

Biblioteca Bucureștilor

8
August
2011

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREȘTI • ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN ROMÂNIA • DIRECTOR: FLORIN ROTARU

MIHAIL JORA

1891 – 1971

120 de ani de la naștere

Compozitor, dirijor, academician, profesor universitar la București, Mihail Jora a fost creatorul liedului și al baletului românesc contemporan ("La piață", "Curtea Veche", "Întoarcerea din adâncuri", Hanul Dulcinea"). A studiat în Leipzig cu Max Reger și Robert Teichmuller. Talentul său, inteligența remarcabilă, pregătirea muzicală excepțională au generat apariția unui număr impresionant de lucrări (muzică simfonică - suita "Priveliști moldovenești", poemul "Poveste indica", muzică vocal-simfonică, sonate, cvartete), cuprinse în peste 50 de opus-uri, multe dintre ele premiate în țară și în străinătate. Mihail Jora s-a afirmat și ca dirijor, critic muzical sau profesor al Conservatorului din București.

SUMAR / CONTENTS**RĂSFOIRI / EXCERPTS**

Teodor DIMA – Antinomii kantiene / Kantian Antinomies/2

BUCUREȘTII DE ALTĂDATĂ / THE BYGONE BUCHAREST

Dem I. DOBRESCU – Viitorul Bucureștilor (II) / Future of Bucharest (II)/3

Silviu N. DRAGOMIR – Dem I. Dobrescu asanează Râul Colentina / Dem. I Dobrescu dikes in the Colentina River/4

Viorel COSMA – Cântecul de lume și repertoriul lăutăresc / The popular song and the fiddler's repertory/7

PATRIMONIU / PATRIMONY

Ediții de colecție / Editions of collection/8

ISTORIA CĂRȚII / HISTORY OF BOOK

Ion C. ROGOJANU – Eminescu este citat, dar nu este citit / Eminescu is quoted, but is not read/9

AUTOGRAFE CONTEMPORANE / CONTEMPORARY AUTOGRAPHS

Emil LUNGEANU – Un scriitor de frontieră / A border line writer: Emil Lungeanu/10

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC / LIBRARIANSHIP'S MERIDIAN

Confruntări cu viitorul / Challenging the future /13

Gabriela TOMA – Proiectul “Bibliotecile pentru inovație” / The Project “Libraries for Innovation”/16

Constantin ROTARU – Lectura și câteva pilde biblice / Reading and some Biblical illustrations/19

150 de ani - aniversarea ASTREI / 150 years - At the anniversary of ASTRA/21

Angela BOTEZ – Impresii de la Nancy / Some Impressions from Congress of Nancy/22

ORIZONTURI / HORIZONS

Ștefan ȘTEFĂNESCU – Mihail Kogălniceanu, istoric și ilustru om de stat / Mihail Kogălniceanu, historian and illustrious state person/23

Nicolae MAREȘ – Eugen Ionescu și avatururile unui referat diplomatic / Eugen Ionescu and the upcoming of a diplomatic referee/27

Ion CONSTANTIN – Ion Pelivan, vector al mișcării naționale din Basarabia / Ion Pelivan, vector of the national movement from Bessarabia/28

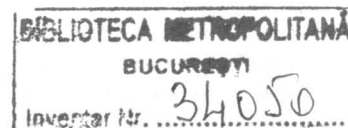
CATALOG / CATALOGUE

Cărți nou primite la redacție / New books received/36

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE / DAILY CUSTOMS, EVERLASTING FESTIVALS

Marian NENCESCU – Un mileniu de la creștinarea slavilor răsăriteni / A millenary from the Christianization of the Eastern Slavs/38

CALENDAR – August / August 2011/39

RĂSFOIRI

Antinomiile kantiene

Acad. Teodor DIMA

Într-un studiu, *Structuri logice în demonstrațiile kantiene ale antinomiilor*, arătăm că, luându-și drept fundament al demonstrațiilor sale ideea că rațiunea pură ajunge la *opoziții*, atunci când se referă la probleme metafizice, Immanuel Kant a constatat că „rațiunea tinde spre speculație” pentru a atinge transcendența, „dar greșește făcând aceasta”, pentru că ajunge la elaborarea unor raționamente *dialectice* ale rațiunii care pot fi numite *sofistice* (paralogismul, antinomia și idealul). În manieră aristotelică, acestea sunt *numai aparent corecte*, în schimb, *antinomia* înseamnă *contradicție*; etimologia termenului antinomie luminează sensul termenului: contradicție între două legi (*nomoi*) care par la fel de îndreptățite, deși, formal, ele nu pot fi, în același timp și sub același raport, nici adevărate, nici false împreună, conform logicii formale bivalente.

În continuare, prezentăm pe scurt antinomiile kantiene folosind textul tradus în limba română al *Criticii rațiunii pure*, la care ne-am și referit mai sus.

„Primul conflict al ideilor transcendente” are ca teză următorul enunț:

„Lumea are un început în timp și este de asemenea limitată în spațiu”, iar ca antiteză: „Lumea nu are început, nici limite în spațiu, ci este infinită atât în timp cât și în spațiu”.

Teza, credem noi, se sprijină pe următoarele argumente: Dacă s-ar admite ca lumea nu are început în timp, atunci, până la fiecare moment dat, s-ar scurge o eternitate, ceea ce înseamnă că s-ar fi parcurs o serie infinită de stări succesive ale lucrurilor în lume. Dar infinitatea unei serii constă tocmai în aceea că ea nu poate fi niciodată terminată printr-o sinteză succesivă. Deci este imposibil ca o serie infinită să fie parcursă; prin urmare, un început al lumii este o condiție necesară a existenței lumii.

Pentru a argumenta antiteza primei antinomii, Kant preciza că, în lume, se pot naște multe serii de lucruri, dar lumea însăși nu are un început și este deci infinită în raport cu timpul trecut.

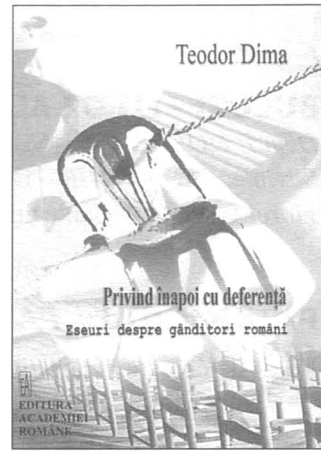
A doua antinomie se produce între teza: „Orice substanță compusă, în lume, constă din părți simple și nu există nicăieri absolut nimic decât simplul sau ceea ce este compus din simplu”, și antiteza: „Nici un lucru compus, în lume, nu constă din părți simple și nu există nicăieri absolut nimic simplu în lume.” În studiul consemnat mai sus, ne-am exprimat părerea că acest al doilea „conflict” kantian este o *pseudo-antinomie*, pentru că cele două enunțuri universale sunt formulate din puncte de vedere diferite, însuși Kant susținând că, în metafizică, se pot susține cu aceeași îndreptățire enunțuri aparent contrare și chiar contradictorii.

„Al treilea conflict” se produce între teza: „Cauzalitatea după legile naturii nu este singura din care pot fi derivate toate fenomenele lumii. Pentru explicarea lor este necesar să mai admitem o cauzalitate prin libertate” și antiteza: „Nu există libertate, ci totul în lume se întâmplă numai după legi ale naturii”.

De data aceasta, Kant arăta că, dacă s-ar admite numai cauzalitatea specifică legității naturale, supusă principiului rațiunii suficiente, atunci s-ar produce *eroarea demonstrației la infinit*: tot ce se *întâmplă* presupune o stare anterioară. Astfel, cauza cauzei datorită căreia se *întâmplă* ceva este ea însăși ceva *întâmpnat* care, potrivit legii naturii, presupune la randul ei o stare anterioară, iar această stare, la fel, presupune o alta mai veche etc. Deci, dacă totul se *întâmplă* numai în lumea reală, unde acționează *princi-*

piul rațiunii suficiente, atunci există întotdeauna *început subaltern* (anterior), dar niciodată nu *prim început*. Dar tocmai în aceasta constă „legea naturii (cum se exprima Kant): nimic nu se întâmplă fără o cauză. De aceea, pentru a evita regresul la infinit, trebuie admisă o *spontaneitate absolută* a cauzelor, adică o *libertate transcendentală*, datorită căreia cauzele au capacitatea de a începe de la sine o serie a fenomenelor, care apoi se produc după legi naturale. Pentru a susține *antiteza* celui de „al treilea conflict”: „Nu există libertate, ci totul în lume se întâmplă numai după legi ale naturii” – Kant a schimbat sensul dat în teză *libertății*, adică a trecut în alt univers al discursului: libertatea transcendentală conduce acum de la independență la anarhie: „Libertatea (independența) față de legile naturii este o *eliberare de constrângere*, dar și de *firul conducător* al tuturor regulilor..., căci, dacă libertatea ar fi *determinată* după legi, ea *n-ar mai fi libertate*, ci ea *însăși n-ar fi altceva decât natură*. Deci natura și *libertatea transcendentală* se deosebesc între ele așa cum se deosebesc libertatea și anarhia”. Interesante sunt observațiile lui Kant la această a treia antinomie. El a făcut distincții între libertatea transcendentală, neafectată de elemente psihice implicate în cunoaștere și având ca trăsătură esențială *spontaneitatea absolută*, și *libertatea morală*, izvorâtă din necesitatea rațiunii de a nu admite o stare a lumii absolut primordiale, sau un început absolut al seriei de fenomene care se derulează succesiv. În sfârșit, „al patrulea conflict al ideilor transcendente se instituie între teza: „Lumea implică ceva care, fie ca parte sau cauză a ei, este o ființă absolut necesară”, și antiteza: „Nu există nicăieri o existență absolut necesară nici în lume, nici în afara lumii, ea fiind cauza ei”.

Argumentarea kantiană a tezei încerca să explice că, *ontologic*, trebuie admis un *necondiționat Absolut*, o cauză nedeterminată sau autodeterminată. Un necondiționat care nu se află în interiorul realității spre care gândirea se îndreaptă și descoperă lanțuri cauzale. El este un *principiu* al rațiunii pure, este o *idee* care se poate transforma, la nivel *gnoseologic*, într-o *regulă metodologică* de investigare, conform căreia trebuie ca fiecarei cunoștințe dobândite să i se găsească *determinantul* astfel încât investigația să continue cu speranța că până la urmă se va găsi nedeterminatul. În teza celei de a patra antinomii, Kant a încercat o *determinare logică* a Absolutului, argumentându-l ca fiind o existență supremă în afara și deasupra seriei fenomenelor. Cu alte cuvinte, Kant utiliza *argumentul cosmologic* pentru a conchide că este imposibil să se admită o serie infinită a cauzelor în lumea reală sensibilă fără să se presupună existența unei cauze ultime, necondiționate, a unei ființe absolute, supreme, Dumnezeu, cauză a tot ce există. Dar, pe de altă parte, argumentul cosmologic lasă nedecisă problema dacă Absolutul se află în lumea însăși sau în afara ei.

Din volumul: Teodor Dima, *Privind înapoi cu deferență*, București: Editura Academiei, 2008, p. 206 – 208

BUCUREȘTII DE ALTĂDATĂ

Viitorul Bucureștilor (II)

Dem I. DOBRESCU (1869–1948)
fost primar al Capitalei

(continuare din numărul trecut)

Pentru ca să putem să știm care este viitorul Bucureștilor, trebuie să știm mai întâi ce rol putem să dăm sau trebuie să dăm noii capitalei noastre, având în vedere resursele ei, aspirațiunile țării noastre și natura mediului înconjurător.

Mai întâi, ca oraș, Bucureștii trebuie să capete proporțiile sale normale, cerute de proporțiile țării noastre. Dacă considerăm numărul locuitorilor pe care îi are Bucureștii, putem să constatăm că față de populația de 18 milioane a țării întregi și față de populația capitalei sale, România este încă o țară rurală. La o populație dublă, Franța are o capitală de 5 ori mai mare. Londra, care este și mai populată decât Parisul, este capitala unui popor, care nu este mult mai numeros ca poporul nostru. Această populație o găsim în tot occidentul și la toate țările care evoluează către o industrializare și comercializare intensă.

Având în vedere aceste proporții și ținând cont de creșterea normală a populației în capitala, Bucureștii ar trebui să ajungă la o populație de 1.200.000 - 1.500.000 locuitori. Dacă ar rămâne cu mult prea în urma acestei cifre, Bucureștii n-ar mai putea să dea un mediu social destul de mare, pentru dezvoltarea unei civilizații superioare cerută de poporul nostru. Dacă el ar ajunge să treacă cu mult peste această cifră, capitala noastră ar prezenta toate inconvenientele aglomerațiilor care sunt cu mult mai mari, în raport cu proporțiile țării, în raport cu productivitatea și cu nevoile mediului lor imediat înconjurător. Bucureștii ar ajunge o capitală macrocefală, astfel cum a ajuns să fie astăzi Viena. De asemenea și concluziile urbanistice moderne, duc la o cât mai mare urbanizare a țărilor, în sensul că e mai bine să ridicăm orașe mai mici și mai numeroase, decât orașe puține și prea mari. Numai în astfel de orașe, locuitorii pot înlătura marile inconveniente ale orașelor mari și numai în aceste orașe putem uni avantajele marilor aglomerații de populație, cu avantajele unui contact mai apropiat cu natura. În aceste limite, toate năzuințele noastre trebuie să tindă către un cât mai mare București.

În al doilea rând orașul București trebuie astfel îndrumat, încât el să poată să dea toată civilizația pe care poate s-o realizeze geniul neamului nostru. El trebuie să simbolizeze geniul nostru național, în concurență cu geniul popoarelor înconjurătoare. Bucureștii se găsesc la încrucișarea drumurilor, care leagă mările nordului cu mările sudului Europei și vestul cu orientul apropiat și depărtat. Orașul București este destinat să crească în importanță, în raport cu creșterea legăturilor noastre cu aceste părți de lume. Cu modul acesta Bucureștii noștri, care s-au format la încrucișarea chervanelor care treceau de la vest spre est, de la sud la nord și vice-versa, este destinat să crească tot din cauza acestor raporturi comerciale, astăzi și mai frecvente.

Dar pe lângă rolul său de oraș și de capitală, Bucureștii pot să-și permită ambițiunea să devină și o metropolă. Bucureștiul este capitala poporului român care este poporul cel mai mare, cel mai civilizată și cel mai bogat din aceste părți de lume. Țara noastră se găsește cu mulți pași înaintea celorlalte popoare vecine, deșteptate mai târziu la civilizația timpului. În aceste meleaguri noi avem prestigiul nostru bine fixat, de popor superior. Capitala noastră trebuie să aspire să devină metropola culturală a Balcanilor. Ba a și început să fie considerată ca atare. În toate vizitele pe care le face primarul Bucureștilor în alte orașe vecine, el este considerat ca reprezentant al unei metropole. Țara noastră trebuie să facă toate sacrificiile pentru a menține și a mări acest rol, prin cultura, prin arta noastră, prin comerțul și prin industria noastră. În peninsula Balcanică se vorbește românește mai mult de cât ne închipuim noi. În Bulgaria am întâlnit țărani bulgari, care îmi vorbeau românește de „Maica România”. Pentru a prepara metropola, luasem măsuri ca în capitala noastră să putem înlesni viața studenților balcanici, care ar vrea să studieze în școlile noastre. Voiam să organizez congresele marilor profesioniști balcanici în București și hotărâsem să începem cu preoții, pentru că religia leagă mai mult și mai de mult popoarele balcanice între ele. Am făcut primul schimb de copii între București și

Lacul Plumbuita, parte din salba de lacuri a râului Colentina

Sofia, îngrijiiți la Agigea și la Varna, care la despărțire au plâns cu hohote timp de zece minute. Printr-un manifest al copiilor bulgari și români care se despărțeau, am făcut apel la toți copiii capitalelor balcanice, să ceară primarilor să facă și ei acest schimb. În anul următor urma ca să facem acest schimb general. Convenisem cu Camera de Comerț din Berlin și rugasem pe toate legațiile țărilor industriale să-și construiască în Târgul Moșilor pavilioane pentru o expoziție permanentă. Vrem să apucăm noi acest rol, înainte ca celelalte capitale balcanice să se gândească la acest punct.

Comunitatea de cultură ne-ar putea duce la comunitatea de suflet. Elada în vechime și Franța în timpurile noastre, au ținut lumea timpului lor, numai prin cultura lor. Franța a câștigat marele războiu atât prin priceperea generalilor săi, cât și prin strălucirea geniilor sale, care i-au adus simpatia unei lumi întregi. Pe când generalii care au apărat Elada, au încetat de mult lupta lor, geniile ei continuă să lupte și astăzi și vor continua să lupte întotdeauna, pentru gloria vechii Elade.

Poporul român și-a realizat pe deplin idealurile sale naționale. Într-o atmosferă războinică noi am mai putea să pierdem ceva, dar n-am putea să câștigăm nimic. Viitorul nostru național este legat de viitorul păcii. Singurul război pe care românul l-ar mai putea face, ar fi războiul pentru apărarea păcii. Prin prestigiul nostru cultural și artistic, trebuie să întărim această atmosferă de pace în Balcani și să formăm o atmosferă de cultură și de civilizație, care este chiar atmosfera păcii. Bucureștii trebuie să devină Geneva Balcanilor. Noi trebuie să preparăm cu aceeași ardoare și armata războiului pentru cei războinici și armata păcii pentru pacifiști.

Înțelegem ca să contribuim la fixarea unui rol de metropolă pentru capitala noastră, prin vizitele pe care le-am făcut primarilor din Paris, Berlin, Londra, Nottingham, Belgrad, Praga, Budapesta și Sofia și pe care le proiectasem la toate capitalele Balcanice. Numai modestia mă împiedică de a vorbi de primirea în unele părți grandioasă, care s-a făcut primarului Capitalei României Mari.

La Congresul uniunii orașelor, ținut la Londra, am trimis comunicarea mea prin care demonstrez că prin legăturile orașelor putem ajunge la largirea spiritului pacifist în lume. Vream să ajung la legăturile capitalelor balcanice, pentru ca să formăm atmosfera pacifistă în aceste părți de lume atât de învrăjbite.

În fine, atât orașul cât și capitala, cât și metropola, trebuie să caute să ajungă să realizeze o cât mai mare estetică, o cât mai desăvârșită igienă și o cât mai mare monumentalitate. Estetica unei capitale este arta pusă la îndemâna democrației. O capitală este chiar salonul țării, în care se civilizează sufletele și inimile și care ridică prestigiul poporului în fața lumii civilizate. Higiena orașului este de esența civilizației unui popor. Bucureștii tre-

Dem. I. Dobrescu asanează Râul Colentina

Asanarea râului Colentina, spre a scăpa Capitala de veșnica mizerie generată de această vale, s-a sugerat încă din anii 1926-1927, sub primariatul lui Anibal Teodorescu. O comisie de specialiști a analizat problema pusă și a depus memoriul său în anul 1930.

Până în acel moment, singurul executant de lucrări de o mai mare anvergură hidraulică era doar UCB, care prin ing. Ricardo Canella executase canalul Mogoșoaia-Băneasa (1931-1934) și prin ing. Dorin Pavel pusese în funcțiune cea mai importantă fântână arteziană din București, anume "Zodiacul" conceput de Octav Doicescu – Mac Constantinescu, din fața Parcului Carol I, în anul 1934. Or, asanarea Colentinei era cu totul altceva. Ea ridica probleme practic insurmontabile pentru inginerii noștri.

"Lucrări de o așa mare întindere, necesitând fonduri importante, nu puteau găsi decât cu greu o soluționare în cadrul de organizare a primăriei municipiului, și cum acestea erau mai mult de resortul UCB, am prezentat primarului general Dem. I. Dobrescu un proiect financiar și o schemă de execuție pe etape a unui anteproiect pe care între timp îl schițasem. Propunerea a fost imediat acceptată cu impulsivitatea creatoare, cunoscută, a lui Dem. I. Dobrescu și ea a fost ratificată de Consiliul General al Municipiului în ședința din 21 octombrie 1932" (din Amintirile ing. Nicolae G. Caranfil- iunie 1936).

"Un oraș fără ape este un oraș mort, un oraș fără păduri este o stepă... Am găsit lacurile din jurul orașului București ca fiind adevărate focare de infecție, de friguri și de tuberculoză. Din primul an a început asanarea lacului Băneasa, care constituia o adevărată cloacă prin murdăria și prin mirosul lui și un mare scandal public prin promiscuitatea afișată"... Am început lucrările sub zâmbetul ironic al tuturor celor care le considerau fie "imposibile", fie o "nebunie"... Mi s-a mai spus că dacă mă ating de Colentina comit un sacrilegiu, pentru că în acea apă se scaldase Mihai Viteazul. Mi s-a mai obiectat că lucrările de asanare sunt "tichie de mărgăritar". A trebuit să merg la fața locului, pentru a mai liniști populația instigată, care, după explicațiile mele, a primit lucrarea cu bunăvoință. Am fost terorizat de proprietarii locurilor ce urmau să fie expropriate. Unul dintre proprietari m-a amenințat în plin Consiliu că mă împușcă dacă nu renunț la lucrare... După încheierea contractelor și efectuarea unei mari părți din lucrări... am fost forțat să plec de la Primărie și lucrările au fost oprite. Sunt mulțumit că ele au fost reluate în urmă, după planurile generale aprobate de mine" (din Amintirile lui Dem. I. Dobrescu – decembrie 1936).

Pentru asanarea propusă, anteproiectul inginerului Nicolae G. Caranfil prevedea cinci etape:

- 1 - Lacul Buftea, lucrare 18 luni, terminarea în septembrie 1934;
- 2 - Lacurile Băneasa și Herăstrău, lucrare 5 luni, terminarea în iunie 1935;
- 3 - Barajul de pe Ialomița pentru captarea apei și canalul de derivare spre Colentina, lucrare 18 luni, terminare în noiembrie 1936. În paralel, amenajarea lacului Floreasca, cu terminare în septembrie 1936;
- 4 - Lacul Tei, cu baraj, lucrare 16 luni, terminare în noiembrie 1937;
- 5 - Lacul Fundeni, planificat pentru 1938-1939.

Termenele au fost respectate cu o eroare de maximum cinci luni; de unde se vede că buncii noștri aveau naivitatea să se țină întocmai de planificări, luându-le în serios...

Ca elemente de noutate, asanarea râului Colentina, prin crearea salbei de lacuri, a realizat două mari probleme ce încă nu erau cunoscute la noi. În primul rând primenirea apelor acestor lacuri nu doar prin debitul râului Colentina (ineficient), ci și prin captarea unor ape suplimentare din Ialomița. În al doilea rând s-a impus tuturor fabricilor lor și industriilor așezate de-a lungul Colentinei să-i trateze apele uzate, infestate, acide etc., înainte de a le vărsa în lacuri și totodată de a stabili un canal colector închis de-a lungul Colentinei care să primească apele industriale.

Din volumul: Silviu N. Dragomir, *Un București mai puțin cunoscut*, București, Editura Lucmans, 2008, p. 223-224

buie să devină orașul mare și igienic, capitala civilizată, metropola culturală. Trebuie să combatem meschinul în toate direcțiunile și să-i dăm toată monumentalitatea rolului său. Capitala noastră trebuie să fie o demnă reprezentantă a civilizației, a culturii, a industriei și a comerțului întregii noastre țări. Ele trebuie să fie îndrumate și preparate pentru acest mare rol al țării noastre și al capitalei noastre. Politica pe care trebuie s-o inaugurăm pentru capitala noastră, este politica Bucureștilor metropolă.

Pot Bucureștii să răspundă acestui mare rol de oraș, de capitală și de metropolă? Mai întâi trebuie să știm că Bucureștii se lovesc în dezvoltarea lor, de toate dificultățile de care se lovesc toate orașele mari, de factură veche. El se mai lovește încă de dificultățile speciale capitalei noastre. Toate orașele vechi au căzut în timpurile noastre, în vârtejul unei mari revoluții urbanistice. Orașele celorlalte țări, au avut timpul să se adapteze treptat în această mare revoluție. Capitala noastră a căzut în ea cu factura orașului care ține mai mult de sat decât de oraș. De aceea și lupta lui trebuie să fie mai grea. Revoluția urbanistă a timpurilor noastre, de care s-au lovit toate orașele vechi, se poate rezuma în următoarele puncte, care constituiesc axiomele urbaniste, de la care trebuie să plecăm în transformările orașului București:

1. Viteza locomoțiunii din timpurile noastre, nebănuită de mîntea cea mai ageră, a revoluționat ideea de stradă, de bulevard și de piață. Astăzi viteza locomoțiunii ne cere străzi drepte, largi, neîntretăiate și bine pavate. Pitorescul străzilor curbe, rămâne pentru reveria aleelor de plimbare.

2. Circulația în orașe, care în timpurile vechi se făcea la periferie, astăzi s-a concentrat în centru, unde locul zonei de odihnă l-a luat zona de afaceri. Afacerile s-au strâns la mijlocul orașului, pentru că din toate părțile lui putem să ajungem la zona de afaceri pe raza cercului, care este linia cea mai scurtă. Din cauza centralizării afacerilor, astăzi centrul strâmt al orașelor vechi sugrumă activitatea lor. De aceea cea mai mare problemă urbanistă a timpului nostru, este problema centrului orașului, care crapă de o prea mare presiune a circulației și a vitezei și care amenință cu o prea mare insalubritate. De aci este concluzia mai tuturor urbanistilor că dărâmarea centrului se impune fără milă, pentru ca să asigurăm viteza pentru circulație și spațiul liber pentru igienă.

3. Descoperirea betonului armat a făcut posibilă construcția a la minut. Instabilitatea valorilor a repezit capitalurile spre construcțiuni; iar sărăcia generală a făcut ca în locul construcțiilor de lux, să fim împinși către construcțiunile de rentabilitate. În construcția modernă utilul a învins esteticul.

4. Criza agriculturii și dezvoltarea afacerilor, a împins populația satelor către oraș, din care a rezultat creșterea vertiginosă a tuturor orașelor și învazia gustului și sărăciei rurale. Aglomerațiile exagerate au născut insalubritatea lor și toate pericolele lipsei de igienă. Timpul nostru a ridicat chestiunea igienei orașelor la rangul de problemă, de care este legată chiar existența lor. Higiena orașelor a fost atât de mult exagerată, încât s-a spus că orașele flamande, sunt cu mult mai curate ca locuitorii lor.

5. Nevoia vitezei a dat prioritate orașelor de șes și ca o consecință, e pe cale să înlocuiască pitorescul natural al terenului accidentat, prin pitorescul artei omenești. Astăzi, atât pitorescul urban cât și peisajul urban, sunt mai mult artificiale decât naturale.

6. Bucureștii intră în marea revoluție urbanistică a timpului nostru, cu factura lui specială de oraș vechi și orien-

tal, atât din punct de vedere edilitar cât și din punct de vedere social. Din punct de vedere edilitar, el vine cu murdăria lui ancestrală, cu construcția-șandrama, cu înghesuiala, cu meschinăria peste tot și cu complotul ruralismului contra urbanismului. Orientalismul general social, ne dă anarhia socială indisciplinată generală, anarhia valorilor, lipsa de mândrie, lașitatea politică, nostalgia noroiului și politicianismul a tot corupător. Urbanismul Bucureștilor a fost nenorocit de politicianismul populației sale. Capitala noastră trebuie să lupte și cu inconvenientele facturii sale de oraș vechi și cu meschinăria sa de oraș oriental.

7. De la Bucureștiul mic, care era capitala României mici, orașul nostru s-a pomenit deodată, obligat să devină **Bucureștiul mare**, capitala României mari. Noul său rol trebuia să provoace o mare revoluție în dezvoltarea capitalei noastre.

Dar pentru a lupta contra acestor mari dificultăți, uneia generale tuturor orașelor și altele speciale capitalei noastre, au Bucureștii toate resursele necesare, morale și materiale, adică au Bucureștii posibilitatea să devină un mare oraș, o mare capitală și o metropolă balcanică? Putem să afirmăm de la început că da. Pentru ca să poată deveni un mare oraș, Bucureștii ar trebui să aibă frumuseți artistice și naturale; să aibă frumuseți arhitectonice; să aibă monumentalitatea marilor orașe; trebuie să aibă o personalitate urbanistică; trebuie să aibă o personalitate morală, adică să-și fixeze sufletul său deosebit, format și susținut de o populațiune capabilă să dea naștere unei civilizații de metropolă. În fine, trebuie să aibă mijloacele financiare necesare.

Între frumusețile naturale ale unui oraș sunt apele, pădurile și terenul. Un oraș fără ape mari, oricât ar fi el de mare, este un oraș mort. Și chiar frumusețea urbanistă, dacă nu este încadrată de frumusețea apelor, este o frumusețe moartă. Capitala noastră poate să aibă foarte ușor apele sale mari pe care noi, până astăzi le-am nesocotit. Lacurile din jurul capitalei, pe care noi le-am lăsat prea multă vreme, să fie niște centre pestilențiale, pot să devină atâtea centre pitorești și dătătoare de viață. Din fericire contractele încheiate de mine pentru asanarea lacurilor, au rămas în picioare și lucrările se continuă. În curând vom avea în jurul capitalei noastre lacuri mari și sănătoase, unele cu o suprafață de sute de pogoane. Ele vor schimba starea sanitară a periferiilor vecine, sleite de niște lacuri infecțioase. Când am asanat lacul Băneasa, locuitorii acelu sat mulțumeau cu lacrimi în ochi că le-am scăpat de la moarte copii secerăți de friguri palustre și de ftizie. Primul plan era să ridicăm un mare dig la Tei, care ar fi dat lacuri cu o suprafață foarte mare. Ele ar fi influențat clima orașului iar prin căderile de apă, am fi putut să dăm energie electrică și am fi putut să irigăm până la o mie de pogoane. Dar am constatat că pentru a le aduce la nivel, ca să putem căpăta un singur lac mare, trebuia să ridicăm prea mult malurile lui și ar fi costat prea scump. Planul aflat în lucru micșorează suprafața de apă, și face lacuri mai multe și mai mici. Pe lacurile obținute vom putea pluti; iar pe întinsele lor maluri vom putea face vile de agrement. În aceste lacuri mari și adânci, vom putea face intensă cultură de pește. Am ridicat nivelul acestor lacuri, pentru ca să putem să aducem apă în canalele orașului, care din cauză că vara rămân uscate, strică atmosfera orașului.

Apa necesară asanării acestor lacuri este adusă din Ialomița și este strânsă în lacuri-rezervoare umplute în timpul primăverii, când apa este în abundență. Somasem pe proprietarii de lacuri, să facă lucrările de asanare și sunt convins că din cauza costului mare al asanării și în urma proceselor pe care le-am fi intentat, ele ar fi intrat ușor în proprietatea comunei, singura care le poate asana.

Avem gata studiile și planurile necesare pentru ca, cu o cheltuială foarte mică, (până la 10 milioane), să legăm lacul Snagov cu lacul Căldărușani și să putem pluti de la Tâncăbești până la 18 km, de București. După studiile făcute de specialiștii noștri, lacurile Snagov și Căldărușani pot fi legate cu lacurile Colentinei și cu modul acesta s-ar putea pluti de la Tâncăbești până la București. În propunerile pe care le primeam de la un grup de capitaliști englezi, ca să facem din Snagov o mare stațiune climaterică, el se obliga să facă aceste legături.

Lacul Snagov, cu apa lui clară de izvor și cu pădurile lui mari de jur împrejur, este destinat să joace un rol important în viața Bucureștilor. Primisem propunerea aceluiși grup englez, ca să fac din Snagov un centru climateric interbalcanic, pentru care se obliga să investească până la cinci sute de milioane de lei. După modul febril cu care a început să se construiască, în curând Snagovul va fi un orașel pitoresc încheiasem o convenție cu Ministerul Domeniilor ca în pădurile Snagovului, să ne facă o mare cerbărie sistematică și începusem o mare stațiune de piscicultură. Una din pădurile Snagovului era destinată pentru colonii școlare permanente.

În timpurile noastre de mare progres al aviației, unul din lacurile din jurul Bucureștilor trebuie preparat pentru primirea hidroavioanelor. Principiul în aviație cere ca avionul să ajungă direct la destinație, pentru ca pasagerii să nu mai aibă nevoie să se servească de teren. Este un câștig de timp și o economie de bani. Același principiu trebuie să fie și pentru hidroavioane și trebuie să căutăm să răspundem acestui principiu rațional.

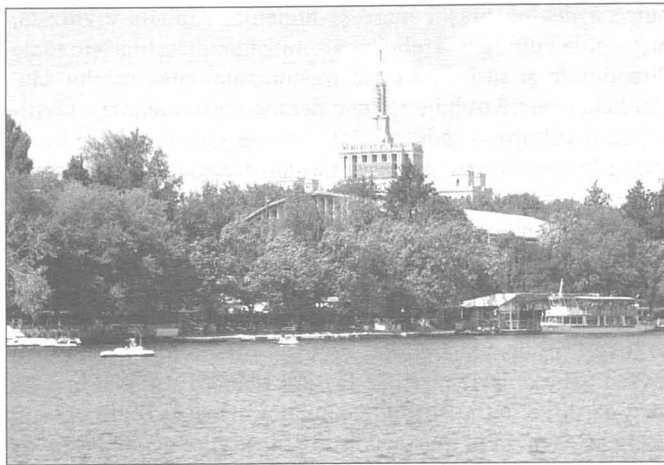
Pentru a înlocui lipsa băilor în apă curgătoare, am încurajat facerea primelor ștranduri, care trebuie să ia un mare avânt. Nimeni nu-și închipuie atacurile pe care a trebuit să le înfruntăm, pentru ca să putem aproba facerea ștrandurilor. Toate prejudecățile trecutului, se ridicau în contra lor și am fost atacat cu o sălbatecă violență ca corupător al moravurilor orașului nostru, de oameni de mare valoare.

Dâmbovița noastră pe care au cântat-o toți poeții din faza noastră ruralistă, trebuie acoperită, pentru ca s-o transformăm într-un canal. Dâmbovița nu poate fi apă dulce, decât pentru un popor care vrea să moară cu mijloace naturale și naționale. Dâmbovița e mai mult moarte dulce, decât apă dulce.

Prin urmare, capitala noastră poate să aibă pitorescul apelor. Lacurile noastre, care până acum au semnat moartea, vor deveni în curând izvoare de viață și locuri de desfătare. Cred că suntem pe calea bună de a scăpa de rușinea lacurilor pestilențiale.

Dar Bucureștii poate să aibă și pitorescul pădurilor, pe care de asemenea le-am neglijat până la distrugere. Parcurile și pădurile ridică pitorescul și asigură sănătatea orașelor. Cine face cheltuieli pentru parcuri, face economii de spitale. Bucureștii, care la început au fost așezați în mijlocul codrilor celor mai mari, a ajuns astăzi să nu mai aibă păduri. S-a dat dreptul proprietarului să defrișeze pădurea Băneasa, pe motivul că el ar fi avut nevoie de lemne de foc la fabrica sa de cărămidă. De jur împrejur se defrișează cu îndârjire.

Luasem măsuri prin casa grădinilor, ca să plantăm în jurul capitalei, pentru ca să reparăm greșelile trecutului, care a lăsat orașul nostru cu un mare deficit de verdeață. Orașul București, este complet deschis la nord și est și din această cauză este expus vânturilor și crivățului iernii. De aceea, nu numai că trebuie să-i păstrăm pădurile pe care le are, dar trebuie să începem o mare ofensivă de împădurire, ca să-l înconjurăm din toate părțile cu păduri noi. Cred că ar fi mai bine să dăm preferință pădurilor de pini, care ridică pitorescul și parfumează atmosfera și care păstrându-și frunzele și iarna, pot să împiedice vânturile și crivățul, mai bine decât pădurile de foioase, care iarna se golesc de frunze.

Lacul Herăstrău (2011)

Pentru a mări suprafața verde atât de deficitară în București, în planul de sistematizare am înconjurat capitala cu o zonă circulară de plantație, care ar fi mărginit și orașul nostru atât de întins. În timp de cinci ani Bucureștii au mai căpătat două parcuri noi: Snagovul, cu 3.000 pogoane pădure seculară și Băneasa, cu 250 pogoane. Necesitatea lor se vede din afluența până la înghesuială din zilele de sâmbătoare. Ți-era mai mare mila de bucureștenii noștri, chinuți de călduri tropicale și ținuți închiși într-un oraș urât și oriental. Bucureștenii au stat sechestrați într-o adevărată închisoare, pentru că Bucureștii era un oraș pitoresc numai pentru poeți, dar nu și pentru locuitorii. Sunt convins că numai pitorescul Snagovului, a făcut pe bucureșteni să capete gustul vieții în aer liber și dragostea de frumusețile naturii. Snagovul a schimbat deja gusturile bucureștenilor.

Planul de sistematizare mai dă orașului un parc gata făcut. Deviam circulația de la bufet spre șoseaua Jianu și șoseaua Colonel Ghica și lăsam la dispoziția pietonilor toată grădina și toată șoseaua transformată în grădină, de la bufet și până la piața Victoriei. De asemenea, aveam planul gata făcut pentru parcul din valea Plângerii. Am luat pentru comună, de la stat, grădina botanică, care se găsește în curs de amenajare, Am luat, de asemenea de la stat, în plină proprietate pădurea Pustnicul de lângă Cernica, acum în curs de amenajare. Pentru a mări centura de parcuri, am încheiat cu statul convenția prin care puneam la dispoziția capitalei toate masivele păduroase până la 40 km. împrejur. Ni se dă dreptul de a face toate amenajările și toate construcțiile necesare pentru agrementul cetățenilor și pentru salubritatea orașului. Cu modul acesta astăzi avem la dispoziția comunei pădurile Cernica, Comana, Plumbuita, Țigănești, Căldărușani, Gruiu etc. Pădurea Pustnicul de lângă Cernica, am luat-o în plină proprietate. Urmașul meu a făcut greșeala să amenajeze Pustnicul și nu Cernica, pădure mult mai mare și mult mai frumoasă. Parcul Național va completa orașul verde, alături de orașul clădit. Cu modul acesta am putea spune că și problema parcurilor, pădurilor și verdeții capitalei este complet rezolvată. Rămâne însă, ca un adevărat postulat, că din cauza climei sale aride și a terenului său prăfos, Bucureștii trebuie să ducă o luptă dârză pentru păstrarea și pentru înmulțirea parcurilor și pădurilor sale.

Cred că în viitorul mai depărtat se va putea obține ca în grădina Botanică, unită cu parcul palatului Cotroceni, să facem grădina noastră zoologică, pe care Bucureștii o așteaptă de mult. Palatul regal de vară ar trebui construit în partea cea mai pitorească a Bucureștilor, pe dealul Piscului, a cărui poziție strălucită a observat-o și defunctul rege Carol I. (*va urma*)

Despre muzica și muzicienii români de odinioară (I)

Viorel COSMA,
muzicolog

Cântecul de lume și repertoriul lăutăresc

Pe bună dreptate că „nebunia” cântecelor de lume care au circulat prin mahalele bucureștene a cuprins și cele mai luminate personalități ale culturii românești, devenind un fenomen artistic esențial al societății autohtone orășenești din Valahia și Moldova.

Cântecul de lume autentic din vremea lui Anton Pann s-a alăturat repertoriului de manele țigănești, alcătuind un folclor lăutăresc de mahala, prețuit de un cerc restrâns de consumatori de periferie a orașelor de provincie, a unor soliști de origine țigănească. După mai bine de o jumătate de veac de „somm profund” a mahalalelor, imediat după apariția televiziunilor particulare (după 1990) s-a produs o „explozie” a maneliștilor profesioniști contemporani, care au depășit prin vulgaritatea textelor și precaritatea muzicii tot fondul sonor al lăutarilor de altădată. Unde și când s-a născut manea? Când a pătruns în România? Care au fost primele atestări documentare scrise și orale ale manelei în București?

Manea – ca subspecie a cântecului popular de dragoste este o piesă vocală, de sorginte extra-europeană (turco persano-indiană) promovată în Țările Române prin intermediul lăutarilor țigani și lăutarilor turci de serai din perioada domniilor fanariote (sec. XVIII), preluată, prelucrată și adaptată textelor românești de către lăutarii autohtoni orășenești din pragul sec. XIX. Maneaua a făcut parte din repertoriul mehterhanalelor turcești (fanfare de protocol), deci a pătruns și în repertoriul instrumental de dans, lăutarii țigani împrumutându-i caracter de suport ritmic-oriental în jocurile din buric ale femeilor, prezente la zaiafeturile boierești înainte de 1830.

Melodia manelei este – în general – melancolică, târăgănată, languroasă, bogat ornamentată, ambitusul vocal între octavă până la decimă (la piesele instrumentale se simplifică), abundă în cromatisme, sferturi de ton, gama cu una sau două secunde mărite pe întregul parcurs sonor (între treptele III-IV sau II-III și VI-VII, așa zisă „gamă țigănească”), ritmul uniform, obsedant, liber – la dorința solistului vocal, armonia simplistă, invariabilă, fără schimbare de tonalități și modulații. Din cauza uniformității ritmului și armoniei, manea devine obositoare, banală, fără relief după înlănțuirea a 4-5 piese la rând, diversitatea constând exclusiv în schimbarea tematicii versurilor. Produs muzical hibrid, manea a coexistat în repertoriul lăutăresc alături de folclorul mahalalei (cântecul de lume), de cântecul popular autohton, de melodiile de muzică de dans național (hora, sârba, bătuta etc.) și universal (valsul, mazurca, polca, ländlerul, cotilionul, galopul etc.).

Stăpânirea otomană de aproape 500 de ani asupra popoarelor din sud-estul european a lăsat urme adânci în folclorul acestor națiuni. Unele melodii turcești au pătruns nu numai în repertoriul de mahala, ci și în repertoriul tradițional de nuntă, de înmormântări, modificând chiar și sistemul modal al cântecelor (ne referim în special la modurile cromatice, unii cercetători din secolul trecut socotind secunda mărită de pildă, ca fundamentală proprie melosului național). Influența turcească a alterat până și creația cultă românească de la sfârșitul sec. XIX, unde compozitorii apelau frecvent la secunda mărită

Fărîmiță Lambru și Maria Tănase,
două legende ale muzicii lăutărești

importată din folclorul oriental, spre a de „culoare” națională limbajului sonor autohton.

Interesant ni se pare și faptul, că stilul de interpretare al lăutarilor țigani a prins atât de puternic încât și pătura aristocratică a orașelor noastre l-a adoptat. Așa se explică apelul compozitorilor români, de la Ioan Căianu (sec. XVII) până la J.A. Wachmann, Alexandru Flechtenmacher, Ludwig Anton Wiest, Eduard Caudella, Ciprian Porumbescu, Carol Miculi, Alexandru Berdescu etc. de a teoretiza „gama țigănească” (Ed. Caudella), de a reda în unele piese chiar și texte țigănești (C. Porumbescu).

Pentru urechile străinilor „gama țigănească” din folclorul „românesc”, prelucrată de clasicii muzicii culte naționale în marile lor lucrări (opere, poeme simfonice, rapsodii, sonate) a devenit „sigil” de recunoaștere a școlii naționale. Cercetătorul francez Marcel Montadon, în articolul *La Musique en Roumanie*, publicat în prestigioasa *Encyclopedie de la musique et Dictionnaire de Conservatoire*, (Vol. V, 1913-39) de Albert Lavignac și Lionel de la Laurencie, conchide ferm că așa-zisa „gamă țigănească” (cu secunde mărite de proveniență turcească), oferă „caracteristici proprii” muzicii românești. Este o confuzie gravă a muzicologilor străini, fiindcă simpla prezență a melosului țigănesc în creația compozitorilor europeni (să nu uităm că și W.A. Mozart a apelat la muzica turcească!) nu constituie o trăsătură specifică, esențială, a întregii școli muzicale a unui popor.

Între manea orientală de import și cântecul de dragoste din folclorul autentic românesc (provenit din „doina propriu-zisă”) existau multe interferențe. Ele au coexistat în repertoriul lăutăresc orășenesc. Expresia care circulă în mediul lăutăresc („fără cântece de dragoste, nici nu intrăm în nuntă”), demonstrează nu numai popularitatea genului muzical la români, ci și vechimea sa. (*va urma*)

Din volumul: Viorel Cosma,
Citadela seculară a lăutarilor români (1550-1950), București,
Editura Fundației Speteanu, 2010

PATRIMONIU

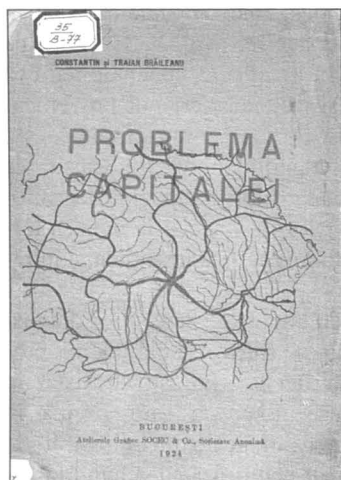
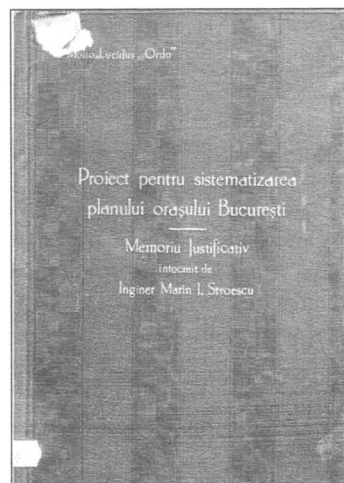

I. XENOFON, *Filarmonica dela 1833. Centenarul primei reprezentații de teatru național în București*, Editura „Munca Literară”, București, 1934.

Eliade își urmărea cu încăpățănare ideea cu care și pentru care pornise la luptă în 1833: înființarea unui teatru național permanent. La sfârșitul sesiunii 1840 convinge Adunarea obștească să trimită domnului anafora prin care să propuie întocmirea unui proiect pentru clădirea Palatului filarmonic, pe locul cumpărat în 1836. Se trimite anafora și este aprobată de Vodă prin Opisul de la 4 iunie, același an, dar ce folos [...]

Inginer Marin I. STROESCU, *Proiect pentru sistematizarea planului orașului București*, memoriu justificativ, [f.e.], București, 1906

Calea Victoriei, lărgită treptat cu reconstrucțiunea clădirilor aflate pe ea, va rămâne pentru București ceea ce este Friderich Strasse pentru Berlin, rue de Rivoli, pentru Paris, Auchassyutca, pentru Budapesta sau Wallzeile, în Viena. Lărgiri ca acestea făcute la Palatul Poștelor, în piața Carol Sărindar și altele care vor mai trebui făcute la intersecția cu Calea Griviței [...] sunt menite a face din calea Victoriei una din stradele monumentale europene de prim rang.

Constantin și Traian BRĂILEANU, *Problema capitalei*, Atelierele grafice SOCEC, București, 1924

Este cu desăvârșire greșit să credem că o capitală trebuie să fie centru comercial și industrial. Centrele comerciale și industriale se ivesc din trebuințele materiale ale regiunilor. Or, noțiunea statului reclamă mai întâi dobândirea și stăpânirea unui teritoriu. În acest sens, Capitala va fi locul potrivit pentru concentrarea tuturor organelor și forțelor menite să asigure apărarea Țării, deci superioritatea Țării față de vecini.

ISTORIA CĂRȚII

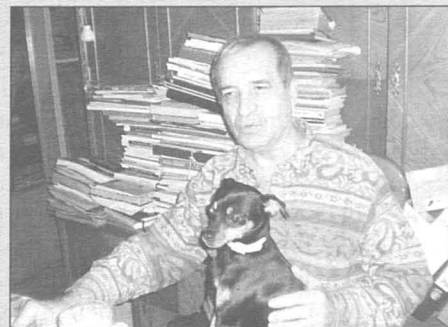
Eminescu este citat, dar nu este citit

Ion C. ROGOJANU,
bibliofil

Ion C. Rogojanu (n. 3 nov. 1939, la Cotești, jud. Vrancea) este singurul bibliofil român care a donat unei instituții publice – Biblioteca Județeană Botoșani – un întreg fond documentar, cuprinzând peste 10.000 cărți, documente și obiecte personale, cu referire directă la și despre Mihai Eminescu. Azi fondul, constituit inițial în 1989 și completat ulterior, poartă numele „Biblioteca și Colecția Ion C. Rogojanu”, iar donatorul (foto) este cetățean de onoare al municipiului Botoșani.

Autorul acestui gest de *mecenat bibliofil*, foarte rar în peisajul cultural autohton, a copilărit și trăiește în București, viața purtându-l practic prin toate cartierele. La maturitate s-a stabilit, după cum obișnuiește să glumească, pe singura stradă cu nume predestinat – *Calea Moșilor*. A urmat studii comerciale, dar a practicat și sportul de performanță. După 1968 a lucrat ca hotelier la mai multe unități de elită bucureștene, exersându-și calitățile native de *manager* și *gazdă*, ospetia fiind în accepția sa una din caracteristicile noastre naționale. Deloc întâmplător, și ca o continuare a acestor preocupări, înființează, după 1990, singurul ONG din România cu acest profil: „Ospeția din România. Tradiție și inovație”, având ca obiectiv, între altele, crearea unui „Muzeu al ospetiei”. Deocamdată, acest muzeu funcționează sporadic la locuința proprietarului. Altă inițiativă pe linie muzeistică și bibliofilă a vizat crearea „Muzeului pașapoartelor și al documentelor de călătorie”, inaugurat la sediul Inspectoratului pentru Pașapoarte și închis, temporar, *din rațiuni interne*.

După 1986 părăsește sectorul comercial pentru a se dedica pasiunii pentru scris și cercetare. Este redactor la „Tribuna României”, apoi la cotidianul „Curierul românesc”. Este membru de onoare al Asociației Jurnaliștilor Români din Turism, iar în 1990 înființează Asociația Hotelierilor Români, fiind, de asemenea, membru fondator.

Î: Cum s-a născut această pasiune a colecționării de cărți și documente de arhivă?

R: La vârsta de 6 ani am citit prima carte, *Ochiul lui Turculeț*, de Emil Gârleanu. Apăruse în colecția „Biblioteca pentru toți”. Țin minte că atâta m-a fascinat că am „cumpărat-o”, plătind pe ea 25 de nuci. Serios vorbind, am asistat, în anii '80, la distrugerea și risipirea unor biblioteci particulare aparținând unor personalități și nu m-am putut abține să nu achiziționez ceea ce credeam eu că este mai important. Cu timpul, această preocupare a devenit pasiune, iar azi regret că nu am citit *toate* cărțile achiziționate de mine.

Revenind la începuturile mele de bibliofil, aș aminti că am intrat în posesia, parțială, a bibliotecii regretatului critic Perpessicius. Așa am început să colecționez un patrimoniu inestimabil din opera lui M. Eminescu, începând cu seria Titu Maiorescu a volumului de *Poezii*. Menționez că au fost 11 ediții, dar Perpessicius nu avea cunoștință decât de 6. Consider și azi că a fost o șansă rară a vieții mele să-mi exersez pasiunea de bibliofil cu colecționarea operei lui Mihai Eminescu. Desigur, poți colecționa orice, de la cutii de chibrituri, la timbre sau căni de porțelan, dar dragostea de carte rămâne. Fără ea, nu ești nici ca om, nici ca și colecționar.

Î: Cum se face că au existat și încă există pe piața liberă atâtea valori bibliofile?

R: Din păcate, răspunsul este unul singur: atât de la Biblioteca Academiei, de la Națională, ca și de la fosta Bibliotecă Regală *s-a furat enorm*. Nenorocirea nu-i de ieri, de azi, ci din 1945, când multe volume aflate în colecțiile Academiei Române au fost clasate, pe motiv că Biblioteca mai deține și alte exemplare (*dublete, triplete* etc., în limbaj biblioteconomic – n.a.). S-au găsit atunci nenumărați *hârciogii*, „salvatori” cum s-au auto-intitulat, care să scoată aceste exemplare pe *pieța neagră*, fie în anticariatele ce funcționau oficial, fie direct, prin ofertă clandestină. Explicația, sau mai bine zis justificarea acestor negustori, era nevoia de a-și completa veniturile modeste. În realitate ei nu făceau în nici un caz parte din categoria bibliotecarilor, care, se știe, au un *cult al cărții*.

O „legendă urbană” care circula în acea vreme amintește că cel mai longeviv dintre frații Eminescu, Matei, s-ar fi prezentat, către anii '60, la Biblioteca Academiei cu intenția de a dona ultimele cărți din colecția familiei – aproximativ 100-200 bucăți. Un vremelnice director din acele vremuri l-ar fi refuzat pe motiv că „din acestea mai avem!” În realitate, orice cultură care se respectă ar trebui să recupereze *integral* patrimoniul atins sau doar menționat în mărturiile indirecte despre marile personalități.

Î: Prețul de vânzare al acestor „comori” bibliofile corespunde valorii lor?

R: Fără falsă modestie, de când îmi exersez pasiunea de „căutător de comori”, cum bine spui, cota de piață a cărților lui Mihai Eminescu a sporit de la câteva sute, la mii de euro. În acest sens, am satisfacția de am da o cotă de piață creației lui Mihai Eminescu.

Personal, după ce am făcut donația către Biblioteca de la Botoșani, mă simțeam ca un om ciung. Îmi căutam brațul și nu înțelegeam de ce nu-l mai am. Am depus, de pildă, la Botoșani, cele 11 ediții ale seriei *Poezii*, între care trei ediții cu semnătura lui Titu Maiorescu, despre care Șerban Cioculescu spunea că ar fi un miracol dacă ar mai exista. Am satisfacția că edițiile donate de mine orașului Botoșani sunt rarissime, unele lipsind chiar de pe rafturile Bibliotecii Academiei, care editează seria facsimilată Mihai Eminescu.

Î: În încheiere, vă rog, domnule Rogojanu, să-mi spuneți ce este, în accepțiunea dumneavoastră, un bibliofil?

R: Chinezii au o vorbă: „Nu lăsați copiilor bani, lăsați-le cărți.” La noi dragostea pentru biblioteci și cărți în general cam lasă de dorit. Desigur, exemplul domnitorilor și boierilor care au investit în cărți este înălțător. Visez încă la o vreme când calitatea de deținător de bibliotecă personală va deveni un fel de pedigree social. În fond, biblioteca este o formă civilizată de evidență culturală.

Vă mulțumesc.

A consemnat, Marian Nencescu

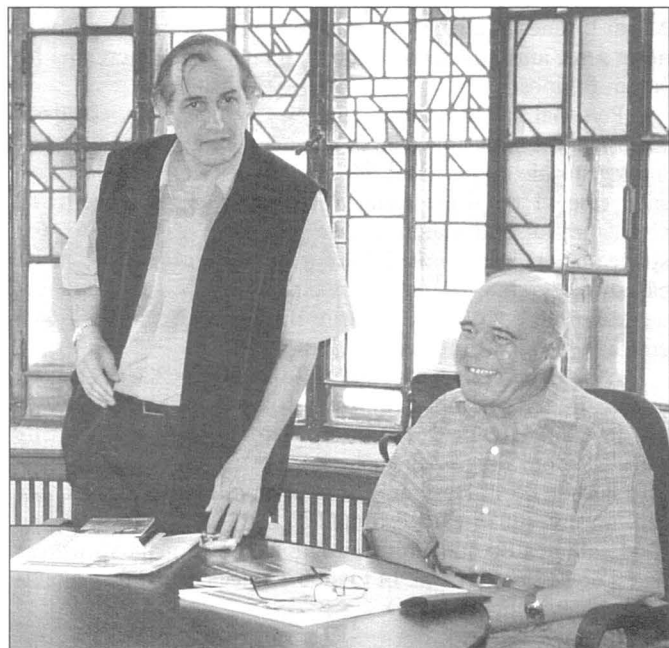
AUTOGRAFE CONTEMPORANE

Un scriitor de frontieră: Emil LUNGEANU

Un scriitor prolific, original și perpetuu surprinzător este bucu-reșteanul Emil Lungeanu, cu siguranță un vârf de lance al generației literare actuale, ba chiar, după o expresie a regretatului Paul Everac, „un monstru” [de talent – n.a.]. Etalând varii și temeinice cunoștințe în domeniile de frontieră ale literaturii, situate la confluența cu filologia, istoriografia literară, filosofia sau chiar istoria propriu-zisă, Emil Lungeanu pare să reușească în tot ce întreprinde, cărțile sale fiind nu doar o demonstrație de virtuozitate componistică, dar și un izvor nesecat de reflexii și observații socio-culturale.

Un exemplu de astfel de pseudo-literatură comparată, în fapt o eseistică superioară ce se potrivește exclusiv celor chemați, este *Ceasul lui Făt-Frumos* (Iași, Ed. Institutul European, 2007), carte comparată de criticul Alex. Ștefănescu direct cu clasicul *Pseudokynetikos* de Alexandru Odobescu. Evident, o astfel de referință tulbură, iar avertismentul editorial (colecția „Texte de frontieră” a editurii menționate) nu este suficient de explicit. Cartea reușește, în doar 100 de pagini de cărturărie pură am zice, să parcurgă, într-un vesel și controlat zig-zag, deopotrivă o temă literară și filosofică, cât și, pentru cititorul avizat, o reflexie, în cheie post-modernă, asupra mitului nemuririi.

Dacă surprinde ceva la Emil Lungeanu este tocmai lipsa aparentă a unui fir călăuzitor al demonstrației. Trecherile de la o referință la alta, de la modele literare revoluționare, aparținând repertoriului medieval, la trimiteri deloc nepotrivite către teoriile fizicii relativiste, sunt bine articulate și temeinic asimilate. Un repertoriu de lecturi vast, din care nu lipsesc, evident, textele de referință, academice, alături de câteva popasuri pur poetice, ne conduce „cu o viteză amețitoare” către fascinanta lume de dincolo și înapoi. Intenția nedeclarată, dar evidentă, a autorului este aceea de a evita drumurile bătute, respectiv opiniile intrate, mecanic, în conștiința publică, sub influența pontificatului școlar/academic. Luându-și deplină libertate de interpretare, Emil Lungeanu plasează destinul lui Făt-Frumos pe urmele lui Anton Dumitriu (v. eseul *Ulysse sau cercul destinului*, publicat în volumul *Eseuri*, Ed. Eminescu, 1986, p. 573), anume între faustic și apollinic și invers, precizând că între Ceasul lui Făt-Frumos (metaforă a timpului subiectiv) și pendula sa de acasă (timpul ca sistem referențial absolut) există un decalaj (identificat prin înșelătorul paradox al gemenilor). Fundamental, *tema tinereții* fără bătrânețe este analizată pe baza diferenței dintre percepțiile subiective ale duratei. Timpul călătorului devine astfel simplă halucinație, o formă de „al unei realități subiective, iar trezirea la realitate, respectiv revenirea la „ora exactă”, se produce cu brutalitate. Specificul acestui gen de povești, în care timpul „o ia razna”, după expresia lui Emil Lungeanu, îl reprezintă distincția clară între timpul trăit și timpul etern (ontic). Esențială nu este

Emil Lungeanu (în picioare) și criticul Florentin Popescu

Shakespeare Files (2007),
o carte ce așteaptă încă Premiul Academiei

mărturia propriu-zisă a experienței temporale, cât retorica mărturiei. Sau, așa cum observă un personaj din Muntele vrăjtit al lui Thomas Mann, invocat de eseist, și anume Hans Castorp: „Care este organul cu care pipăim timpul?” (op. cit., p. 28)

Fără a avea intenția de a epuiza multitudinea surselor bibliografice invocate de Emil Lungeanu, constatăm că și în privința analizei filosofice intuiția este fără cusur: „Singura șansă autentică de recuperare a nemuririi este, paradoxal, moartea înseși, înțeleasă ca tranzit către o existență sustrasă determinismului spațio-temporal, către o lume guvernată de alte legi decât gravitația și principiile termodinamicii.” Recunoaștem, în acest text, o evadare din cercul aparent închis al metaforei platoniciene a morții, văzută ca o consecință a asumării condiției de muritor. Or, aventura ontică a lui Făt-Frumos rămâne doar o paradoxală încercare de a evita moartea prin antamarea nemuririi. Este o teză la care Emil Lungeanu aderă fără rezerve, în virtutea intuiției fenomenologice după care natura (inclusiv cea umană) este guvernată de legi încă nedescoperite de știință. În acest caz, Făt-Frumos pare să dețină un secret pe care doar uitarea predestinată ființei umane îl mai poate ascunde. (Redacția B.B.)

Biobibliografie

Emil Lungeanu s-a născut la București, la 4 iunie 1958, într-o familie de intelectuali. De mic, beneficiază de o educație aleasă, manifestând variate preocupări artistice și literare, de la studiul viorii la pasiunea pentru literatură. La vârsta de 11 ani debutează la radio, cu gânduri despre arhitectura peisageră, iar la 16 ani își citea propriile versuri la Televiziune. Urmează cursurile Colegiului „Sf. Sava”, apoi pe cele ale Universității București. Debutul editorial are loc în 1989, cu volumul de versuri **Eu, deodată**.

În prezent, Emil Lungeanu este unul dintre cei mai prolifici scriitori contemporani, numărul volumelor publicate depășind 30. Diversitatea preocupărilor literare, precum și varietatea subiectelor abordate sunt elemente ce caracterizează creația sa artistică. Urmându-și vocația de romancier, publică **Strict secret** (1999), apoi **Profesorul de frig** (2000), **Ereticii** (2001), **Graffiti** (2003), **Jurnalul lui Henry Wilde** (două ediții, 2010, 2011). Lista romanelor este, evident selectivă și provizorie. Având probabil și unele antecedente familiale – vărul său, Mihai Lungeanu, fiind un cunoscut și apreciat regizor – se manifestă și în dramaturgie: **Moarte în cinci mutări** (2003), **Profesor de frig, ofer meditații** (2003), **Grajdurile lui Augias** (2003), iar în 2008 publică un masiv volum cu caracter retrospectiv, **Teatru**. În 2010 publică o altă antologie, **Dejă vu**, ce reunește 14 piese originale. În absența ofertelor din partea teatrelor profesioniste, colaborează

frecvent cu Teatrul Național Radiofonic, instituție pentru care reconvertește unele din eseurile și romanele sale: **De ce a rămas în urmă ceasul lui Făt Frumos** (2004), **Shakespeare Files** (2007). Frecvent, prezintă la Clubul Dramaturgilor, ca și la Cenaclul „Literatorul”, spectacole-lectură: **Moarte în cinci mutări** (2009), **Dureri de cap & Miorița** (2010). În calitate de critic literar, publică **Pescar în larg** (2011), **Gura lumii – extracții critice fără anestezie** (în curs de apariție). Se exersează și în domeniul istoriografiei literare cu volume precum: **Tartor în infernul comediei. Manierismul satirei lui Dinu Grigorescu** (două ediții 2008), **Rapsod în miezul iernii – Introducere în poetica lui Constantin Marafet** (2011). În același an, are sub tipar un volum cu totul special, cuprinzând critică literară în versuri, volum dedicat lui Florentin Popescu, cu titlul: **Călător în Parnas – odiseea literară**.

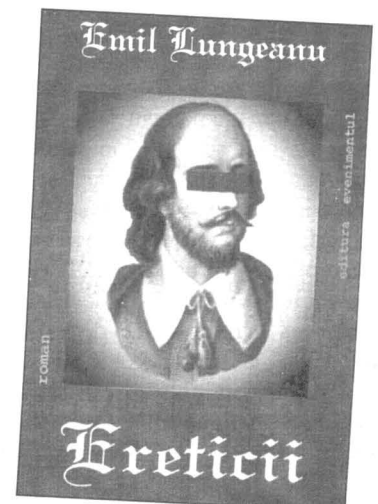
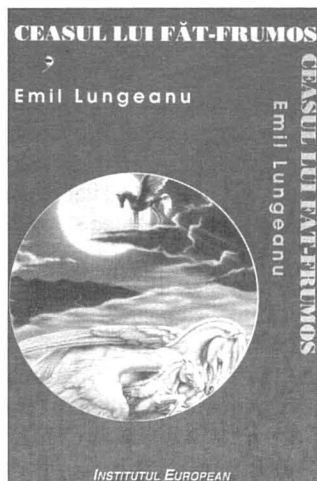
Acest excurs, fie și sintetic, asupra creației lui Emil Lungeanu, îndreptățește afirmația lui Dinu Grigorescu și anume că „Opera sa este un avertisment asupra rezervorului de mari talente ce ies la iveală mereu în literatura română”.

Pe plan profesional, desfășoară activități specifice în cadrul Uniunii Scriitorilor și Asociației Scriitorilor din București, organizații profesionale al căror membru deplin este (la Asociație este simultan membru al Secției de proză, dar și de dramaturgie), iar din 2011 este angajat al Bibliotecii Metropolitane, responsabil cu activitățile de cenaclu și promovare a cărții.

„În aproape 400 de pagini, cu numeroase și bogate citate, cu alunecări în demersuri detectivistice, romancierul și dramaturgul Emil Lungeanu face o demonstrație pe care o dorește irefutabilă că William Shakespeare a fost o fantomă, o uriașă mistificare. Autorul textelor atribuite lui a fost Edward de Vere, conte de Oxford (1550-1604), iar persoana din Stratford-upon-Avon, pe nume Will Shaksper, nu era decât un negustor incult, de nu cumva neștiutor de carte, un cărpănos procesoman, care a dat rar pe la Londra, n-a urcat în viața lui pe scenă și a murit lăsându-și fiicele analfabete [...] Cartea lui Lungeanu e doctă, plăcută la lectură, combinând gluma cu erudiția și construcția deductivă.” (Horia Gârbea)

„Eseul **Ceasul lui Făt Frumos** tatonează enigma intersecției basmului **Tinerete fără bătrânețe**... cu provocările cosmologiei moderne. Este o exegeză liberă, savantă și degresivă în același timp, dovedind erudiție și pasiune, rafinament și nonconformism, eleganță stilistică și umor... Ni se oferă, s-ar spune, un **Pseudokynegetikos** al vremii noastre.” (Alex. Ștefănescu)

„Emil Lungeanu știe ce știe: în felul său, meșteșugit, stăpânește o sumă de viziuni, invocă umanitatea necoruptă a notelor dominante ale celui care traversează, ca biograf, reporter, poet și lector de varii orizonturi, o amplă experiență de atelier [...] Pot crede că Florentin Popescu merită pe deplin încercarea critică ce i-a fost destinată. În fond, vitalitatea lui intelectuală se întâlnește cu magiul celui alt, glumeț, pe jumătate grav, eminentamente spectaculos. După ce rețetar? Păi după șederi tainice în mijlocul nisipului aurifer presărat de Florentin Popescu, peste așteptări, cu pepite de adevărată literatură.” (Henri Zalis)

Calul năzdrăvan și simbolistica ecvestră

...Obsesia calului năzdrăvan este, cum știm, arhetipală. Dintre atributele calului mitic, îndeosebi două atrag atenția. Mai întâi; dubla apartenență la spațiul terestru și la un "spațiu imaginar" (Richard Lewinshon). Apoi, bineînțeles, viteza: în teogonia lui Hesiod, Pegas cel născut din capul Meduzei îi aducea lui Zeus fulgerul și trăsnetul, iar în mitologia indiană caii zburători îl purtau pe Nala către stimata doamnă Damayanti. Imitând modelul sacru, Alexandru Macedon acordase armăsarului său Bucefal cele mai înalte onoruri (sindromul Caligula de mai târziu), culminând cu întemeierea cetății Bucefalia pe locul unde patrupelele răposase. Aceeași maximă considerație o acordau arabii calului, socotit drept cea mai nobilă dintre creaturi. Coranul povestește cum galopase Mahomed în noaptea sfântă pe miraculosul său Burak, de la Mecca pînă la templul din Ierusalim, însoțit de arhanghelul Gabriel. În apropierea stîncii de unde calul profetului își luase cîcă zborul spre ceruri, califul Omar-al-Khattab avea să zidească moscheea ce-i poartă astăzi numele. Apoteozarea calului la vechii indieni prin ritualul eroic-sacrificial ashvamedha reprezintă încă o pildă în același sens. Dar sacralizarea calului nu e nicăieri mai expresivă ca în basme și în tradițiile folclorice, unde adeseori calul „năzdrăvan” este în realitate chiar personajul principal sau, cel puțin, un sine qua non al tranzitului de la pămînt la ceruri, călăuză sigură în trecerea frontierelor dintre lumea terestră și lumea de dincolo. În virtutea dublei sale apartenențe la aceste lumi în opoziție, simbolistica este cînd selenar-htoniană, cînd solar-uraniană (caii negri, respectiv albi ai folclorului), cum putem vedea pe frontonul Parthenonului. Prin comparație cu caii medicului de țară al lui Kafka, asociați în mod explicit magiei Lunii, calul năzdrăvan de fabricație românească este solar prin excelență. Confruntarea dintre Făt-Frumos în postura călărețului și zgripturoaicele apocaliptice nu este altceva decît un caz particular al tradiționalei asocieri iconografice dintre cal și balaur, avînd ca prototip lupta Sf. Gheorghe cu fiara infernală. O simbolistică ecvestră care, așadar, ne îndreptățește suficient să recunoaștem în prezența patrupeleului înaripat al eroului o epifanie.

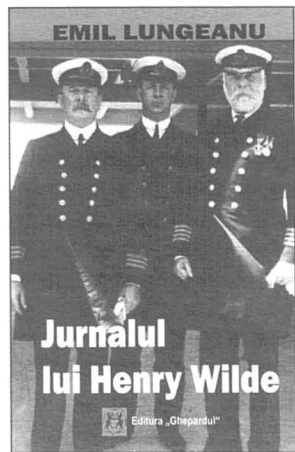
Dar atunci cum se face că îngerul hipomorf, care-și trecuse cu bine călărețul peste hotarele morții la "dus", nu-l mai poate proteja deloc la "întors" după ce-l trece înapoi dincolo de aceleași hotare? Calul însuși își avertizase stăpînul despre răspunderea exclusivă pe care și-o asuma la întoarcere: "Dacă nu vrei să mă ascuți, stăpîne, orice ți se va întîmpla, să știi că numai tu ești de vină". De ce același călător în lumea de dincolo este învingătorul morții, iar în lumea de aici este învinsul ei? Personal, nu găsesc logic decît un singur răspuns.

Fragment din volumul: *Ceasul lui Făt Frumos*

* * *

File din "Jurnalul lui Henry Wilde"

„Mie tot nu-mi place acest vas. Îmi produce o impresie ciudată...”

Din cele 3800 obiecte recuperate de batiscaful Nautilus de pe fundul oceanului, expuse astăzi într-un depozit din Hamburg, nici măcar unul nu e marcat cu numele vasului de proveniență, iar dr. Robert Ballard, faimosul conducător al expedițiilor din adîncurile Atlanticului, nu a găsit nici el vreo inscripție cu numele Titanic. Și cum altfel? Obiectele din inventarul gemenilor Olympic, Titanic și Gigantic, de la bărci sau colaci de salvare și pînă la scrumiere, fuseseră lăsate neinscripționate înadins. Explicația oficială dată de compania White Star Lines în urmă cu un veac a fost că s-ar fi procedat așa din rațiuni de economii în exploatare ("pentru a permite folosirea lor și pe alte nave ale White Star la nevoie"), dar ea nu face decît să încurajeze suspiciunile legate de ciudata idee de a se construi trei pacheboturi de lux identice. Oare pînă unde s-ar fi dorit profitabilă o asemenea multiplicare generatoare de confuzie? Proprietarul liniilor maritime White Star, magnatul J.P. Morgan, ar fi fost în stare de orice pentru un milion în plus. Artizan fără scrupule al monopolului Rezervei Federale, al primului război mondial și al marelui crah din 1929, acest bandit fără egal al finanțelor lumii a reușit să arunce în haos bursa și economia globală printr-o simplă farsă, lansînd în presă știrea unui pretins faliment al unui bancher. Cazi pe gînduri cînd descoperi azi că fotografiile de interior din publicitatea făcută lui Titanic înainte de naufragiu proveneau în realitate de la gemănul său Olympic, inclusiv ilustrațiile apărute în reputata revistă Shipbuilder. Confuzia produsă

de aceste împrumuturi de identitate pare să-l fi derutat chiar și pe un experimentat lup de mare ca Henry Wilde, secundul vasului Olympic, care se pomeni se transferat peste noapte la bordul noului Titanic pentru voiajul inaugural. La ultima escală în Queenstown din 11 aprilie 1912 înainte de traversarea oceanului, el îi trimitea surorii sale o radiogramă: „Mie tot nu-mi place acest vas. Îmi produce o impresie ciudată...” Să fi trăit el cumva strania senzație a unui déjà vu? Cum printre cei pieriți în naufragiu patru zile mai târziu avea să se numere și Wilde, răspunsul nu-l vom mai afla niciodată. Recent, recuperarea din adîncurile oceanului a unei palete de elice a fost cît pe ce să spulbere toate suspiciunile: ea poartă numărul 401 – seria de fabricație a Titanicului. Numai că la reparațiile din februarie 1912, după ce căpitanul E.J. Smith rupsesse o elice forțînd motoarele lui Olympic, vasului îi fusese altoită o paletă luată împrumut de la Titanic, pe atunci aflat încă în șantier; și dacă paleta scoasă azi la lumină se întîmplă să fie cumva tocmai cea cu pricina? Iată deci rămasă deschisă în continuare ipoteza unei fraude de asigurare puse la cale prin substituirea celor doi gemeni, lansată de Robin Gardiner și Dan van der Vat în studiile *The Riddle of the Titanic* și *Titanic Conspiracy* (după știința mea, încă netraduse la noi din păcate). Nu-mi mai rămînea decît s-o transpun în versiune narativă și s-o dezvolt eu însumi, complicînd-o cu bizarele coincidențe dintr-un roman de epocă al americanului Morgan Robertson (*Futility*, 1898) și din arhivele Amiralității Britanice, astfel încît exploatarea teoriei să fie dusă pînă la ultimele consecințe.

Fragment din volumul: *Jurnalul lui Henry Wilde*

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC

Confruntări cu viitorul

În luna iunie a.c. Oficiul pentru Informații și Politici în Domeniile Tehnologiei din cadrul Asociației Bibliotecarilor Profesionisti din Statele Unite ale Americii a publicat raportul anual cu titlul Confruntări cu viitorul. Viziuni strategice asupra evoluției bibliotecilor publice în sec. al XXI-lea. Raportul cuprinde o sinteză a celor mai coerente opinii privind viitorul bibliotecilor din SUA, ca și din întreaga lume, fără ca punctele de vedere exprimate de autori să fie într-un totuț înșușite și de către editor, Fundația John and Catherine MacArthur, care a asigurat și suportul financiar pentru realizarea acestui studiu.

În continuare reproducem, în rezumat, studiul asupra politicilor de perspectivă ce urmează a fi aplicate în bibliotecile publice din SUA, având convingerea că multe din opiniile cuprinse au echivalent și în situația bibliotecilor din România.

Viziuni strategice privind viitorul bibliotecii în secolul al XXI-lea

Bibliotecile americane se vor confrunta cu provocări formidabile în următoarele decade ale secolului al XXI-lea. Și mijloacele de comunicare și tehnologiile pe care le utilizează vor continua transformarea digitală, care deja a erodat sau a înlăturat în câțiva ani ceea ce durase de zeci de ani sau secole. Nici viteza de schimbare nu scade. Noile mijloace de comunicare și tehnologiile permit un curs constant în domeniul schimbării utilizării și a genului inovațiilor, iar instituțiile care se bazează pe aceste schimbări disruptive concurează cu biblioteca în rolurile ei fundamentale.

Bibliotecile se confruntă de asemenea cu constrângerile financiare cu care se luptă agențiile care le sprijină, ca și cu schimbările în natura și cerințele utilizatorilor de bibliotecă. Dacă bibliotecile vor evolua suficient de rapid pentru a depăși aceste provocări, va trebui să se ia decizii strategice adecvate și dificile și să se persevereze în implementarea acelor decizii.

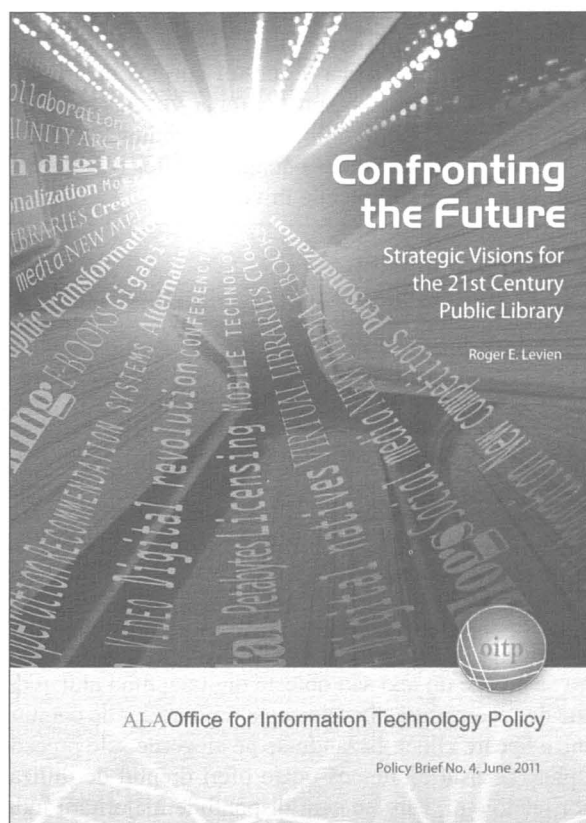
Strategiile sunt construite pe o evaluare atentă a imaginii din viitor a organizației – care dintre diferitele viziuni alternative sunt cele mai potrivite pentru misiunea ei și cu ce realități se va confrunta.

Acest rezumat al politicii se intenționează să ajute la dezvoltarea de strategii eficiente pentru bibliotecile publice americane, prin delimitarea elementelor viziunii lor alternative pentru bibliotecă în decadele următoare.

Nu recomandă viziuni particulare; mai degrabă sugerează un proces pe care bibliotecile pot să-l urmeze pentru a face propriile alegeri strategice, bazate pe situațiile lor specifice.

Procedând astfel, bibliotecile pot transforma provocările subliniate mai sus în ocazii de a aduce și mai multe contribuții în beneficiul indivizilor și al comunităților pe care le servesc.

Accentul aici este pe bibliotecile publice. Alte tipuri de bibliotecă – *bibliotecile școlare* (deservind de la clase primare până la clasa a XII-a), *bibliotecile academice* (deservind educația superioară și institutele de cercetare) și *bibliotecile speciale* (deservind organizații de afaceri, non-profit și guvernamentale) – se confruntă cu multe dintre aceleași provocări ca și bibliotecile publice, și modurile generale în care vor răspunde vor fi similare. Totuși, clientela lor, cadrul instituțional și scopurile sunt suficient de diferite pentru a garanta tratament separat în publicații ulterioare.

Viziuni alternative pentru bibliotecile publice ale viitorului

Bibliotecile publice americane, din care peste 9.000 (din cele aproximativ 16.000), au autonomie strategică substanțială în cadrul politicii și conducerii financiare generale, stabilite de comunități, în vederea îndeplinirii cerințelor clienților lor.

Pentru a înfrunța provocările, sunt necesare opțiuni strategice în patru dimensiuni distincte, aflate între două extreme.

În total, opțiunile pe care o bibliotecă le face de-a lungul celor patru dimensiuni creează o viziune despre care se crede că o va ajuta să-și servească cât mai bine clienții și comunitatea.

La o extremă a primei dimensiuni stă cazul bibliotecii pur fizice, care are două componente – facilități fizice și mij-

loace de comunicare fizice. Biblioteca pur fizică nu mai este realistă din punct de vedere strategic. Mai degrabă, cea mai realistă extremă la acest capăt al continuum-ului fizic versus virtual este o bibliotecă fizică care a adăugat o componentă *Web* la facilitățile sale fizice substanțiale și o atentă selecție a mijloacelor de comunicare virtuale la inventarul de mijloace fizice, care probabil vor fi devenit o colecție depozitată în afara sediului, deținută în comun cu alte biblioteci în regiunea ei.

La altă extremă a acestei dimensiuni stă cazul unei biblioteci pur virtuale, care de asemenea cuprinde "facilități" și mijloace de comunicare.

În contrast cu biblioteca fizică, totuși, este posibil să ne imaginăm o bibliotecă realistă pur virtuală, în care ambele aceste elemente devin virtuale. Clienții acestei biblioteci virtuale își îndeplinesc dorințele – găsirea și achiziționarea de mijloace de comunicare, obținerea de răspunsuri la întrebări, participarea la întâlniri – prin accesarea componentei *Web* a bibliotecii de oriunde, prin intermediul internetului. Această extremă caracterizează cea mai dramatică provocare a bibliotecii publice în forma curentă.

În timp ce majoritatea bibliotecilor publice operează aproape de extrema fizică a acestui spectru de posibilități, aproape toate sunt trase spre extrema virtuală de creșterea rapidă a disponibilității mijloacelor de comunicare digitală de pe internet. Oare unde de-a lungul acestei dimensiuni vor aspira să opereze bibliotecile în viitor?

Dimensiunea a doua:

Biblioteci individuale versus comunitare

A doua dimensiune este centrul de atenție al bibliotecii față de utilizatorii ei: indivizi sau comunitate. La o extremă a acestei dimensiuni stă biblioteca centrată doar pe individ, îndeplinind cererile clienților săi, unul câte unul. Mobilierul și echipamentul sunt destinate să permită indivizilor să găsească și să folosească resursele bibliotecii, într-un cadru privat și în deplin confort, cu minimum de elemente perturbatoare, în camere de citit sau de vizionat liniștite. Membrii personalului bibliotecii sunt disponibili să ajute fiecare utilizator pentru a-și realiza dorințele, fie că este vorba despre un mijloc de comunicare, fie că are nevoie de un răspuns la o întrebare sau vrea să creeze un text sau obiecte digitale, fiind ajutați de sisteme de recomandare în selectarea mijloacelor de comunicare pentru fiecare client, bazându-se pe alegerile sale precedente. În plus, această bibliotecă poate oferi dreptul de utilizare al unor tehnologii, care nu sunt disponibile majorității indivizilor, din cauza costului sau dificultății de folosire, cum ar fi xeroxuri pentru cărți, ecrane foarte mari sau mașini pentru jocuri de ultimă generație. Multe dintre aceste servicii, cu excepția mobilierului sau echipamentului, pot fi de asemenea puse la dispoziție în mod virtual prin internet.

O bibliotecă ce se concentrează pe comunitate face acest lucru, de exemplu, prin punerea la dispoziție de spații de muncă și de întâlnire pentru grupurile comunității, convocarea de grupuri pentru a munci la proiecte comunitare, găzduirea de evenimente de interes comunitar în camerele ei; crearea și menținerea de arhive locale, artefacte, memorii și suveniruri, precum și organizarea de prezentări și expoziții de materiale de interes local. De asemenea, poate oferi tehnologii avansate și scumpe, altfel inaccesibile membrilor comunității și grupurilor. Aceste servicii sunt disponibile și în biblioteca fizică și, în măsura posibilă, pe internet.

Biblioteca virtuală... caracterizează cea mai dramatică provocare adusă bibliotecii publice în forma ei curentă.

Dimensiunea 3:

Biblioteci de colecție versus biblioteci de creație

Această dimensiune acoperă modurile în care biblioteca își servește utilizatorii.

La o extremă este biblioteca pur și simplu de colecție, un loc unde vii ca să asimilezi informație, să achiziționezi cunoștințe, să te bucuri de artă și să te distrezi. În formă fizică sau virtuală, această bibliotecă asigură acces rapid și gratis la colecțiile sale: resurse de informații, artă muzicală și virtuală, și diverse surse de divertisment, înregistrate printr-o varietate de mijloace. Acesta este rolul tradițional al bibliotecilor.

La cealaltă extremă este biblioteca de creație, care și-a extins rolul și a devenit un loc unde sunt create mijloace care transmit informație, cunoaștere, artă și divertisment. O asemenea bibliotecă găzduiește o paletă de echipament specializat și facilități pentru a ajuta autorii, editorii, actorii și alți creatori să pregătească noi opere, singuri sau în grup, prin mijloace de comunicare noi sau vechi, pentru folosință personală sau largă distribuție. Utilizatorii săi au toate condițiile pentru a construi pe baza bogată de material, disponibilă la bibliotecă.

Dimensiunea a 4-a:

Portal către Biblioteci de arhivă

Ultima dimensiune privește întinderea proprietății bibliotecii asupra mijloacelor de comunicare pe care le accesează clienții ei. La o extremă stă biblioteca-portal, o fereastră prin care patronii bibliotecii pot accesa o vastă paletă de resurse media, toate deținute și găzduite de alte organizații. O asemenea bibliotecă poate avea o facilitate fizică cu acces la rețea și bibliotecari care-l asistă pe client să găsească resursele potrivite, deși are puține sau nici un mijloc fizic sau virtual propriu. Datorită cerințelor fizice minime, asemenea biblioteci pot fi larg răspândite, cum ar fi vitrinele magazinelor sau birouri până la mall-uri, clădiri de birouri sau birouri guvernamentale locale, cu posibilitatea includerii școlilor publice. La cealaltă extremă stă biblioteca arhivă, al cărei rol este să dețină materiale documentare într-o paletă de genuri și mijloace de comunicare, fie fizice sau virtuale. O bibliotecă pur de arhivă ar semăna cu o bibliotecă fizică de cărți rare. Bibliotecile publice locale sunt biblioteci de arhivă în sensul că dețin colecții de cărți comerciale, reviste, CD-uri și DVD-uri, dar ele pot deveni în mod distinctiv arhiva unică pentru materiale locale din tipurile menționate pentru biblioteca comunității, în forme și fizice și virtuale. Chiar și printre colecțiile tradiționale de carte și alte mijloace de comunicare, ele pot deveni arhive pentru genuri sau teme specializate, servind ca trimiteri pentru acele materiale la alte biblioteci și clienții lor.

Luarea de decizii strategice pentru biblioteci publice

Întregul organic pentru fiecare din cele patru dimensiuni de mai sus acoperă alegerile strategice realiste pentru viitorul bibliotecilor publice, cele mai multe aflându-se între extremele descrise. Observați că aceste alegeri privesc modul în care o bibliotecă este condusă, nu tehnologiile specifice pe care le folosește, situația ei financiară sau datele demografice din teritoriu; de aceea ele vor fi caracteristice pentru marea masă de biblioteci publice mult timp de acum înainte.

Teme comune

Un număr de teme are legătură cu toate cele patru dimensiuni și alegerile strategice asociate:

– **competențele bibliotecarului** – Viitorii bibliotecari vor deveni îndrumători în domeniul mijloacelor de comunicare digitale, fluenți în limbajele și structurile documentelor digitale și a datelor și vor ști dacă resursele de informație sunt disponibile pe internet și în alte părți. După cum este cazul astăzi, va fi nevoie ca ei să aibă o bună înțelegere a utilizatorilor și a comunității pe care o servesc și cerințele lor distinctive.

– **colaborare și consolidare** – O creștere constantă în diferitele forme de colaborare și consolidare a colecțiilor va rezulta din creșterea continuă a volumului materialelor bibliotecii, fizice și digitale; schimbarea în cererea utilizatorului de materiale digitale mai mult decât fizice; și presiunile financiare asupra bibliotecilor.

– **digitalizare** – Caracteristica tuturor bibliotecilor din viitor, cu aproximație, se pare că va fi din ce în ce mai mult una digitală. Tăcerea rafturilor va fi înlocuită de zgomotul

serverului; verificarea cărților va deveni o descărcare de mijloace de comunicare.

– **personalizarea și rețeaua socială** – Sisteme care permit bibliotecilor să suplimenteze recomandările în persoană cu unele generate automat vor deveni din ce în ce mai accesibile. Bibliotecile vor folosi de asemenea rețelele de socializare și sistemele de mesagerie pentru a-i contacta pe clienți în mod obișnuit.

– **arhivarea și catalogarea** – Bibliotecile se pare că vor prelua arhivarea materialelor locale importante, și pentru uz local și pentru acces prin internet. Aceste materiale pot fi acte guvernamentale comunitare, memorii personale sau documente istorice.

– **prețurile** – Un avantaj semnificativ pe care-l au bibliotecile în raport cu concurența din domeniul comerțului este prețul; foarte puține biblioteci își taxează clienții pentru acces la materiale și facilități, deși ei pot limita un asemenea acces la rezidenți sau utilizatori ale bibliotecilor asociate din alte comunități. Acesta este un avantaj pe care bibliotecile vor lupta din greu să-l mențină.

Considerații finale

În alegerea unei viziuni pentru viitor și în formularea unei strategii pentru realizarea ei, o bibliotecă trebuie să țină cont de un număr de factori cheie.

✓ În primul rând, trebuie să-și stabilească clar misiunea și țintele – caracterul ei specific și cerințele clienților și ale comunităților pe care se va strădui să-i servească.

✓ În al doilea rând, trebuie să țină cont de tendințele externe semnificative și de forțele care o vor afecta probabil în viitorul previzibil, rezumându-le ca pe un set de presupuneri care este cunoscut de conducerea organizației – o viziune explicită a lumii.

✓ În al treilea rând, trebuie să realizeze o evaluare critică a punctelor forte sau avantajelor pe care le are, în raport cu posibili "concuranți". Aceste puncte forte cuprind și ceea ce face sau competențele centrale și ceea ce deține sau bunurile strategice.

Împreună, aceste puncte forte constituie o parte majoră din activitatea unei biblioteci.

✓ În al patrulea rând, viziunea bibliotecii pentru viitor ar trebui să se bazeze pe imperative strategice care derivă din evaluarea viziunii asupra lumii și viziunea asupra bibliotecii luate împreună. Imperativele strategice sunt acțiuni care trebuie îndeplinite în lumina acelor realități.

✓ În al cincilea rând, bazându-se pe imperativele strategice, biblioteca trebuie să examineze viziunile alternative pentru viitorul ei, a căror paletă este descrisă în acest rezumat al politicii. Apoi trebuie să evalueze care dintre acele viziuni răspund imperativelor strategice și sunt fezabile, ținând cont de mediul extern (viziunea asupra lumii) și în lumina competiției, comparativ cu punctele forte ale organizației (viziunea asupra bibliotecii).

✓ În al șaselea rând, trebuie luată o decizie pe baza acestei informații pentru a stabili cursul strategic către o viziune specifică care combină alegerile strategice luate de-a lungul fiecăreia dintre cele patru dimensiuni descrise mai sus.

✓ În sfârșit, pe măsură ce strategia este implementată, setul de ipoteze reprezentate de viziunea asupra lumii și de viziunea asupra bibliotecii trebuie să fie monitorizate. Schimbări semnificative în acele ipoteze pot garanta o corecție pe parcursul strategiei. Astfel, cu toate că este rezultatul unei gândiri atente, nici o strategie nu poate fi considerată permanentă

Acest rezumat al politicii se dorește să asiste bibliotecile publice americane în dezvoltarea strategiilor efective, prin descrierea spațiului viziunilor alternative posibile pentru bibliotecile publice în decadele următoare.

Concluzie

Schimbările cu care se confruntă bibliotecile publice în următorii 30 de ani vor fi profunde, așa după cum au fost cele din ultimii 30 de ani. Faptul că bibliotecile au răspuns atât de eficient până acum este încurajator, totuși se pare că va trebui să înfrunte provocări și mai dificile în viitor. Alegerile descrise în acest rezumat al politicii se referă la posibilele rezultate ale forțelor și tendințelor economice, sociale și tehnologice care vor afecta bibliotecile. Totuși toate admit că bibliotecile publice vor continua să existe.

Din nefericire, nu este imposibil să ne imaginăm un viitor fără biblioteci. Dacă acest lucru trebuie evitat astfel ca bibliotecile să poată continua să-și îndeplinească rolul ca garanți ai accesului liber și absolut corect la informație, ele trebuie să joace un rol activ în formarea propriului viitor.

Traducere și adaptare:
Redacția Biblioteca Bucureștilor

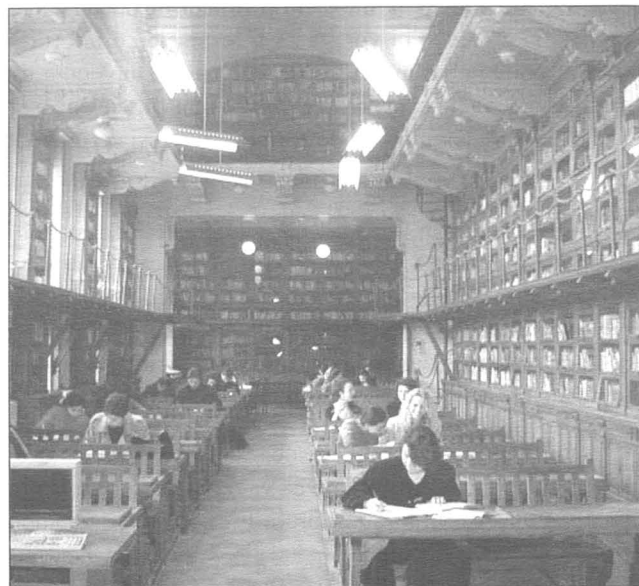
Proiectul „Bibliotecile pentru inovație”: schimbări în biblioteci și în societate

Traducere și adaptare: drd. Gabriela TOMA
Biblioteca Metropolitană București

Raportul privind studiul evoluției impactului pe 2010

Sondajele sociologice realizate pe durata implementării proiectului „Bibliotecile pentru inovație” au relevat următoarele schimbări și curente importante existente în biblioteci și în societate în decursul anului 2010:

- S-a realizat un salt esențial în implicarea comunității în proiectele de training privind instruirea IT – numărul bibliotecilor care au organizat training-uri ale comunității a crescut cu o cincime, în timp ce numărul bibliotecarilor care le-au organizat a fost mai mult decât dublul. În 2010, training-ul locuitorilor a fost organizat de 56% dintre biblioteci comparativ cu 34% în 2009. În 2010, training-ul locuitorilor a fost organizat de 39% dintre bibliotecari, în timp ce în 2009, au colaborat 15%.
- Numărul utilizatorilor care au participat la training privind accesul public la Internet organizat de biblioteci a crescut considerabil. În 2010, 55% dintre utilizatorii cu acces public la Internet și-au dezvoltat cunoștințele în instruirea IT și a resurselor Internet în timpul cursurilor, iar acest lucru s-a datorat bibliotecii, în 2009, această participare a constituit 27%. Deseori, la cursurile de instruire IT organizate de bibliotecile publice au participat persoane de peste 55 de ani și pensionari.
- Bibliotecile au atras aproape o treime din noii utilizatori. În 2010, accesul public la Internet în biblioteci a cunoscut pentru prima dată un procent de 28% dintre utilizatori, 25% dintre noii utilizatori fiind cooptați în 2009.
- Percepția utilizatorilor cu acces public la Internet privind beneficiile oferite de accesul la Internet în bibliotecă a crescut. Schimbări semnificative au fost înregistrate în domeniul calității îmbunătățite în ceea ce privește timpul liber (în 2010 – 80%, în 2009 – 72%), comunicarea cu prietenii și colegii (în 2010 – 69%, în 2009 – 57%) și asistență în a câștiga bani pe Internet (în 2010 – 15%, în 2009 – 7%).
- Numărul locurilor pentru accesul public la Internet a crescut cu mai mult de o zecime în biblioteci, iar diseminarea lor a ajuns la 90%. Majoritatea spațiilor pentru accesul public la Internet a fost stabilită în bibliotecile rurale, dintre care accesul public la Internet a fost disponibil în 88% dintre biblioteci în 2010, și în 74% în 2009. Numărul mediu al bibliotecilor care au oferit acces public la Internet în zona rurală a fost de 90% în 2010, comparativ cu 78% în 2009.
- Conștientizarea comunității în ceea ce privește accesul public la Internet a crescut cu trei pătrimi. În 2010, 72% dintre locuitori au conștientizat posibilitatea utilizării Internetului public în bibliotecă, comparativ cu 69% în 2009. Din acest număr, 28% dintre membrii comunității au utilizat Internetul public în bibliotecă.
- Rolul bibliotecarilor ca și consultanți, în special în zonele rurale, s-a întărit. În 2010, numărul utilizatorilor care au accesat Internetul public și care au solicitat bibliotecarilor pentru consultanță în mod regulat și frecvent a crescut cu

Biblioteca Facultății de Litere, din București

până la 29%, comparativ cu 23% în 2009. Bibliotecile au fost cel mai adesea și în mod frecvent solicitate de 39% din utilizatorii bibliotecilor rurale și de 19% din utilizatorii bibliotecilor urbane. Consultarea ori ajutorul cel mai frecvent a fost solicitat de către membrii comunității de peste 55 de ani și de pensionari.

- Evaluărilor accesului utilizatorilor la Internet public referitor la o bibliotecă „inovatoare” rămân favorabile. Evaluările cele mai pozitive au fost acordate atmosferei generale din bibliotecă (57% din evaluările pozitive); posibilitatea de a obține sfat și consultanță de la bibliotecari în timp ce utilizează un computer și Internetul (59%); perfecționarea și calitatea hardware-ului computerului (44%); perfecționarea aplicațiilor software (44%) și calitatea acestora (43%); diversitatea și calitatea evenimentelor organizate (44%)
- Activitățile „tradiționale” ale bibliotecilor au primit o evaluare mai săracă. Câmpurile evaluate cel mai slab de către utilizatorii cu acces la Internetul public – reînnoirea varietății cărților și periodicelor (32% și, respectiv, 28%)

Începuturile proiectului

De la începutul implementării proiectului „Bibliotecile pentru inovație” în 2008, sondajele de opinie la scară largă a locuitorilor, a utilizatorilor cu acces la Internet public în bibliotecă, experți, manageri de bibliotecă și bibliotecari au fost realizat anual, ceea ce a permis identificarea schimbărilor sociale care au avut loc în timpul proiectului. Rezultatele primite au fost comparate cu cele din 2008, când a fost realizat un studiu al situației inițiale.

Este deja a treia astfel de publicație ce prezintă rezultate generale ale datelor sondajelor sociale.

Pe baza acestor studii, sunt evaluate schimbările sociale, la fel și informațiile obținute legate de numărul locuitorilor lituanieni și de motivul pentru care folosesc ei Internetul public în bibliotecile publice; ce fac cel mai adesea grupurile de utilizatori; ceea ce îi distinge de alți utilizatori de Internet; care sunt obiectivele pentru care este utilizat accesul public la Internet; cum diferă utilizarea Internetului în bibliotecă de utilizarea sa în alte spații; cum percep utilizatorii beneficiile oferite de accesul public la Internet.

În timpul acestui sondaj, a fost acordată o mare atenție evaluării competențelor în utilizarea tehnologiei informației de către membrii societății considerați vulnerabili din punct de vedere social, celor cu dizabilități, locuitorii zonelor rurale și oameni în vârstă.

Datele strânse și analizate ajută nu doar în ceea ce privește schimbările în utilizarea Internetului în societate și bibliotecă, dar și în ce privește planificarea activităților viitoare ale proiectului într-un mod îmbunătățit.

Datele strânse în perioada 2009-2011 au permis concluzionarea faptului că biblioteca modernă poate fi calificată drept o instituție de cultură deschisă tuturor, dar și ca o cale pentru progresul în societate.

În prezent, există posibilitate de a utiliza accesul la Internet în aproape toate bibliotecile publice, serviciu care a devenit astfel un centru de atracție pentru utilizatori. Astfel, bibliotecile participă la crearea unei societăți informaționale care se arată prietenoasă tuturor grupurilor sociale. Resursele informaționale și ale literaturii în bibliotecile respective, ca și echipamentul și spațiile publice sunt disponibile locuitorilor, în timp ce specialiștii sunt obișnuiți cu populația comunităților locale și căreia le cunoaște nevoile, prin urmare îi ajută din toată inima.

Dezvoltarea spațiilor cu acces gratuit la Internetul public în bibliotecile lituaniene este un pas important în aducerea oamenilor într-un singur loc, precum și în a face atractive bibliotecile din țară și a le transforma în centre confortabile de întrunire pentru comunitățile locale, facilitând viața de zi cu zi a acestora, oferindu-le posibilități de a primi și împărtăși informații, de a căuta o slujbă, de a comunica sau, pur și simplu, de a duce o viață mai interesantă.

Despre Proiectul „Biblioteci pentru inovație”

Informație cadru: Harta spațiilor cu acces la internet se extinde în perioada implementării Proiectului „Biblioteci pentru inovație”, spațiile destinate accesului public la Internet sunt create în biblioteci unde nu au existat până în momentul respectiv. Între timp, în bibliotecile care dețin deja acces public la Internet, acesta se extinde și se înnoiește.

Inițiat în 2008, proiectul „Biblioteci pentru inovație” este implementat de Biblioteca Națională a Lituaniei „Martynas Mazvydas” în colaborare cu Ministerul Culturii al Republicii Lituaniene. Este finanțat de Fundația Bill și Melinda Gates, Guvernul lituanian și co-finanțat de municipalități și Compania Microsoft care a donat cel mai nou software.

Peste 1.200 de biblioteci publice și aproximativ 2.000 de bibliotecari au participat în acest proiect. Proiectul se așteaptă a se finaliza în iunie 2012.

Către o societate progresivă

Esența proiectului „Biblioteci pentru inovație” constă în întărirea capacităților bibliotecilor publice; furnizarea de oportunități pentru populația lituaniană în ceea ce privește utilizarea Internetului; inaugurarea unor noi posibilități de comunicare și de tehnologii ale informării.

Cea mai importantă misiune a proiectului este aceea de a reduce divizarea digitală și, în același timp, excluderea socială prin acordarea unei atenții speciale persoanelor lipsite de posibilitatea de a folosi această sursă și acest canal de comunicare. Astfel, prin încurajarea utilizării accesului public la Internet, o atenție deosebită este acordată locuitorilor din spațiul rural, pensionarilor, persoanelor cu dizabilități și altor grupuri vulnerabile din punct de vedere social.

Activitățile proiectului

Fondurile destinate proiectului sunt folosite pentru cumpărarea de hardware, conectarea bibliotecilor la Internet, îmbunătățirea calității comunicării, organizarea asistenței tehnice, training-ul bibliotecarilor, promovarea accesului gratuit la Internet; atragerea utilizatorilor, precum și evaluarea impactului proiectului.

Propunându-și să atragă mai mulți adulți și persoane în vârstă, ateliere speciale și campanii sunt organizate acolo unde sunt introduse și serviciile electronice care pot fi adaptate cu ușurință vieții de zi cu zi; completarea electronică a câștigurilor, e-banking, căutare de slujbe, educație la distanță, servicii de sănătate etc. Populația care nu știe să utilizeze computerul este instruită în domeniul IT și al bazelor Internet.

Se fac eforturi, de asemenea, pentru a dezvolta competența IT a angajaților bibliotecii publice și pentru a-i ajuta să devină încurajatori activi și asistenți ai comunității locale prin cunoașterea posibilităților IT.

Rezultatele proiectului Computer și Internet

S-a constatat faptul că, în ultimii ani, locuitorii Lituaniei folosesc serviciile Internet practic în toate bibliotecile publice localizate în diferite orașe și sate din Lituania.

Astfel, se poate afirma că Internetul a devenit o parte inseparabilă a serviciilor oferite de biblioteca publică locuitorilor săi.

În perioada 2008-2010, a fost achiziționat și instalat un nou hardware destinat serviciilor de acces public gratuit în 1.144 de biblioteci publice din 1200 de participanți în cadrul proiectului.

În 2010, accesul la Internet a fost instalat sau îmbunătățit în 137 de biblioteci rurale, ceea ce a permis locuitorilor să utilizeze toate posibilitățile oferite de Internet și de serviciile electronice.

Mai mult, 524 de stații, 179 de laptop-uri, 179 de aparate wireless pentru acces, 178 de aparate multifuncționale și alte echipamente, cum ar fi cititorul de card DI, au fost instalate în filialele rurale ale celor 179 de biblioteci publice. Mai mult, utilizatorii accesului public la Internet folosesc serviciile e-authority în biblioteca publică. Locuitorii care au vizitat bibliotecile în 2011 și care au cârduri cu chip-uri DI pot participa electronic la recensământul populației care are loc în martie.

Îmbunătățirea competențelor bibliotecarului

În timpul anului 2010, căutând să dezvolte capacitățile și motivația angajaților bibliotecii de a folosi computerele și Internetul, 785 de biblioteci au luat parte la training-uri de instruire IT ținute în filialele rurale ale bibliotecilor publice; 713 bibliotecari au participat în programul de educație continuă pentru a consolida competențelor de instruirea IT. De asemenea, training-uri speciale au fost organizate pentru specialiștii celor 65 de biblioteci publice propunându-și să le ofere cunoștințe legate de Windows 7 și de administrarea serverului.

De la începutul implementării proiectului, peste 3000 de participanți au fost prezenți la cursurile organizate pentru

bibliotecari. În total, aproximativ 1500 de biblioteci au participat la 3-7 cursuri tematice – pornind de la instruirea IT de bază și a resurselor Internet și terminând cu tehnologii mai sofisticate utilizând Web 2.0, relații publice, training-ul adulților în biblioteci, managementul informației în limba engleză.

Training-ul localnicilor

Cursurile de instruire IT ajută bibliotecarii să ofere asistență consultativă locuitorilor pe problemelor legate de utilizarea Internetului și computerelor într-o manieră specializată.

Informație cadru: Internet-ul, practic în toate bibliotecile

Locuitorii lituanieni folosesc serviciile Internet practic în toate bibliotecile publice, așadar se poate afirma cu certitudine că Internet-ul, în prezent, a devenit o parte inseparabilă a serviciilor oferite locuitorilor de către biblioteca publică.

În perioada 2008-2010, training-ul individual sau în grup a fost oferit pentru 25% din locuitorii și vizitatorii bibliotecii, și peste 200.000 consultări pe Internet au utilizat temele oferite de bibliotecile publice.

Campania de implicare a localnicilor

Cu scopul de a îmbunătăți înțelegerea posibilităților oferite de utilizarea computerelor și Internetului, locuitorii au fost invitați să participe în campaniile de implicare în cadrul cărora vizitatorii au fost familiarizați cu Internet-ul, posibilitățile și beneficiile oferite.

De exemplu, o campanie de implicare „Internet pentru grădina ta” a fost organizat pentru persoanele în vârstă, cu scopul de a-i încuraja să utilizeze accesul public la Internet și asistența bibliotecarilor în biblioteci. Peste 12.000 de persoane cu vârsta înaintată au participat la campanie. Pentru mai multe informații, vă rog să vizitați site-ul <http://www.esenjas.lt>. În total, opt campanii de implicare a populației au fost organizate pe tot parcursul anului 2010.

Beneficiile proiectului

Proiectul deja ajută un număr de oameni care nu au avut nicio posibilitate de a utiliza Internet-ul înainte. Acest lucru este relevant în mod special pentru persoanele care locuiesc în mediul rural pentru educația lor, care caută un loc de muncă, pentru postarea diferitelor reclame, comunicarea cu rudele din străinătate în mod gratuit și folosirea diferitelor servicii electronice.

În timp ce pentru orbi și ambliopi, precum și pentru persoanele vulnerabile din punct de vedere social, proiectul „Biblioteci pentru inovație” poate deveni un sprijin important și o posibilitate de integrare în viața publică împlinită.

Dincolo de reducerea anterior menționată divizare digitală și excludere socială în același timp, proiectul „Bibliotecile pentru inovație” creează următoarea valoare adăugată și beneficii:

- Bibliotecile publice sunt dotate cu cele mai moderne echipamente hardware și software care pot fi folosite de locuitorii care nu au alte posibilități de a folosi Internet cu o viteză mare;
- Competența IT a angajaților bibliotecii publice este îmbunătățită în mod esențial: bibliotecarii devin încurajatori activi și asistenți ai comunităților locale prin sprijinul pe care îl acordă în folosirea oportunităților oferite de tehnologia informației.
- În perioada training-ului și a campaniilor de implicare, locuitorii și în special persoanele în vârstă, de asemenea locuitori ai zonelor rurale, au devenit utilizatori activi de Internet – Internet-ul îi ajută să comunice gratuit, să găsească diferite informații, să-și plătească facturile, ca și impozitele într-un mod simplu
- Furnizarea și utilizarea resurselor cu conținut electronic se dezvoltă considerabil în bibliotecă.

- Inovațiile, cum ar fi instalarea spațiilor cu acces la internet fără fir, sunt promovate în rețeaua de bibliotecă. Această noutate este apreciată în mod esențial – ea asigură posibilitatea utilizării propriului laptop, ceea ce este comod, întrucât permite încărcarea informației necesare direct în computerul personal.

Pentru a rezuma, se poate spune că utilizarea serviciilor oferite de bibliotecile moderne promovează o implicare puternică în viața comunității și în dinamismul social. Între timp, rolul bibliotecilor ca centru social, spațiu de întâlnire a comunității, s-a întărit în mod treptat. Cu ajutorul mijloacelor moderne, oricine poate beneficia de servicii și informații indiferent de statutul social sau economic, de zona în care locuiește – un oraș mare sau un sat.

Utilizarea tehnologiilor solicită un nou sens în conștiința utilizatorilor înșiși – Internet-ul și serviciile asociate sunt în mod cert percepute ca instrumente pentru schimbarea calității vieții. Dincolo de beneficiile sociale, Internet-ul în bibliotecă oferă un beneficiu economic – în primul rând economisește timp și bani.

Studiile de impact ale proiectului

O atenție deosebită în cadrul proiectului „Biblioteci pentru inovație” este acordată evaluării impactului care s-a desfășurat utilizând același tip de metodologie în fiecare an. Scopul este de a dezvălui impactul proiectului „Biblioteci pentru inovație” asupra persoanelor care sunt în centrul acestor activități.

Principalele instrumente de evaluare a impactului – sondaje sociale – sunt realizate în următoarele etape:

- 2008 – un sondaj asupra situației inițiale realizate înaintea implementării proiectului.
- 2009 – prima evaluare a impactului s-a concentrat asupra bibliotecilor urbane asupra cărora se concentrau activitățile proiectului în cea mai mare parte a anului.
- 2010 – a doua evaluare a impactului s-a concentrat asupra bibliotecilor rurale asupra cărora se concentrau activitățile proiectului în cea mai mare parte a anului.
- 2011 – evaluarea de final a impactului.

Datele obținute sunt comparate anual cu cele ale sondajului inițial realizat în 2008. Rezultatele sondajului sunt folosite, de asemenea, pentru planificări viitoare ale activităților proiectului sau actualizări ale celor planificate deja.

Aceasta este al treilea tip de publicație ce conține sondajul generalizat obținut la sfârșitul anului 2010 și începutul anului 2011. Sondajele reprezentative (metoda calitativă), interviurile detaliate și sondajele focus grupurilor (metoda calitativă) au fost realizate de analize de piață și grupuri de cercetare RAIT.

Pentru a evalua schimbarea, 1.518 locuitori adulți lituanieni (15-74), 600 de copii (12-14), 2.028 utilizatori ai accesului Internetului bibliotecii publice, 630 angajați ai bibliotecii și peste 2000 de locuitori ai regiunii (cinci municipalități din Lituania) au participat la sondaj. Date adiționale au fost colectate de discuțiile focus grupurilor purtate cu utilizatorii vulnerabili din punct de vedere social, care accesează Internetul public, precum și cu experți, pe tot parcursul interviurilor.

Date complete legate de sondaj sunt disponibile pe website la <http://www.bibliotekospazanaai.lt/ImpactAssesment>

Lectura și câteva pilde biblice

Constantin ROTARU,

Preot

Suntem în perioada vacanței, și una dintre preocupările predilecte ar trebui să fie lectura. Vorbim despre o preocupare ce este vital să intereseze mai ales pe cei tineri, nu că noi, cei trecuți cu pași prea grăbiți de prima tinerețe, nemaivând, aparent, motive să citească. O carte este disponibilitatea de a liniști sufletul și mintea, o carte poate avea efect de balsam pentru un suflet căutător, la fel ca rugăciunea, însă în acest spațiu sacru care este literatura se intră tot mai rar pentru că bucuria lecturii și emoția incursiunii în paginile îngălbenite de vreme ale unei cărți s-au rătăcit în colbul acestei lumi grăbite spre nicăieri.

Fiecare carte necitită este uciderea premeditată a celui care a scris-o, spunea cineva, și întrebarea la care vom încerca să găsim un răspuns este de ce nu mai citesc tinerii? De ce au încetat să iubească cărțile? De ce nu mai sunt pasionați de literatură și de autorii români, în special? De ce auzim tot mai des spunându-se că elevii și studenții români "nu mai citesc" și ei nu mai dovedesc respect - ba chiar nici interes - pentru valorile culturale naționale? Este doar o perioadă de trecere, o schimbare a mentalităților sau o trecere spre nicăieri... spre uitare? Începem astăzi o serie de materiale dedicate acestui subiect fragil - tinerii și literatura -, bucuria lecturii sau timpul regăsit prin darul cuvântului. Și cum putem pași mai frumos pe acest drum decât printr-o scrisoare!

Scrisoare către un frate din pustia acestei lumi

Am citit odinioară o istorioară care mi-a rămas pururi vie în minte: Stăpânul își trimite sluga să vadă câți locuitori sunt în cetatea, orașul sau satul din față, unde acesta urma să găzduiască în seara aceea. Sluga, foarte isteț, ia un pietroi și îl pune în mijlocul drumului - toți care treceau se împiedicau de pietroi. Spre seară, cineva se apropie și, cu grijă, ridică pietroiul, îl pune lângă zid și trece mai departe. Atunci, sluga vine în grabă la stăpân și-i spune: - Stăpâne, satul din față noastră are numai un singur locuitor, restul sunt dobitoace. Am putea și noi să facem o asemenea experiență. În loc de pietroi să așezăm în mijlocul drumului o carte, de pildă. Veți constata în mod sigur că nimeni, absolut nimeni nu va opri mașina și nu se va da jos din ea, curios să caute, să afle ce este cu acel obiect insolit, "extraterestru", așezat în mijlocul drumului, de unde, cum a ajuns acolo și ce conține el. Odată mergeam cu cineva pe stradă și-mi spune: "Iartă-mă! Așteaptă puțin!" Și-l văd că ridică de jos o foaie de hârtie tipărită. Era o pagină aruncată de cineva, poate dintr-o carte obișnuită, sau dintr-o Carte.

- Vezi, îmi spune, de ani de zile caut această pagină, atât de mult îmi lipsea. Cineva din Bagdad a intrat la mine în anticariat și m-a întrebat atunci dacă am cumva o anumită pagină dintr-o carte de mare preț.

- Domnule, dă-mi un răgaz ca să cercetez. Lăsați-mi adresa. Și cum o voi găsi, vă voi înștiința.

- Aveți pentru această osteneală un mic avans - și-mi strecoară în palmă un mic bilet cu o monedă de aur - acolo erau numele și adresa lui. Eram atât de uimit, încât nici n-am observat când a dispărut pe ușă.

M-ai întrebat, iubite frate:

- De ce nu mai citesc tinerii literatură?

- Dar au citit vreodată?, cu smerenie te întreb.

Am citit noi vreodată cu adevărat literatură? Dacă am fi citit noi cu adevărat literatură, nu am fi ajuns aici.

- Și noi am fost tineri. Spune-mi, am citit literatură?

- Când și când, vei zice.

- Lucrul acesta, adică a citi literatură, nu este de ici, de colo. Este un lucru de mare preț și care cere multă osteneală. Începe din copilărie și nu sfârșește niciodată. Iată, marile biblioteci. Ce rost au? Să adune comorile civilizației unui popor într-un loc deosebit spre a nu se pierde? Numai pentru atât? Dacă o bibliotecă nu este privită ca un loc de educație spirituală, instruire morală, unde se învață iubirea de bine, frumos și de adevăr, zestrea ei, cărțile, rămân literă moartă: un morman de maculatură înnegrită cu funingine de slove care, cu vremea, se degradează și pier.

Slăbiciunea duhului a înlocuit sensibilitatea

Referindu-ne la câteva idei cuprinse în cartea "Viața Sfântului Vasile cel Mare", putem spune că o bibliotecă reprezintă un lăcaș al frumuseții și puterii. Și oare de ce majoritatea tinerilor de astăzi nu mai simt nevoia de frumusețe și putere, altele decât cele ale vremilor de astăzi? Unul din motive ar fi acela că sensibilității i-a luat locul slăbiciunea duhului. Pentru că cine are cu adevărat sensibilitate are, de fapt, puterea de a pricepe marile dobândiri ale spiritului și înțelesul vremilor. Cartea este vie cât timp este citită și aduce folos spiritual, duhovnicesc. În rest, este un obiect oarecare. Dar, atenție: cu explozie întârziată.

Astăzi, tentațiile s-au înmulțit. Au apărut televizorul, internetul, ecranul care vine cu imaginea pe tavă, fără să mai obosești să deschizi o carte - lucru teribil de greu, pentru că nici nu mai știm cum se procedează. Am văzut înși care ridicau de pe masa de lectură o carte de proză sau de poezie etc., apucând-o de un colț așa cum apuci o pasăre moartă de-o aripă. Și aceștia, acum, ne conduc. Interesul pentru lectură se dezvoltă încetul cu încetul, începând din familie, de la raftul mic cu cărți din copilărie; apoi, în școală, profesorii sunt cei care, bine pregătiți, țin cu râvnă aprinsă această făclie, prin dragostea și erudiția lor pedagogică - de a le trezi tinerilor curiozitatea și a-i călăuzi spre un ideal cu adevărat nobil - dragostea și respectul față de om, de natură, de lege, de datini și de instituțiile unui popor - și mai presus de toate, de credința în care s-au născut.

Am primit, vă semnalăm

O carte necesară – Condițiile și efectele cedării Cadrilaterului

Relațiile româno-bulgare din ultimul secol au fost, fără îndoială, dominate de diferendul privind Cadrilaterul, o temă despre care istoriografia comunistă s-a ferit să se pronunțe răspicat, dar rămasă ca o rană deschisă în conștiința publică din întregul areal balcanic. Istoric, teritoriul denumit aleatoriu Cadrilater (cu trimitere la termenul militar sugerând un ținut în formă de pătrat) a intrat în componența României în baza Tratatului de Pace de la București (10/23 august 1913) încheiat în urma celui de-al doilea Război Balcanic. În fapt, ideea „recompensării” României, ca urmare a pierderii Basarabiei, cu spațiul dobrogean de la Gurile Dunării și până în sud, în apropiere de Balcic, inclusiv cu acordarea Insulei Șerpilor, a apărut încă din perioada tratativilor pentru Conferința de Pace de la Berlin, 1878, fiind adesea blocată de spiritul revanșard al naționalismului bulgar.

Așadar, tema Cadrilaterului s-a accentuat la nivel balcanic prin presiunile exercitate de Macedonia și Grecia în legătură cu popularea acestui spațiu de către etnici aromâni. Problema nu s-a stins odată cu Pacea de la Paris, fiind invocată periodic în scop revanșard și iredentist de autoritățile bulgare. În acest sens, apropierea Sofiei de cercurile de dreapta de la Berlin, Roma și Budapesta au determinat reevaluarea cererii Bulgariei de cedare a Cadrilaterului, acțiune survenită prin Tratatul de la Craiova, din 7 septembrie 1940, semnat de Carol al II-lea la presiunea Berlinului.

Vorbind despre anul 1940 ca „an al pătimirii noastre”, nu putem să nu evocăm, odată cu pierderea Ardealului de Nord, Bucovinei și Basarabiei, și a Cadrilaterului, teritoriu locuit în principal de etnici români, dar și de aromâni strămutați ca urmare a acordurilor între statele balcanice.

Operația militară și administrativă de evacuare a Cadrilaterului este analizată pe larg, cu ample referiri arhivistice, în cartea istoricilor militari general (r) dr. Ion Crînguș și col. (r) prof. univ. dr. Ion Giurcă (*Cedarea și evacuarea Cadrilaterului în anul 1940*, Râmnicu Vâlcea, Editura Conphys, 2010, 410 p. cu il.), în fapt o contribuție istoriografică cu totul originală și necesară în contextul geo-strategic actual.

Fără a intra în detaliile exercitării actului de administrare a Cadrilaterului, autorii se opresc cu insistență asupra operațiunilor derulate în lunile august – septembrie 1940, privind evacuarea. Cum această acțiune a revenit în principal Armatei Române și Jandarmeriei, prin unitățile și subunitățile dislocate în regiune, autorii insistă asupra operațiilor militare derulate. Atunci, ca și astăzi, Jandarmeria era o structură având sarcini multiple și care trecea – la rândul ei – prin ample eforturi de reorganizare. Totuși, printr-o mobilizare exemplară, operațiunea de evacuare a decurs în condiții relativ normale, fără efecte negative majore, depășind condițiile inerente de tensiune și stres specifice acelor vremuri.

O analiză completă a evenimentelor de acum 70 de ani relevă că, la nivel de concepție și execuție, autoritățile se aflau, ca de obicei, nepregătite. În cadrul Rezidenței Regale a Ținutului „Marea”, cuprinzând județele Constanța, Ialomița, dar și cele din sudul Dobrogei, Durostor și Caliacra, planurile de evacuare erau superficiale, fiind concepute în pripă, și numai sub presiunea evenimentelor politice. Astfel, „Studiul asupra evacuării județelor Durostor și Caliacra” a fost finalizat abia la 8 august 1940, cu puțin timp înainte de aplicarea lui propriuzisă. Întreaga responsabilitate revenea, în aceste condiții, autorităților militare, care au stabilit și principalele trasee de evacuare, precum și zonele de regrupare a populației strămutate.

Totodată, armata română a pus la dispoziția strămutaților și mijloacele fizice de transport, toate cheltuielile fiind suportate de statul român. În acest sens, au fost luate măsuri de întreprindere a lucrărilor agricole, amenajare a căilor de transport etc.

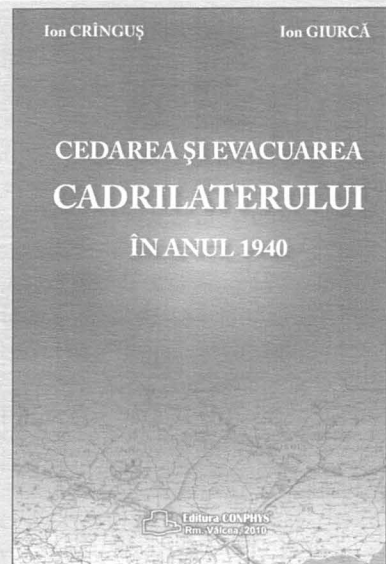
Politica statului român a fost aceea de a evacua întregul avut al etnicilor români, fără a se apela la rechiziții de la populația bulgară din Cadrilater. A fost creat în acest scop „Serviciul evacuării”, care a coordonat efectiv toate măsurile întreprinse de autoritățile române, îngrijindu-se inclusiv de moralul populației afectată de aceste măsuri.

Simultan, autorităților române le revenea și misiunea de a păzi populația de atacurile grupurilor înarmate ale rezidenților bulgari puși pe jafuri. Totodată, erau evacuate și forțele militare, care, în urma lor, încheiau frontul. A fost o operație de anvergură, la care au participat Divizia 9 Infanterie, Divizia 1 Grăniceri, Brigada 7 Cavalerie, totul sub comanda generalului Gheorghe Mihail.

Deplasarea populației, a forțelor militare, ca și a convoaielor cu bunuri și a turmelor de animale s-a efectuat pe culoarul Hârșova – Slobozia – Urziceni. Simultan, avea loc și un schimb de populație. Astfel s-au repatriat aproximativ 78.000 de români și 60.000 de turci și au părăsit România 42.000 de bulgari.

Din analiza documentelor de arhivă rezultă că populația bulgară nu s-a manifestat ostil contra armatei române, având în vedere comportamentul militarilor noștri. Timp de 27 de ani, cât a durat autoritatea românească în Cadrilater, nu au lipsit în schimb incidentele locale, la nivel uman.

Ca o concluzie la studiul domnilor Ion Crînguș și Ion Giurcă, reținem ideea că evacuarea populației românești, a bunurilor și a efectivelor armate din Cadrilater se încadrează în ceea ce s-ar numi confruntarea de tip „război rece”, când acțiunile și starea de spirit a populației sunt cel mai greu de stăpânit. Astăzi, când în lume se produc frecvent operațiuni de strămutare, evacuare și schimb de populații, ca urmare a numeroaselor războaie locale, lecțiile desprinse din operațiunile militare din 1940 ar trebui evaluate cu mai multă răspundere. A găsi vinovați doar în spațiul românesc este o eroare, câtă vreme decizia politică a cedărilor teritoriale și, implicit, a generării de suferințe populației afectate s-a luat peste hotare, independent de voința românilor. Lecția Cadrilaterului ar putea fi evitată dacă rezolvarea conflictelor geopolitice s-ar face exclusiv în plan diplomatic, iar nu în teatrele de operații. (CRONICAR)

150 de ani – Aniversarea ASTREI

În octombrie 1861 lua ființă, la Sibiu, Asociația Transilvană pentru Literatura și Cultura Poporului Român, pe scurt ASTRA, societate având drept scop declarat renașterea conștiinței naționale a românilor. Meritul înființării revine în întregime mitropolitului Andrei Șaguna, primul președinte al Asociației, secondat de Timotei Cipariu și Gheorghe Barițiu, vicepreședinți. Despre rolul mitropolitului Andrei Șaguna în organizarea și sprijinirea Revoluției de la 1848 s-au scris pagini emoționante. Realitatea este că intervalul 1848-1865 a reprezentat cea mai activă perioadă propice redeșteptării avântului național, întreruptă prin pierderea autonomiei Transilvaniei și desființarea Dietei de la Sibiu.

În aceste condiții, Andrei Șaguna, al cărui țel era constituirea unității culturale a românilor de pretutindeni, a conceput ASTRA drept liant al acestui ideal. Astfel, încă din 1861 Șaguna solicită guvernatorului Ardealului, baronul Lichtenstein, dreptul de a înființa o asociație culturală predominant românească. Proiectul de statut este încredințat unor intelectuali de vază, cu autoritate în rândul comunității românești, respectiv Timotei Cipariu, Gheorghe Barițiu și Ioan Pușcariu, care îl finalizează în 1861.

Practic între 1861 și 1948, an în care ASTRA este desființată abuziv, Asociația a funcționat ca o veritabilă „academie a tuturor românilor”, cum o denumea acad. Al. Surdu (*A sufletului românesc cinstire*, București, Ed. Renaissance, 2011, p. 73), adunând cărturari, preoți, dascăli și voluntari din toate ținuturile românești sub faldurile unității culturale. Funcționând pe despărțiminte / secțiuni și cercuri, ASTRA s-a extins în toată țara, construind și dotând case de cultură, biblioteci și alte lăcașe culturale. Prin colecția „Biblioteca populară” a editat cărți practice pentru luminarea sătenilor, iar prin sistemul de premii și burse a stimulat pe cei mai merituoși fii de țărani să meargă la învățătură.

În sfârșit, scopul tainic și sacru al ASTREI, Marea Unire a tuturor românilor, împlinită la 1 Decembrie 1918, a pecetluit eforturile membrilor fondatori.

Se spune că vremurile mari nasc oameni mari. În următoarele numere ale revistei „Biblioteca Bucureștilor” vom prezenta fragmente reprezentative din operele corifeilor ASTREI, spre dreapta și binecuvântata lor cinstire. Începem acest demers cu opera lui Timotei Cipariu, cel care, în conștiința publică, s-a contopit cu numele ASTREI. (Redacția B.B.)

Despre **Timotei Cipariu** (foto), istoricul literar Ion Buziaș afirma (v. art. *Cipariu în literatură*, Revista *Transilvania*, Sibiu, an IV, 1975, nr. 2, p.45) că deși nu este cuprins de „iubirea exaltată pentru Limba românească” ca G. Sion, și nu deține „sprinteneala și adâncimea aforistică a lui Alexe Mateevici”, rămâne totuși „un tezaur născut de la țâțele maicii noastre, dulce ca sărutările mămuțelor... fără de care nu am mai fi demni a ne mai numi fii ai limbii românești”. Concluzia acestei analize este că „românul ca națiune este un copac îndoit, dar nu rupt”.

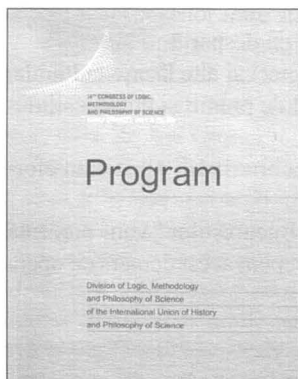
În calitate de vicepreședinte al ASTREI, la toate adunările pe care le-a prezidat sau a luat cuvântul T. Cipariu a insistat asupra continuității noastre ca popor și indivizi pe aceste meleaguri „Românii nu au părăsit această patrie, nici au ieșit din ea afară. Cine e acela să cuteze a zice că Românul nu e în Transilvania în patria sa?” se întreba el retoric, răspunzând astfel, indirect, și celor care umblau „pa calea clevetirilor, fățarnicilor și a ticăloșilor”. În tot ce a scris și a susținut prin cuvânt și faptă Timotei Cipariu a susținut cu tărie ideea păstrării limbii materne în vederea conservării ca națiune. Acesta este leit-motivul principal al cuvântărilor sale, începând cu cea rostită în 1861, la Blaj, apoi cea de la Constituirea ASTREI, la 23 octombrie 1861, de la Sibiu. Reluând această idee și dezvoltând-o Cipariu e convins „o națiune e moartă fără limbă și literatură, precum

trupul e mort fără trup”, adăugând că „e un miracol cum de am dăinuit cum de ne impunem, cu demnitatea ce-l caracterizează pe român”.

Din tezaurul neprețuit al cuvântărilor lui Timotei Cipariu reproducem un fragment, din „Cuvântarea cu ocazia inaugurării și deschiderii Asociațiunii Transilvane...”, desprins din volumul: Timotei Cipariu, *Discursuri*, ediție îngrijită de Ștefan Manciulea și Ion Buziași, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1984, p. 62-64.

Chiar și această zi solemnă ce ne-a adunat din toate părțile patriei, e un testimoniu al vieții românești și o protestațiune mai solemnă decât și jurământul, că națiunea română nu vrea și nu va suferi niciodată, ca să apună din seria națiunilor ca română, că nu vrea și nu va suferi niciodată acea batjocură, ca să se lapede de al său nume și de a sa limbă în favoarea nici celei mai culte națiuni și limbi din lume, cu atât mai puțin în favoarea oricărei alte, care ieri, alaltăieri, era încă nu cultă, barbară, și care și până astăzi încă nu și-a scuturat rugina, ce o rodea până la inimă încă înainte de 20-30 ani, sau înainte ca de o sută de ani. Această adunare atât de număroasă, atât de strălucită, de atâți bărbați bravi și demni, cari cu atâta bucurie nu-și pregetară nici osteneala nici spesele, ca să alerge aici în depărtare și să ia parte la această sărbătoare națională, e un document neînfrânt că se simt măreți a fi fii ai națiunii române și a se numi cu numele strămoșesc. Națiunile cari visează și trăiesc în acel vis deșert, că oarecum tot vor să aducă pe români ca să-și disprețuiască limba și să adoreze pe alta străină, cari nu se pot dezbara de iluziunile lor, că românul va mai voi a se împăna cu penete străine și vor înavuți sărăcia acestor națiuni îngâmfate și pretensive, depună-și odată pentru totdeauna toate ambițiunile rău calculate, deștepte-se din visul lor și să nu se mai nutrească cu iluziuni seci și amăgitoare. Căci amin, amin, le zicem lor, că mai curând va trece cerul și pământul, decât să se mai prefacă românul în cea sau cea națiune. De român ca națiune zic, nu de român ca individ: că dacă au fost împrejurări când câte un biet de român, au de foame, au de golătate, au de oarecare ambițiune, au de vreun alt calcul s-a depărtat de trupina națiunii sale și s-a inochiat ca un oliv domestic în oliv sălbatec, asta s-a putut întâmpla, poate că se va mai întâmpla și poate că chiar și în zilele noastre să vedem cu ochii asemenea tâmplări: să-i lăsăm însă în numele lui Dumnezeu să-și caute fericirea și repausul inimii unde le place și unde sperează să le afle: ci românul ca națiune, pe carele 17 secolii l-au strămbat la pământ în adevăr, ci nu l-au rupt nici l-au smuls din rădăcină, și deci înainte să mai treacă și de 17 ori câte 17 secolii tot român va rămânea, de s-ar duce cu miile înstrăinându-se: Asta ne e credința neclintită, și sperăm că toți cei ce nutresc asemenea credință nu se vor rușina: căci mai măduvoasă e trupina ei decât să se usuce, dacă se și uscă multe și oricât de multe ramuri din corpul ei: ca un agru fructuos, carele e în stare nu numai a nutri grâul din destul, ci și polomida, și polomida se va arde, iară grâul se va aduna și iarăși se va semăna, ca sămânța să nu-i lipsească în toată eternitatea.

Ci nu voiesc a mă întinde mai departe, măcar că multe s-ar mai putea zice și aduce din viața națiunii, ce demostrează învedereat că deșerte sunt toate sperările, iluziunile, visele: în deșert toate sofisme și machinațiunile tuturor, cari mai duc și trag sperare că doar, doar, din român vor putea face alt popor nordic sau asiatic. Un reazim naționalității române se implântă astăzi, ci sperăm că asemenea razime de astea și de alte forme, se vor implânta și de aici înainte și mai multe și mai puternice.

ră, traducătoare și redactor șef al „Revistei de Filosofie”, apărută sub egida Academiei Române, d-na Angela Botez. Din datele culese din masivul volum de prezentare editat cu acest prilej reținem că au fost înregistrate peste 900 de referate, susținute de cercetători în filosofie, epistemologie și filosofia științei din 56 de țări. În total, au fost 115 ședințe comune, 21 simpozioane și 15 întâlniri afiliate. Numărul total al participanților – peste 600 – a cuprins atât delegații propriu-zise, cât și invitații speciali. Într-un cuvânt, CLMFS, ediția 2011, a reprezentat o întâlnire la cel mai înalt nivel a elitei științifice în domeniile de referință, cât și o confruntare a celor mai avansate proiecte de cercetare cu răsărit internațional.

Deviza reuniunii de la Nancy din acest an a fost: „Logică, știință și noile tehnologii”. Ideea nu este fără acoperire: interacțiunea între diversele tehnologii și metode științifice de cercetare/evaluare a acestora are ecou fundamental în societatea actuală. În acest sens, cercetarea fundamentală a fost și este promovată cu precădere de către diverși sponsori/parteneri, firme cu renume și autoritate în domeniu.

Din cuvântul d-lor Gerhard Heinzman, președintele comitetului de organizare și Peter Schröder-Heister, directorul de Program, susținut în preambulul întâlnirii, am reținut și efortul local, fără de care această manifestare nu ar fi avut loc, începând de la Președintele Franței, domnul Nicolas Sarkozy, sub al cărui patronaj s-a

Impresii de la Nancy

Dr. Angela BOTEZ

derulat întreaga întrunire, Academia de Științe din Paris, inclusiv Universitățile Nancy 2 și Lorraine.

La această manifestare, potrivit protocolului, fiecare țară a fost reprezentată de câte o delegație oficială. Cum e și firesc, Franța, în calitate de gazdă, a avut cea mai numeroasă delegație (215 persoane, între care și un român, dl. Florin Stratulat, cadru didactic la Universitatea din Metz). Aproape la fel de numeroasă a fost prezența Italiei, Marii Britanii, Statelor Unite ale Americii, Spaniei etc. La polul opus s-au situat țări cu o prezență cel puțin exotică în câmpul filosofiei aplicate, precum Uganda, Nigeria, Peru, Kenya sau Ghana. Delegația României a fost constituită în principal din cadre didactice de la facultatea de profil a Universității București, în frunte cu profesorii Romulus Brâncoveanu (decanul Facultății), Constantin Stoescu și Sorin Costreie. Cum este și firesc, am solicitat doamnei prof. univ. dr. Angela Botez să ne prezinte câteva impresii de la această întâlnire de top a filosofiei mondiale:

„Am avut marea plăcere să mă reîntâlnesc la acest congres cu câțiva dintre participanții la prima reuniune de acest profil, desfășurată la București în urmă cu aproape 40 de ani. Toți au avut cuvinte de laudă despre contribuția românească la dezvoltarea acestui domeniu de referință care este Filosofia științei, manifestându-și interesul și dorința ca una dintre întâlnirile viitoare ale acestui for internațional să se desfășoare la București. Personal, am prezentat în cadrul Sesiunii inaugurale un succint remember al întâlnirii de la București, ce a avut, spre surprinderea mea, ecou în conștiința multor participanți. Am urmărit, de asemenea, cu plăcere atât intervențiile colegilor mei din țară, cât și ale altor participanți români ce reprezentau universități de prestigiu din Europa și din lume, cum ar fi Lucica Iancu, Gabriel Târziu, Anna Săpunaru, Simona Duca, Alexandru-Viorel Mureșan, Adrian Miroiu, Alexandru Baltag, și alții.”

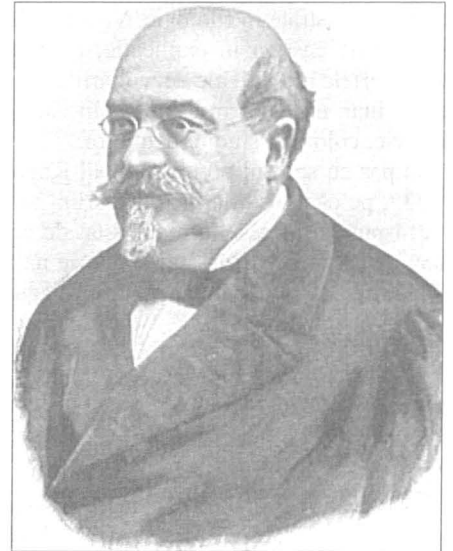
ORIZONTURI

MIHAIL KOGĂLNICEANU, istoric și ilustru om de stat

Acad. Ștefan ȘTEFĂNESCU

"Dacă, ca răsplătire a strădaniilor mele pentru țara mea, istoria îmi va păstra două linii, eu sunt sigur că ea va fi dreaptă pentru mine." Această încredere în judecata nepărtinitoare a istoriei – pe care Mihail Kogălniceanu o formula într-unul din discursurile sale din 1857¹ – avea să fie pe deplin confirmată. Opera științifică și întreaga sa activitate politică au găsit, într-adevăr, în rândul contemporanilor înaintați – care au văzut în el "cel mai de frunte om de stat și cel dintâi istoric critic ce a născut neamul românesc"² – și în conștiința posterității toată prețuirea pe care o meritau.

Fruntaș între frunțașii pleiadei de ctitori ai României moderne, Mihail Kogălniceanu și-a legat numele de toate momentele și actele memorabile care au adus transformări fundamentale în viața societății noastre din secolul al XIX-lea.

Militant de seamă și ideolog al revoluției de la 1848, luptător și realizator, alături de alte strălucite figuri de cărturari și oameni politici, al Unirii Principatelor, făuritor principal – în calitate de prim-sfetcnic al lui Alexandru Ioan Cuza – al secularizării averilor mănăstirești, al reformei rurale și al noilor instituții moderne, șef al diplomației românești în epoca războiului de independență, M. Kogălniceanu a ocupat timp de aproape o jumătate de veac un loc de prim ordin în viața politică, socială și culturală a țării.

Forța personalității sale, a impresionat profund pe contemporanii și urmașii lui.

Caracterizându-i opera, A. D. Xenopol, ilustrul său succesor ca membru al Academiei Române, spunea: "Literator distins, istoric fruntaș, mare orator și încă mai mare om de stat, Mihail Kogălniceanu a fost una din acele naturi alese ce greu încap câte două alătura în un veac; pentru care timpul, cât l-a trăit a fost prea scurt și spațiul în care i-a fost învoit să se miște, prea neîncăpător, spre a dezvolta uriașa putere a concepțiunilor, cugetărilor și năzuințelor lui. Puternicei firi a lui Kogălniceanu i-ar fi trebuit, spre a sa deplină desfășurare, un teatru de lucrare mare și întins; el ar fi trebuit să se nască în sânul unei mari împărății și să conducă destinele ei. Dacă însă extensiv bogata lui natură cerea o mai largă sferă de lucrare, greutățile prin care a trecut poporul nostru tocmai în vremea celei mai spornice a sale activități, au dat acestei naturi geniale puțința de a dezvolta intensiv toată plenitudinea însușirilor sale; și dacă Kogălniceanu nu s-a putut înălța atât de sus, precum o merita, în istoria lumii, lucrarea lui în folosul poporului său este atât de însemnată că fără dânsa starea, în care astăzi ne aflăm, nici n-ar putea fi gândită."³

Cel pe care, mai târziu, Octavian Goga îl considera "cel dintâi creier românesc organizat în sens modern"⁴, M. Kogălniceanu a pus într-adevăr în slujba țării sale împreună cu o inteligență superioară și cu celelalte daruri bogate cu care îl înzestraseră natura – un uriaș bagaj de cunoștințe, o vastă cultură, care îi permiteau să se miște cu o excepțională facilitate în cele mai variate domenii. Pe acest fundament solid și-a clădit opera ideologul și legiuitorul, oratorul și diplomatul, istoricul și literatul, omul de stat și omul de cultură care a fost Mihail Kogălniceanu.

Opera creată de Mihail Kogălniceanu, determinată de nevoile societății românești a vremii, a fost influențată, în unele cazuri, destul de puternic, de atmosfera culturală și starea de spirit politică europeană.

În privința activității istoriografice, acad. Andrei Oțetea a demonstrat, acum mai bine de 50 de ani, că ea "nu se poate concepe în afară de atmosfera intelectuală din Apus"⁵, căreia îi datora "nu numai impulsul inițial, ci și principiile de bază, punctul de vedere din care judecă evenimentele, finalitatea, metoda de cercetare și de expunere"⁶.

Desăvârșindu-și studiile în mediile intelectuale franceze și germane, într-un moment în care în domeniul cercetării istoriei – ajunsă modă în sferele cele mai înalte ale societății – locul romantismului de orientare nobiliară era luat de romantismul liberal-democratic, Mihail Kogălniceanu a văzut și înțeles interesul acordat în epocă istoriei. Aceasta era menită să îndeplinească o importantă funcție social-politică în viața statelor, să contribuie la concilierea între tradiție și nevoile prezentului, să fie un mijloc de întărire a conștiinței naționale, a ideii unității național-politice a statului.

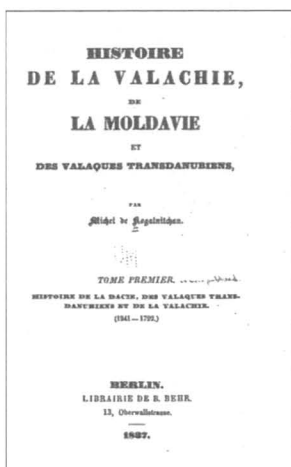
În efortul lor de a stabili legătura cu vremurile de glorie de odinioară – evocarea cărora avea rostul să conducă la ridicarea conștiinței naționale – istoricii au simțit nevoia să se adreseze izvoarelor de primă mână, în vederea depistării acestora și a publicării lor în cât mai bune condiții. S-au inițiat mari colecții, s-au înființat instituții specializate, s-au organizat comisii și societăți istorice, au apărut reviste de profil istoric. În Germania a început să se publice colecția Monumenta Germaniae Historica, de o inestimabilă valoare, nu numai pentru istoria Germaniei, ci și pentru istoria altor țări, fiecare volum al colecției având deviza semnificativă Sanctus amor patriae dat animum. În Franța, după organizarea în 1821 a

celebrei instituții de pregătire a arhiviștilor și paleografilor, Ecole des Chartres, s-a constituit în 1834 un comitet sub președinția lui François Guizot pentru publicarea izvoarelor istorice Franței.

Din Germania și Franța, preocupările cu privire la dezvoltarea activității istoriografice și organizarea ei pe baze mai largi și solide au trecut și în alte țări, contribuind la înflorirea istoriografiei naționale. Pe o treaptă superioară a fost ridicată tehnica cercetării istorice, critica istorică beneficiind de progresele înregistrate în filologie. Văzut în dezvoltarea lui, procesul istoric câștigă în explicație; erau căutate, cauzele de bază și forțele motrice ale dezvoltării istorice; locul expunerii seci l-a luat, mai ales în cazul școlii istorice franceze, expunerea vie, colorată, studiul detaliilor.

În pas cu spiritul vremii, Mihail Kogălniceanu a început în 1837, pe când se afla încă la Berlin, să publice, cu scopul de a răspunde interesului manifestat de opinia publică europeană pentru Țările Române, o istorie națională: *Histoire de la Valachie, de la Moldavie et des Valaques transdanubiens*.

Deși în cazul primului volum, cu titlul *Histoire de la Dacie, des Valaques transdanubiens et de la Valachie (1241-1792)*⁷ – singurul volum, de altfel, apărut – expunerea se baza în mare măsură pe lucrări de mână a doua și nu aducea, din punct de vedere al materialului factual – după cum însuși o recunoștea – "prea multe noutăți"⁸, față de Engel, Gebhardi, Fotino sau Fessler, felul în care Mihail Kogălniceanu prezenta faptele și dezvoltarea istorică era în multe privințe superior înaintașilor săi. Preocuparea, în mai mare măsură, de explicarea faptelor istorice în conexiunea lor și în spirit critic, lărgirea investigației istorice – așa cum preconizau Thierry, Guizot, Michelet sau Ranke – cu aspecte ale vieții sociale și culturale, situau efortul lui Mihail Kogălniceanu printre cele mai avansate tendințe din acea vreme în scrierea istoriei.

În același an, 1837, Mihail Kogălniceanu publica la Berlin, pentru informarea străinătății, alte două lucrări: *Esquisse sur l'histoire, les mœurs et la langue des Cigains, connus en France sous le nom de Bohémiens*⁹ și *Romänische oder Wallachische Sprache und Literatur*¹⁰.

Dificultățile întâmpinate în realizarea acestor lucrări, pricinuite în primul rând de lipsa izvoarelor și de exemplul altor țări, au făcut ca, o dată întors în patrie, Mihail Kogălniceanu să-și concentreze atenția asupra strănerii și dării la lumină a surselor istorice naționale.¹¹

În 1841, anul în care la Florența se puneau bazele celei mai importante reviste italiene *Archivio storico italiano*, Mihail Kogălniceanu scotea *Arhiva Românească*, cea dintâi revistă de specialitate istorică în limba română. În perioada 1845-1852 au apărut la Iași, sub îngrijirea sa, *Letopisețele țării Moldovei* (3 volume).

Exemplul dat de Mihail Kogălniceanu, inițiind *Arhiva Românească*, pentru a scoate la iveală documentele vechi, atât de necesare scrierii unei istorii mai complete a patriei, a fost urmat de N. Bălcescu și Treboniu Laurian cu *Magazinul istoric*, de Th. Codrescu cu *Uricariul*, de A. Papiu-Ilarian cu *Tezaurul de Monumente istorice*, de B.P. Hașdeu cu *Arhiva istorică și Columna lui Traian*, de V. A. Urechia cu *Ateneul și*

Anuarul instrucțiunii publice și de alții. Rezultatul a fost crearea unei baze mai solide pentru studierea istoriei românilor.

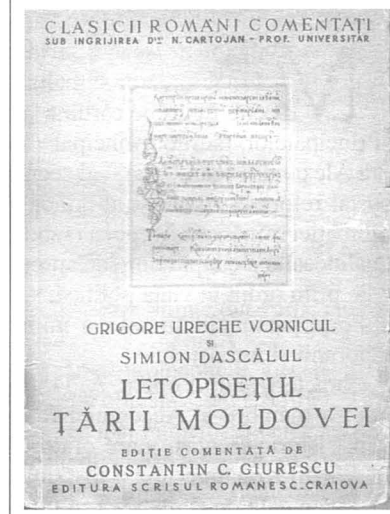
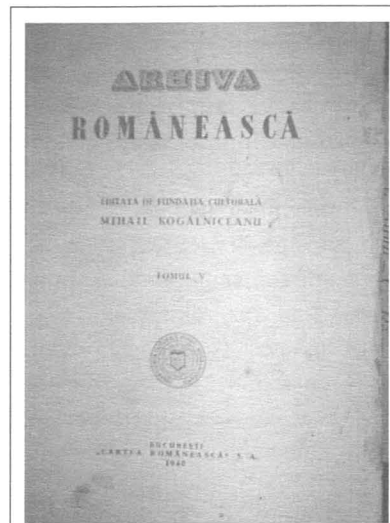
Activității de editare a izvoarelor istorice, Mihail Kogălniceanu i-a adăugat publicarea în *Arhiva Românească* și în diferite alte reviste, precum și în ziare, almanahuri, calendare, a unor studii istorice, în care, nu o dată, prin felul în care este analizat materialul factual, se simte stăruința lui de a imprima o înaltă ținută științifică investigației istorice.

Pentru poziția adoptată de Mihail Kogălniceanu în scrierea istoriei, idei semnificative sunt exprimate de el în Cuvânt pentru deschiderea cursului de istorie națională în Academia Mihăileană, rostit în 24 noiembrie 1843¹².

"Până acum – spune el – toți acei ce s-au îndelnicit cu istoria națională n-au avut în privire decât biografia domnilor, nepomenind nimica de popor, izvorul a tuturor mișcărilor și isprăvilor, și fără care stăpânitorii n-ar fi nimica. Mă voi sili să mă feresc de această greșală de căpetenie; ci, pe lângă istoria politică a țărilor, atât cât voi fi ajutat de documenturile și tradițiile vechi, voi căuta a vă da și o idee lămurită asupra stării sociale și morale, asupra obiceiurilor, prejudețelor, culturii, negoțului și literaturii vechilor români"¹³.

Formulându-și astfel punctul de plecare în cercetarea și prezentarea istoriei, Mihail Kogălniceanu se încadra în spiritul istoriografic înnoitor al vremii. Ideea poporului ca făuritor al istoriei era susținută atunci de mari figuri de istorici, un rol important în răspândirea ei avându-l în special lucrările lui Augustin Thierry sau Jules Michelet, reprezentantul orientării democratice în romantismul francez, care, la rândul-i, se inspira în această privință din opera *Principi di Scienza Nuova* a lui Gianbattista Vico, socotit de el "părintele filosofiei istorice".

În condițiile în care suflul revoluției în toate domeniile se făcea tot mai simțit în Europa, problema teoretică despre rolul poporului în istorie căpătase un vădit sens politic. Mihail Kogălniceanu a înțeles aceasta și, ca istoric și om politic, a militat, de la catedra universitară, tribuna academică sau cea politică, prin studii științifice și articole de presă, pentru ridicarea țărânimii, pătura de bază a poporului român, pentru emanciparea ei socială și politică. Mihail Kogălniceanu vedea în țărani nu numai elementul cel mai numeros al națiunii române, ci însăși "temelia naționalității noastre"¹⁴.

O problemă strâns legată de cea a factorului popor în istorie este cea a statului, Mihail Kogălniceanu subliniindu-i rolul în istorie, importanța acestuia, în cazul țărilor noastre, în apărarea ființei naționale, a civilizației românești și chiar europene.

Pătruns de ideea unității naționale a poporului român, Mihail Kogălniceanu dezvolta, în Cuvânt pentru deschiderea cursului de istorie națională, concepția, exprimată de el în perioada studiilor la Berlin, că vremea scrierii istoriei regionale era depășită și că locul ei trebuie să-l ia scrierea istoriei întregului popor român. "Eu privesc – arăta el – ca patria mea, toată aceea întindere de loc unde se vorbește românește, și ca istoria națională, istoria Moldovei întregi, înainte de sfârșirea ei, a Valahiei și a fraților din Transilvania"¹⁵. El înțelegea să prezinte faptele, nu în sensul tradițional "după ani și zile, ci într-un chip colectiv"¹⁶, redând istoria în ansamblul ei de viață socială, culturală și politică.

Mihail Kogălniceanu găsea că dezvoltarea istorică a poporului român a cunoscut mai multe etape, factorul determinant în stabilirea acestora constituindu-l, după el, modificările în organizarea de stat, schimbările intervenite în cursul secolelor în statutul politic al Țărilor Române. Progresele ulterioare înregistrate de știința istorică aveau să aducă în discuție și alți factori și să propună nuanțări periodizării făcute de Mihail Kogălniceanu istoriei naționale. Meritul lui rămâne însă, și în această direcție, ca deschizător de drumuri noi.

De la Leopold von Ranke, fostul său profesor la Berlin, Mihail Kogălniceanu a reținut marea însemnătate pe care o are în formarea unui istoric cunoașterea istoriei universale, viziunea de ansamblu singură permițând studierea detaliilor într-o formă satisfăcătoare. Urmând îndemnul lui Ranke, M. Kogălniceanu și-a însușit o largă cultură istorică, fapt ce i-a permis să sugereze interesante paralele între evenimentele istoriei naționale și cele ale istoriei universale, să raporteze figuri și fapte ale istoriei naționale la cele ale istoriei universale, să reliefeze importanța luptei dusă de poporul român, sub conducerea unor domnitori încercați pentru salvagardarea ființei statale. "Inima mi se bate – arăta el – când aud rostind numele lui Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, lui Mihai Viteazul... acești bărbați, pentru mine, sunt mai mult decât Alexandru cel Mare, decât Anibal, decât Cesar; aceștia sunt eroii lumii, în loc că cei dintâi sânt eroii patriei mele. Pentru mine bătălia de la Războieni are mai mare interes decât lupta de la Termopile, și izbânzile de la Racova și de la Călugăreni îmi par mai strălucite decât acelea de la Maraton și Salamina, pentru că sunt câștigate de către români. Chiar locurile patriei mele îmi par mai plăcute, mai frumoase decât locurile cele mai clasice. Suceava și Târgoviște sunt pentru mine mai mult decât Sparta și Atena; Baia, un sat ca toate satele pentru străini, pentru poporul român are mai mult preț decât Corintul, pentru că în Baia, avanul rigă al Ungariei, Matei Corvinul, viteazul vitejilor, craiul crailor, cum îi zicea Sixt al IV-lea, rănit de sabia moldovenească, fu pus pe fugă, și uită drumul patriei noastre"¹⁷.

M. Kogălniceanu socotea că, privită în cadrul istoriei universale, comparată cu istoria altor popoare, istoria poporului român prezintă multe aspecte de interes universal. Numai cunoașterea luptei eroice seculare a poporului român și a valorii culturii noastre medievale ar fi, după el, „suficiente pentru a stârni mirarea chiar și a străinilor"¹⁸.

Cunoașterea profundă a istoriei patriei, a virtuților strămoșești constituia – în concepția lui Mihail Kogălniceanu – unul din cele mai importante izvoare ale patriotismului și optimismului istoric, un mijloc de fundamentare a tendințelor de înnoire democratică a țării. El era convins că știința istorică are un rol însemnat în educarea poporului, în lupta patrio-

ților progresiști pentru triumful idealuri lor sociale și naționale înaintate. Prin scrierile sale, M. Kogălniceanu urmărea, de altfel, să sporească în rândul compatrioților săi "iubirea către patrie", să dezvolte spiritul de "unire mai de aproape între toate ramurile neamului românesc"¹⁹. Mihail Kogălniceanu nu a înțeles istoria altfel decât în sensul ei educativ, utilitar. "După Biblie – după opera ce semnifică însăși creația²⁰ – istoria trebuie să fie și a fost totdeauna cartea de căpetenie a popoarelor și a fieștecărui om îndeosebi, pentru că fieștecare profesie află în ea reguli de purtare, sfat la îndoirile sale, învățătură la neștiința sa, îndemn la slavă și la faptă bună"²¹; ea "ne arată ce am fost, de unde am venit, ce suntem, și, ca în regula de trei, ne descopere și numărul necunoscut, ce avem să fim."²²

Subliniind caracterul utilitar al istoriei, Mihail Kogălniceanu nu înțelegea să-i sacrifice acestuia adevărul. "Răul și minciuna nu vor găsi niciodată în mine un apărător – afirmă el –; totdeauna mă voi sili a vă spune adevărul, caracterul principal al istoriei."²³

Mihail Kogălniceanu arăta prin aceasta că îmbrățișează recomandarea lui Leopold von Ranke ca în cercetarea istoriei să se procedeze fără prejudecăți, cu "o obiectivitate senină", analizând atent izvoarele contemporane ale perioadei studiate, adăuga însă istoricului nostru: "Îmi veți ierta numai o mică plecare pentru nația mea, fără însă să credeți că aș denatura faptele sau aș excuza aceea ce merită ocară". Era un corectiv la un principiu esențial al investigației istorice, care, declarat sau nu, este propriu oricărei cercetări de istorie națională.

Ca orice istoric adevărat, care – după Lucien Febvre – "are două patrii, trecutul și prezentul", Mihail Kogălniceanu a acordat atenție deosebită problemelor vieții social-economice, politice și culturale contemporane lui. El s-a servit de istorie, a plecat de la reflecțiile asupra trecutului, pentru a se orienta în problemele prezentului. Competența arătată de Mihail Kogălniceanu în soluționarea problemelor pe care le ridică modernizarea statului român i-au adus aprecierea de "cel mai mare conducător cultural și politic pe care l-au avut românii în epoca modernă."²⁴

Prezent în toate ceasurile hotărâtoare ale istoriei noastre din secolul al XIX-lea, Mihail Kogălniceanu a unit munca practică a luptei cu mari însușiri de vizionar. Dând viață năzuințelor largi populare, Mihail Kogălniceanu, strălucit fiu al Moldovei, a făcut din ideea Unirii cu frații de peste Milcov și Carpați scopul suprem al vieții sale. Împreună cu toți luptătorii de frunte ai generației sale, el a considerat actul de la 24 ianuarie 1859 numai o primă etapă în formarea statului național unitar român. Ideea dacică, ideea unirii tuturor ținuturilor românești într-un singur stat, exprimată deschis de el în atâtea rânduri – din anii "Daciei Literare" și până la adânci bătrânețe – a fost un program și un crez fierbinte, căruia i-a rămas credincios și în ceasul sfârșitului.

Lui Mihail Kogălniceanu i-a fost dat să trăiască și să participe la îndeplinirea unora din dezideratele fundamentale ale generației pașoptiste: Unirea, eliberarea clăcașilor, independența. I-a fost dat să rostească cel dintâi în fața lumii întregi, în fața istoriei, cuvintele celebre de la 9 mai 1877: "Suntem independenți; suntem națiune de sine stătătoare"²⁵. Glasul său a răsunat cu vigoare la Congresul de la Berlin, unde a apărat cu fermitate în fața reprezentanților puterilor europene dreptul la neatarnare și integritatea teritorială a patriei sale.

"Dezvoltarea și întărirea naționalității române", desăvârșirea procesului de unitate națională, "țelul neadormitelor străduinți" ale lui Mihail Kogălniceanu, s-au împlinit după ce el a trecut hotarul vieții. Generațiile care au dat viață acestui țel, care prin faptele lor de epopee au depășit cele mai înalte

năzuințe ale oamenilor de la 1848, au înțeles, însă, că trebuie să aducă, în ceasuri de restriște, ca în 1917, sau de afirmare a funcțiilor statului de drept, ca în 1991, un pios omagiu opereii marelui lor înaintaș, neobositului ziditor din epoca eroică a renașterii noastre.

Reamintirea personalității marelui patriot român, a omului de stat, a academicianului și președintelui Academiei, Mihail Kogălniceanu, constituie o datorie sfântă față de memoria unuia din făuritorii de frunte ai istoriei și culturii naționale românești, preocupat până la obsesie de "europenizarea spiritului public al românismului"²⁶.

Sunt actuale cuvintele emoționantului omagiu adus de D. Onciul lui Mihail Kogălniceanu și poporului nostru în memorabila sesiune a Academiei Române, ținută la Iași către sfârșitul anului 1918 (14-27 octombrie). "Popoarele – sublinia D. Onciul – care nu știu să prețuiască și să onoreze pe oamenii lor mari nu merită să-i aibă. Poporul românesc a știut și va ști să dea dovadă că i-a meritat și-i merită. Onorând aici (la Iași – n. n. Șt. Șt.) memoria lui Mihail Kogălniceanu, onorăm Academia Română, al cărui membru și președinte a fost, onorăm Iașii care ni l-au dat, onorăm neamul românesc ce ni l-au născut și pentru a cărui înălțare a lucrat și luptat, închinându-i activitatea și viața. Gloria lui este gloria noastră"²⁷.

Note

1. Mihail Kogălniceanu, *Opere, III, Oratorie, I, Partea 1856-1861*. Text stabilit, note și comentarii de Vladimir Dicu-lescu, București, 1983, p. 84.

2. Dimitrie Onciul, Mihail Kogălniceanu. *Memoriu la centenarul nașterii lui*, București, 1918, p. 3.

3. A. D. Xenopol, Mihail Kogălniceanu. *Discurs de recepțiune rostit în ședința solemnă sub președinția M.S. Regelui la 17 martie 1895. Cu răspunsul domnului Dimitrie A. Sturdza*, București, 1895, p. 3.

4. Octavian Goga, Mihail Kogălniceanu, precursor au unirei neamului. *Conferință ținută la București în ziua de 6 februarie 1935*, București, 1936, p. 3

5. Mihail Kogălniceanu, *Opere, tomul I. Scrieri istorice. Ediție critică adnotată cu o introducere și note de Andrei Oțetea*, București, 1946, p. 18.

6. *Ibidem*, p. 19.

7. Mihail Kogălniceanu, *Opere II. Scrieri istorice. Text stabilit, studiu introductiv, note și comentarii de Alexandru Zub*, București, 1976, p. 41-353

8. Mihail Kogălniceanu, *Opere II. Scrieri istorice. Text stabilit, studiu introductiv, note și comentarii de Alexandru Zub*, București, 1976, p. 44

9. *Ibidem*, p. 354-385

10. Mihail Kogălniceanu, *Opere, tomul I, Scrieri istorice, ediția A. Oțetea*, p. 535-555.

11. Șt. Ștefănescu, *Mihail Kogălniceanu - editor de izvoare istorice, în „Academica”, anul 1,9, 1991, p. 7-9.*

12. Mihail Kogălniceanu, *Opere II. Scrieri istorice, ediția Alexandru Zub*, p. 386-399.

13. *Ibidem*, p. 394.

14. Mihail Kogălniceanu, *Opere, III. Oratorie, I, 1856-1864, partea a II-a, 1861-1864*. p. 162.

15. Mihail Kogălniceanu, *Opere II. Scrieri istorice*, p. 394.

16. *Ibidem*.

17. Mihail Kogălniceanu, *Opere II. Scrieri istorice*, p. 389.

18. *Ibidem*, p. 390.

19. *Ibidem*, p. 397.

20. Alexandru Zub, *Mihail Kogălniceanu istoric*, Iași, 1974, p. 394.

21. Mihail Kogălniceanu, *Opere II. Scrieri istorice, ediția Alexandru Zub*, p. 386.

22. *Ibidem*, p. 389.

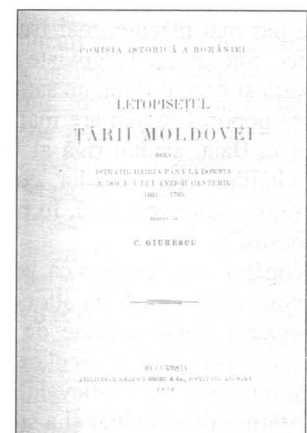
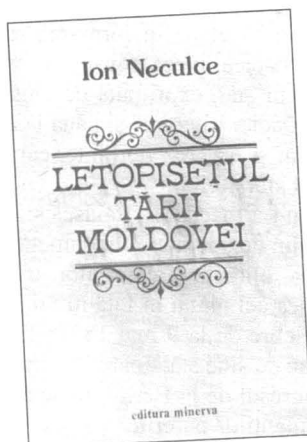
23. *Ibidem*, p.393.

24. N. Iorga, *Oameni care au fost, IV*, București, 1938, p. 11.

25. Mihail Kogălniceanu, *Opere IV. Oratorie 1864-1878. Partea a IV-a 1874-1878. Text stabilit, studiu introductiv, note și comentarii de Georgeta Penelea*, București, 1978, p. 479.

26. Octavian Goga, *op. cit.*, p. 5

27. D. Onciul, *Mihail Kogălniceanu. Discurs cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la nașterea lui Mihail Kogălniceanu, în "Analele Academiei Române", seria II, t. XXXIX, 1916-1919, Partea administrativă și dezbaterile*, București, 1921, p. 148.

Lucrări apărute prin strădania lui
Mihail Kogălniceanu

Eugen Ionescu și avatarurile unui referat diplomatic

Diplomat Nicolae MAREȘ

La 23 februarie 1944, Eugen Ionescu (foto), în calitate de secretar cultural, acreditat pe lângă Guvernul de la Vichy, a redactat și expediat instituțiilor centrale din țară *Referatul de înaintare a trei exemplare din lucrarea D-lui Paul Henry despre Napoleon al III-lea et les peuples*, și în care se vorbește și despre Unirea Țărilor Românești. Autorul francez al lucrării, fost director al Bibliotecii Române la București timp de 13 ani, în perioada interbelică. Eugen Ionescu, încă de la începuturile activității sale diplomatice la Vichy, i-a făcut un medalion remarcabil (vezi *Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Raport 997 din 1 mai 1943, ff. 91-92*). Ulterior, Paul Henry a devenit un apropiat sincer al diplomatului român. În timpul războiului, Paul Henry a funcționat ca profesor de istorie la Facultatea de Litere din Clermont-Ferrand, sub auspiciile căreia lucrarea despre care se face referință în Referatul lui Eugen Ionescu a văzut lumina tiparului. Potrivit voinței autorului cărții, un exemplar din lucrare, cu dedicația sa, era destinat Academiei Române, altul profesorul George Brătianu, tot cu dedicația autorului, iar al treilea – fără dedicație – era destinat fie Bibliotecii Facultății de Litere, fie Bibliotecii Fundației Regele Carol I, fie unuia din Institutele de Istorie, fie Direcției de Studii și Documentare din Ministerul Propagandei Naționale.

Eugen Ionescu, face precizarea că autorul nu poate trimite mai multe exemplare, deoarece din lipsă de hârtie lucrarea a fost tipărită numai în 300 de exemplare.

Scriitorul-diplomat n-a făcut doar oficiul de curier, de intermediar sau de poștă diplomatică, cum deseori s-a întâmplat printre atașații de presă și culturali în acele timpuri, ci a citit-o, se vede cu mare atenție. Mai mult, îi face o succintă prezentare, am spune o analiză pertinentă, la obiect, așa cum nu știm să se fi făcut până în prezent în publicistica românească sau de către istoricii români.

Eugen Ionescu, amintește încă de la început că lucrarea: "Napoleon al III-lea et les peuples" tratează politica externă a celui de-al II-lea Imperiu, "întemeiată, cu excepția unor șovăeli, pe principiul naționalităților de către Napoleon al III-lea". Relevă, de asemenea, faptul că în lucrarea sa Paul Henry amintește de Țările Românești de nenumărate ori, menționând că problema Unirii Principatelor a constituit una din marile preocupări ale lui împăratului francez. În viziunea lui Paul Henry, "împăratul Franței din a doua jumătate a secolului al XIX-lea a fost un românofil constant și «creator al României» – cum îl numește autorul".

Unirea Principatelor și interesele politice franceze

De unde vine explicația acestei atitudini favorabile din partea lui Napoleon al III-lea? Se pare că motivul principal a fost acela că la vremea respectivă au existat interese politice franceze, în principal pentru a se opune expansiunii rusești, dar și de a crea în Principatele Dunărene un stat puternic care să ajute la apărarea Turciei (!) "apărându-se astfel și poziția Franței în Mediterana Orientală și pe de altă parte, printr-o sinceră aderare la principiul naționalităților și al libertății popoarelor – atitudinea filo-românească a lui Napoleon al III-lea fiind sprijinită și de opinia publică franceză informată și pregătită de activitatea "de propagandă" a fraților Brătianu, C.A. Rosetti, N. Bălcescu care „au știut să-și creeze în Franța prietenii profunde și o stare de spirit pro-românească”.

Am adăuga, pe baza cercetărilor noastre mai recente, că un rol important în informarea Parisului l-a jucat Consulatul francez la București, unde funcționa, ca secretar pe lângă oficiul francez, Poujdee, trimisul prințului polonez, Adam Czartoryski: Ludwik Gradowicz. Este îndeobște cunoscut că polonezii erau puternic antrenați în contracararea politicii rusești în Principate, îndeosebi după înfrângerea insurecției din noiembrie 1830, de la Varșovia. Rapoartele în manuscris ale agentului Hotelului Lambert, redactate după 1848, păstrate în Arhivele din Cracovia, demonstrează cu aplomb implicarea respectivă.

Eugen Ionescu mai reține din lucrarea lui Paul Henry faptul că "după războiul Crimeii, în ciuda opoziției Austriei și a Turciei – cât și împotriva unei oarecari ostilități a Prusiei, care nu vede cu ochi buni întărirea Franței în Mediterana orientală" – "la France se met en devoir de créer la Roumanie" (p. 43) și grație sprijinului imperial se poate realiza unirea Principatelor în 1859, când Turcia este pusă în fața faptului împlinit ("créer c'est le mot, Moldaves et Valaques n'ayant jamais été réunis sauf quelques mois en 1601". p. 44)

Diplomatul român semnalează, totodată, și faptul că:

"favorabil unirii Principatelor românești, în virtutea principiului naționalităților, Napoleon al III-lea nu a favorizat și independența popoarelor din peninsula balcanică – deoarece, în 1855-56 și mai târziu, Napoleon al III-lea era aliatul Turcilor, ceea ce a făcut ca Români "să fie singurii dintre ortodocși care se rugau pentru victoria puterilor occidentale – în timp ce ceilalți se rugau pentru victoria armatelor rusești".

Amplasarea României în spațiul spiritual occidental

Eugen Ionescu, apreciază ca interesant modul în care autorul francez a tratat aspectul respectiv, deoarece "a desprins România din complexul statelor dunărene" – pentru a o situa în geografia spirituală a țărilor occidentale, a avut un mare impact. Istoricii români și străini se vor pronunța în această direcție cu argumente credibile mult mai târziu.

Eugen Ionescu mai subliniază că, în viziunea lui Paul Henry, Napoleon al III-lea a rămas și după 1859 un sprijinitor al Țărilor Românești, împotriva întregii Europe, deoarece împăratul francez a sprijinit urcarea pe tronul Principatelor Unite a domnitorului Carol I, "unul din cei mai buni suverani ai Europei secolului al XIX-lea". Amintește că urmașul lui Cuza a rămas în conștiința posterității drept "fondator al României" declarat fiind *salvator al unității românești*.

Găsim și unele paralele făcute de Eugen Ionescu între lucrarea lui Paul Henry și a celei semnate de prof. G. Brătianu intitulată: "*Napoleon III et les nationalités*", istoricul care ar fi remarcat fidelitatea și recunoștința României față de Franța.

Concluzia îmbrățișată atât de autor cât și de recenzent, în contextul dat, este că "*Franța nu a avut niciodată motive să regretă că «a creat România», – acest aspect constituind cel mai «strălucit succes» al politicii imperiale*" (n.a. - franceze.)

O concluzie, am spune la rece, ce face onoare tânărului diplomat Eugen Ionescu.

ION PELIVAN, vector al mișcării naționale din Basarabia

Dr. Ion CONSTANTIN

Originea. Primii ani de școală

Ioan Pelivan s-a născut la 1 aprilie 1876 în satul Răzeni, județul Lăpușna, dintr-o familie veche răzeșească. Bunicul său, Andrei Pelivan, a slujit ca preot împreună cu Anastasie Neaga în biserica de lemn din Răzeni, iar tatăl lui Ioan Pelivan, Gheorghe Pelivan (1845 - 1915), devenise cântăreț la biserica respectivă, el posedând „30 de fălci de pământ răzeșesc”. Mama lui Ioan Pelivan, Eugenia Varuh Titica (decedată în 1910) se trage și ea din altă familie răzeșească a aceluiași sat.

Încă de mic copil, Ioan Pelivan a arătat o pasiune deosebită pentru învățătură. La vârsta de 12-13 ani, citea cazaniile bisericești cu viețile sfinților și alte cărți, ca de exemplu „Alexandria”. Primele noțiuni sistematice de educație le capătă în școala primară ministerială din satul său natal. Prima sa învățătoare a fost Maria Berghițaia. A fost trimis apoi la școala spirituală de băieți din Chișinău, care în acele timpuri era condusă de Macarie Epuri, director și P.Sladcopevțev, inspector. După terminarea școlii spirituale, a urmat Seminarul Teologic din Chișinău, pe care l-a absolvit în 1898. Aici a stabilit relații de prietenie cu o serie de tineri din generația sa, care vor juca un rol important în viața politică și culturală a Basarabiei: Gheorghe Grosu, viitorul mitropolit Gurie, Ion Andronic, viitor consilier eparhial, Nicolae Murea, Gheorghe Chicu, Vasile Oatu ș.a.

Perioada studenției. „Generația Dorpat”. Pământenia basarabeană

După absolvirea Seminarului Teologic din Chișinău, Ioan Pelivan obține bursa zemstvei guberniale și pleacă la Dorpat (Iuriev, azi Tartu – Estonia), pentru a studia științele juridice. Aici se afla un vechi centru universitar destul de eterogen, alcătuit din studenți estonieni, polonezi, germani, ucraineni etc. Tot aici își făcuse studiile renumitul basarabean Leon A. Casso, profesor universitar la Moscova și fost ministru de instrucție publică al Imperiului țarist. Îndemnați de Ioan Pelivan, vin după dânsul și vechii lui prieteni: Vasile și Alexandru Oatul, Gheorghe Chicu, Vasile Manu etc., constituindu-se în orașul estonian o adevărată „Generație Dorpat” a studenților basarabeni care vor juca un rol major în rezistența antiimperială din perioada următoare.

Împreună cu Alexandru Oatul, Ioan Pelivan a luat inițiativa înființării, în 1899, la Dorpat a „Pământeniei basarabene”, care reprezenta o societate studențească cu un program politic național și academic, fiind una dintre cele mai vechi asociații de acest gen. Majoritatea membrilor erau foști absolvenți ai Seminarului Teologic din Chișinău, din rândul cărora proveneau multe din figurile proeminente ale luptei naționale a basarabenilor, precum: Pantelimon Halippa, Ion Inculeț, I. Irimița, A. Frățiman, N. Bivol, N. Ghinculov, N. Gobjilă ș.a. Nucleul „Pământeniei” îl formau 21 de tineri entuziaști: Gheorghe Chicu de la Facultatea de fizică și matematică, frații Vasile și Alexandru Oatul, ambii de la Facultatea de istorie și filologie, Constantin Goian de la aceeași facultate, Nicolae Siminel de la drept și medicină (1901) ș.a. Organizatorul și animatorul societății era studentul în drept Ioan Pelivan, care devine protagonistul unor acțiuni importante în direcția formării și consolidării conștiinței naționale, precum organizarea bibliotecii românești a societății, întreținerea corespondenței și stabilirea relațiilor cu România, organizarea transporturilor cu literatură românească și revoluționară etc.

În sânul acestei societăți se evidențiază două curente distincte: unul național revoluționar și altul social revoluționar. Curentul național, care era și cel mai puternic, prevedea nu numai introducerea limbii române în școală, biserică, administrație și justiție, dar și autonomia administrativă pentru Basarabia, ceea ce pe timpurile acelea constituia pentru stăpânirea rusească o mare crimă, cu toate că despre separatism pe atunci încă nu era vorba. Cel de-al doilea curent urmărea înlăturarea regimului țarist și antrenarea socialismului democratic.

În condițiile în care Imperiul Rus promova în Basarabia și în celelalte regiuni naționale de la periferie o politică restrictivă, iar identitatea și cartea românească erau percepute drept „pericole separatiste”, grație acțiunilor inițiate de grupul național revoluționar de la Dorpat începe un proces dificil de „deșteptare” și dezvoltare a identității românești, a presei și a mișcării naționale din Basarabia, de intensificare a relațiilor național-culturale și umane dintre Basarabia și Regatul României. Așa cum relevă corespondența dintre Ioan Pelivan și membrii pământeniei și reviste românești, de a-și însuși și perfecționa limba literară, de a basarabene, cu diverse personalități din Basarabia și România, sau scrisorile adunate în decursul vremii de Pelivan din diferite arhive personale, exista o dorință acută a basarabenilor de a procura și a citi cărți, ziare se familiariza cu cultura română.

La Dorpat, Ioan Pelivan a exercitat o intensă activitate instructiv-educativă printre studenți în spiritul tradițiilor de luptă ale înaintașilor. „Pământenia basarabeană” își coordonează munca în direcția educației naționale și social-culturale. Scopul ei era dezvoltarea cunoștinței naționale, a interesului pentru istoria, cultura și literatura românească. Membrii societății întemeiază în incinta Universității o bogată bibliotecă de carte românească. Ioan Pelivan întreține legături strânse cu scriitorul basarabean Gheorghe Madan, aflat pe atunci la București. Pe adresa „Pământeniei” soseau din Țară ziare, reviste, cărți.

Biblioteca dispunea de cunoscutele publicații ale vremii: „Albina”, „Adevărul”, „Universul” ș.a.; de lucrările științifice ale reputaților istorici N. Iorga, A. D. Xenopol, Gr. Tocilescu ș.a.; de operele clasicilor V. Alecsandri, M. Eminescu, I. Creangă, A. Vlahuță ș.a. Gh. Madan le trimitea tinerilor studenți bucăți de muzică românească, culegeri de cântece patriotice și populare.

Prin cultivarea interesului pentru limba, literatura, istoria și cultura română, la care Pământeniile basarabene au avut un rol remarcabil, s-a dezvoltat curentul național românesc în provincia dintre Prut și Nistru, care a avut un curent preponderent cultural, preluând ideile și temele de bază ale naționalismului cultural constituit în țările române în secolele XVIII-XIX, naționalism circumscris, la rândul lui, modelului sud-est european în general. Naționalismul cultural al „generației Dorpat”, spre deosebire de cel al „grupării boierești” din a doua jumătate a secolului XIX, a avut un impact social mult mai puternic, fiind marcat pregnant de militantism, consistența programului social, vizând îndeosebi exproprierea marilor latifundiași și împrăștierea țăranilor. Aceasta a conferit dimensiunea „revoluționară” a activității celor mai mulți dintre studenții și militanții naționali, implicați de la bun început în lupta antițaristă a diferitelor curente ideologice și politice de orientare socialistă din cadrul Imperiului Rus de la sfârșitul secolului XIX-începutul secolului XX. „Naționalismul revoluționar” a crescut prin „apropierea de popor”, strânsele legături cu profesorii și preoții de la sate, organizarea diverselor manifestații culturale, îmbinarea temelor naționale și sociale în activitatea de propagandă politică. Acest tip de naționalism se va manifesta plenar în 1905 și va da roadele cunoscute în anii 1917-1918.

Așa cum arată istoricul Gheorghe Negru, identitatea românească în Basarabia a fost un act voluntar al moldovenilor din Basarabia, care s-a dezvoltat o dată cu răspândirea în această provincie a științei de carte și a creșterii numărului persoanelor cu studii superioare care, la un moment dat, prin intermediul literaturii românești și a literaturii revoluționare antițariste, care tratau în mod critic politica și teoriile imperiale rusești, au ajuns să descopere identitatea originii etnice și lingvistice a moldovenilor cu cea a românilor din alte zone.

Represiunea țaristă nu se lasă așteptată

Activitatea națională cu un pronunțat caracter politic a tinerilor pământeni basarabeni n-a putut scăpa vigilenței autorităților rusești, care monitorizează intens manifestările acestora, iar în final întreprind măsuri severe de reprimare a inițiatorilor lor. În 1902 au fost arestați toți membrii societății, care au fost întemnițați mai întâi la Dorpat, apoi la Wenden. Ioan Pelivan a fost ținut închis până în ianuarie 1903, fiind invinuit de separatism și instigare la revoltă. Ancheta penală a durat mult timp și a fost făcută de jandarmerie. S-a căutat să li se aplice articolul 250 din codul penal - delict împotriva statului. Curtea de Apel din Petrograd nu a găsit, însă, suficiente dovezi pentru darea lor în judecată și dosarele au fost închise. Dar jandarmeria a urmat calea administrativă, astfel încât departamentul poliției a condamnat la deportare pe trei studenți: Vasile Oatul e trimis la Penega, Ioan Pelivan - la Arhanghelsk și Viatka, iar Alexandru Grișcov - la Onega; ceilalți studenți basarabeni au fost lăsați sub supravegherea poliției.

Reîntors la Chișinău, pentru puțin timp. Arestat și trimis în Arhanghelsk

După ce este eliberat din închisoare, Ioan Pelivan termină cursurile universitare, obține diploma în drept și revine la Chișinău, în iunie 1903. Solicită postul de stagiar la tribunalul local, dar fără succes, din cauza faptului că i se cerea un certificat de bună purtare politică de la Departamentul de poliție din Peterburg. Dar aici era bine cunoscut pentru activitatea sa revo-

luționară de la Dorpat. Prin urmare, nu numai că nu a obținut certificatul, dar s-a ales cu o nouă arestare. În octombrie 2003, autoritățile țariste au dispus ca Ioan Pelivan să fie exilat pentru trei ani de zile în cel mai nordic punct al guberniei Arhangelsk, în orașul Mezeni. În baza unui ordin al ministerului de război al Imperiului Rus a fost, însă, încadrat ca simplu ostaș în batalionul 231 „Kotelnik” din orașul Viatka. Această măsură a fost aplicată tuturor elementelor considerate periculoase pentru siguranța politică a Imperiului. Se urmărea trimiterea lor pe frontul ruso-japonez pentru ca administrația și poliția țaristă să se poată debarasa astfel de prezența lor indezirabilă. Ca să susțină licența, din ianuarie până în decembrie 1903, Ioan Pelivan a fost lăsat liber, dar sub supravegherea poliției. De același regim s-a bucurat și Vasile Oatul.

Din exilul în care se afla la Arhanghelsk, Pelivan mărturisea, într-o scrisoare către Gheorghe Madan din București, la 31 octombrie 1903, că „singura mângâiere” care putea să-i „ușureze zilele triste” era „literatura română”. De aceea, îl ruga pe Madan să-i „expedieze operele scriitorilor români celor mai distinși: A. Vlahuță, Coșbuc, Eminescu, Alexandri.... Și reviste, gazete...”. Pelivan era interesat cu precădere de „operele cele mai caracteristice, în cari se oglindește mai bine viața tuturor claselor (ale) poporului român, și mai ales a țăranului”. Aceste lucrări îi erau necesare și pentru a le traduce în limba rusă, în scopul de a-și procura mijloacele necesare traiului.

După o ședere relativ scurtă la Arhanghelsk, Ioan Pelivan a fost mutat la Viatka. În cele din urmă, din cauza unei boli de ochi, a fost eliberat din armată în 1905, și transferat ca ajutor de grefier la tribunalul din Kazan.

Din nou în Basarabia pe termen lung

După dezastrul din Manciuria a războiului ruso-japonez (1903-1905), în iulie 1905 izbucnește revoluția în marina imperială țaristă din Marea Baltică și Marea Neagră, precum și greva generală, care a cuprins mai întâi diferite centre industriale ale Imperiului Rus și s-a extins apoi asupra căilor ferate, universităților etc. Astfel de mișcări s-au desfășurat la Odessa, Kronstadt, „Potiomkin” etc. Revoluția a avut un impact direct asupra mișcărilor naționale din Ucraina, Polonia, Finlanda etc., dar un început timid al trezirii conștiinței naționale s-a produs și în Basarabia. La Chișinău, după cum arată unii martori oculari, „revoluția aceasta s-a manifestat prin oprirea și răsturnarea (a) câtorva vagoane de tramvai de către muncitori și prin câteva greve la unele fabrici, precum și la unele școli”. De asemenea, au avut loc atunci o serie de meetinguri, întruniri publice, discursuri, agitații, mai ales printre muncitori, meseriași și elevi. În contextul revoluției, intelectualii din Basarabia încep să revendice dreptul folosirii limbii moldovenești în școală și în biserică.

La puțin timp de la izbucnirea revoluției, în august 1905, Ioan Pelivan își ia concediu și vine la Chișinău, unde se dedică totalmente vieții politice și publicistice, îmbinând munca publică și de presă cu cea juridică, începându-și stagiul ca ajutor de avocat la cabinetul de avocatură a lui Andrei Hristoforovici Gheorghiu.

În iunie 1907, după mari eforturi, Ioan Pelivan reușește să obțină postul de locțiitor, apoi judecător de ocol la Bălți, al doilea oraș al Basarabiei, după mărime. Faptul poate fi calificat drept o retragere (temporară sau definitivă!) de pe scena politică sau poate era o măsură de autoconservare, în noile condiții politice.

Protestul lui Ioan Pelivan de la 1912

În mai 1912, se împlinea un centenar de la așa-numita de propaganda imperială rusă „eliberare a Basarabiei de sub jugul turcesc și alipirea ei la Rusia”. Cu această ocazie, autoritățile

țariste au organizat festivități fastuoase prilejuite de aniversarea acestui eveniment istoric. La 16/28 mai 1912, la Chișinău, a sosit țarul Nicolae al II-lea cu întreaga familie imperială, membrii Consiliului de Stat, șambelani și generali, guvernatori și înalți prelați. Serviciul divin la Catedrala orașului a fost oficiat de arhiepiscopul Serafim, partizanul politicii naționalist-ortodoxe, care a elogiat răpirea Basarabiei, calificând-o ca o fericire pentru băștinași și ca un jubileu al credinței ortodoxe. A doua zi, s-au pus temeliiile monumentului țarului Aleksandr I (1801-1825), pe timpul căruia a fost anexată Basarabia, gestul respectiv simbolizând trăinicia stăpânirii rusești.

Serbările organizate de oficialități nu s-au bucurat de susținerea populației băștinașe. În pofida eforturilor depuse, numărul celor prezenți la manifestații era sub așteptări. Atitudinea exprimată de românii basarabeni era rezultatul muncii desfășurate de liderii mișcării naționale din Basarabia.

Obligat să participe la ceremoniile solemne, în calitate de funcționar de stat, Ioan Pelivan nu numai că nu a făcut prezență la solemnități, dar a purtat, în mod demonstrativ, o cocardă tricoloră cernită, (în unele surse – o brățară de doliu), trimisă de sora sa Ecaterina, studentă la Facultatea de Medicină din Iași. Gestul său a indignat puternic toate cercurile rusești, luptătorul național fiind calificat drept „trădător”, „separatist”, „spion român” etc.

Mult mai târziu, într-o scrisoare din 15 mai 1918, o persoană de bună credință, care, în urma unui ordin venit din Petersburg, a examinat arhiva Jandarmeriei, îi comunica lui Ioan Pelivan că în acea arhivă „se găsesc informațiuni și despre incidentul, care a avut loc cu D-ta la Bălți în 1912. În raportul, adresat Petersburgului, se povestește amănunțit despre aceea, că D-ta ți-ai pus o brățară de doliu în ziua sărbătoririi centenarului alipirii Basarabiei”.

Acest comportament ostentativ al slujbașului a determinat autoritățile să inițieze o anchetă, în cursul căreia anchetatorii au pus mâna pe corespondența sa, între care și o scrisoare către tinerii studenți de la Kiev – Alexei Mateevici, Ștefan Ciobanu, Simion Murafa, Daniel Ciugureanu etc. – pe care-i îndemna ca, după terminarea studiilor, „să nu rămână în slujba dușmanului și pe teritoriul lui” (adică să nu accepte slujbe în Rusia), ci să se întoarcă în Basarabia spre a munci pentru luminarea/deșteptarea moldovenilor. Drept consecință a unei atare modalități deschise de manifestare a conștiinței naționale, Ion Pelivan a fost destituit din funcția de judecător.

După demisie se înscrie în baroul avocaților din Bălți, continuându-și activitatea național-revoluționară cu un avânt și mai mare. Evident că după incidentul respectiv, supravegherea din partea „ohranei” țariste s-a înăspriț, dar, în pofida tuturor restricțiilor, el reușește să facă călătorii în România, să păstreze relațiile cu diferite personalități de peste Prut, din contactul cu care se informa asupra vieții politice și culturale românești. Ba mai mult, e de notat abilitatea cu care Ioan Pelivan l-a corupt pe agentul secret Tănovski, pus special de autorități ca să-l supravegheze, transformându-l în omul său devotat și care-i asigura legătura cu Iașii, de unde-i aducea cărți și informații proaspete.

În zilele când la Chișinău oficialitățile ruse sărbătoreau „eliberarea Basarabiei de sub jugul turcesc”, în multe orașe din România au avut loc acțiuni de protest împotriva Imperiului țarist. Cu această ocazie, marele istoric Nicolae Iorga a tipărit, la Vălenii de Munte, o carte despre trecutul Basarabiei. Lui I. Pelivan, marele savant i-a dăruit mai multe zeci de exemplare, pe care acesta, grijuliu, le-a împărțit prietenilor săi. O serie de volume au fost trimise studenților moldoveni de la Petersburg, Odesa, Dorpat și Kiev, unde activau societăți culturale ale acestora, altă parte a distribuit-o „finilor” săi din Basarabia.

Gestul plin de demnitate făcut în zilele aniversare din 1912 l-a plasat pe avocatul Ioan Pelivan în fruntea curentului de

redeșteptare națională în provincia subjucată dintre Prut și Nistru. Cunoașterea împrejurărilor în care Ioan Pelivan a făcut acest gest este de mare actualitate, având în vedere că, de curând, la Chișinău, un grup de istorici și intelectuali democrați au constituit Mișcarea civică „Anul 1812”.

Candidat la funcția de președinte al Sfatului Țării

După izbucnirea primului război mondial Ioan Pelivan este mobilizat din nou și trimis, întâi, în calitate de intendent la Kiev, iar apoi, în anul 1916, este trimis pe frontul românesc, la Brăila, Galați, Cahul și Bolgrad. În 1917 se afla în garnizoana Bolgrad unde lucrează pe plan național cu Ștefan Ciobanu și de unde, cu ocazia revoluției ruse, va pleca la Chișinău pentru a lua parte la toate mișcărilor naționale.

Ioan Pelivan a fost membru fondator al Partidului Național Moldovenesc, înființat la 30 aprilie 1917 și care a avut un rol esențial în Unirea Basarabiei cu patria mamă. Cu ocazia constituirii acestei formațiuni a fost redactat un manifest, iar reuniunea inaugurală a fost prezidată de Ioan Pelivan, care a rostit un discurs în care a amintit toate chinurile și suferințele la care au fost supuși moldovenii pe timpul dominației țariste, iar în final s-a pronunțat pentru autonomia Basarabiei.

În iunie 1917, Ioan Pelivan a publicat lucrarea Adunarea întemeietoare, care a fost cartea de căpătâi a luptătorilor basarabeni din acele vremuri.

În perioada 23–27 octombrie 1917, Consiliul Ostășesc a proclamat autonomia Basarabiei și formarea Sfatului Țării ca organ legislativ. Între membrii acestuia, Ioan Pelivan s-a dovedit a fi exponentul curentului național românesc, alături de Pantelimon Halippa, Ioan Buzdugan, Dimitrie Bogos, Gheorghe Năstase ș.a. Luând în considerare faptul că Ioan Pelivan era cel mai vechi luptător pe tărâm național, fiind cunoscut drept „nașul” moldovenilor, persoana care suferise cel mai mult pentru ideile sale naționale, Blocul Moldovenesc a luat inițiativa desemnării sale în funcția de președinte al Sfatului.

La ultima ședință, ținută în seara zilei de 20 noiembrie 1917, începând de la orele 21.15, Biroul de organizare a Sfatului Țării a aprobat ordinea de zi a deschiderii oficiale a acestuia și a confirmat candidatura lui Ioan Pelivan la funcția de președinte al Sfatului. La aflarea știrii despre desemnarea lui Ioan Pelivan drept candidat pentru postul de președinte al legislativului basarabean, reprezentanții minorităților naționale, cunoscând convingerile sale românești, au contestat decizia Biroului de organizare a Sfatului Țării.

Onisifor Ghibu, cronicar fidel al procesului politic din Basarabia din anii 1917-1918 și, totodată, participant activ la evenimentele respective, în memoriile sale făcea următoarea mărturisire: „În prezioasă stabilită pentru deschidere au avut loc mari dezbateri cu privire la felul cum să se organizeze acest organism, cine să fie președintele. Moldovenii s-au grupat, într-o ședință la care am participat și eu, în jurul lui Ioan Pelivan, un bun moldovan, un om de omenie, cult, licențiat în drept, cam moale de fire, dar de încredere. L-au ales pe el președinte. În ce mă privește, am fost bucuros de această alegere. Această adunare pentru alegeri s-a ținut în cursul nopții de 20 noiembrie. Am plecat de la ședință mulțumit că Sfatul Țării va avea un președinte potrivit. A doua zi, îndată ce am ajuns la Sfatul Țării în vederea deschiderii, m-am dus la Pelivan să-l felicit pentru marea zi care ajunsesem s-o trăim și pentru înalta funcție ce i s-a încredințat. Spre mirarea mea, el îmi spune că lucrurile au luat o altă întorsătură. «Aseară, după ce ai plecat dumneata – îmi spune el – au venit alții la adunare : au venit din partea minoritarilor și din partea țăranilor câțiva inși, și au spus că ei pe Pelivan nu-l vor. Pelivan e un prea pronunțat naționalist. Noi vrem un președinte care să fie neutru, și-l vrem pe Inculeț. Prin felul său de a se comporta de când a venit de la Petrograd, a câștigat

susținerea minoritarilor, care cred că găsește în el un sprijin în susținerea intereselor lor. În fața unei astfel de situații, am renunțat la hotărârea luată aseară, pentru ca președintele să poată fi ales cu unanimitate”.

Într-adevăr, noaptea din ajunul deschiderii Sfatului Țării a fost una memorabilă. Pe la ora 3 dimineața, Ioan Pelivan a fost vizitat, în camera pe care o ocupa la etajul 2 din clădirea viitorului Sfat al Țării, de către „finii” săi (așa erau numiți susținătorii lui Ioan Pelivan, luptători convinși pentru cauza moldovenească) Vasile Țanțu, Ion Buzdugan și Anton Crihan, care l-au informat despre acțiunile întreprinse de liderii minorităților naționale și a Frațiunii țărănești imediat ce s-a răspândit vestea despre desemnarea la postul de președinte al Sfatului Țării a fruntașului partidei naționale. Deputații minoritari – Kenigschatz alias Nadejda Grinfeld, președinte al Partidului Social-Democrat Muncitoresc Rus; Samuil Lichtman, reprezentant al organizației naționale a evreilor; Kristo Misirkov, reprezentant al organizațiilor naționale ale bulgarilor etc. – precum și liderii fracțiunii țărănești – Pantelimon Erhan, președinte al Comitetului executiv gubernial al deputaților țărani din Basarabia; Teofil Cotoros, reprezentant al Comitetului executiv gubernial al Sfatului deputaților soldați și muncitori; Vasile Rudiev, deputat din partea Comitetului executiv gubernial al deputaților țărani; Vladimir Țiganco, deputat din partea țăranilor din județul Hotin, etc. – aproape la unison, au declarat că „Pelivan nu e bun. Știm dinainte că el va căuta să ducă Basarabia la Prut, spre România”. La suprema demnitate din Basarabia românească, deputații minoritari îl doreau pe un „partizan al revoluției și al Republicii Democrate Ruse”. În opinia lor, persoana care exprima mai îndeaproape interesele lor, la acel moment, era Ion Inuceleț.

„Finii”, firește, mai puțin inițiați în ale politicii și mai radicali în acțiuni, au rămas contrariați de poziția „nașului”, care-i îndemna să mediteze împreună asupra momentului politic actual. După multe discuții, fiind convinși de argumentele „nașului”, tinerii au plecat să comunice cele convenite membrilor Blocului Moldovenesc, dar și lui Ion Inuceleț.

Astfel, pentru a evita o situație tensionată în chiar momentul crucial de deschidere a Sfatului Țării și a asigura o stabilitate politică relativă, cel puțin, Ioan Pelivan a făcut un pas de supremă admirație: în numele cauzei, a renunțat la demnitatea de președinte al Sfatului Țării și la suprema satisfacție pe care i-o oferea istoria și neamul pentru drepturile căruia el a luptat cu multă jertfă. În contextul politic creat în toamna anului 1917, a sprijinit personal candidatura lui Ion Inuceleț și a îndemnat pe susținătorii săi să-și dea votul pentru favoritul etniilor conlocuitoare. Gestul lui Ioan Pelivan i-a surprins pe mulți din admiratorii săi. Petre V. Haneș, profesor și istoric literar din Vechiul Regat, care în acele zile se afla la Chișinău, a rămas uimit de faptul că Ioan Pelivan „a primit, cu inima voioasă, să ocupe altul locul ce i se cuvenea”. Acțiunea ieșită din comun validă adevărata maturitate politică a luptătorului național și confirma faptul că marelui patriot îi erau străine ambițiile personale.

Actul de înaltă ținută morală al lui Ioan Pelivan l-a surprins și pe Ion Inuceleț. Se cunoșteau din copilărie, ambii fiind de baștină din aceeași localitate – satul Răzeni din județul Lăpușna (Ioan Pelivan născut la 1 aprilie 1876, iar Ion Inuceleț – la 5 aprilie 1884). Au copilărit în satul natal și au învățat la aceeași școală primară, probabil au avut aceiași/aceleași învățători/învățătoare. Apoi au studiat la Seminarul Teologic din Chișinău, după care Ioan Pelivan a urmat Facultatea de Drept a Universității din Dorpat, iar Ion Inuceleț – Facultatea de Științe Fizico-Matematice a Universității din Sankt Petersburg. După ani de despărțire, revoluția rusă din 1917 le-a dat întâlnire la Chișinău, oferindu-le șansa să-și manifeste atașamentul față de poporul din sânul căruia au ieșit și, la acea oră, erau chemați să-l reprezinte cu demnitate.

Evenimentele ulterioare au confirmat justetea tacticii elaborate și aplicate de Ioan Pelivan. În ședința din 21 noiembrie 1917, Ion Inuceleț a fost ales cu unanimitate de voturi președinte al Sfatului Țării. Această acțiune politică a produs în întreaga Basarabie cea mai bună impresie, demonstrând populației că Sfatul Țării este la înălțimea misiunii sale. În calitatea sa de președinte al Sfatului Țării și mai apoi de președinte al Republicii Democratice Moldovenești, Ion Inuceleț s-a manifestat ca un promotor consecvent al intereselor naționale, mărturie supremă fiind în acest sens semnătura sa pe declarația de Unire a Basarabiei cu România din 27 martie 1918, materializarea visului unei întregi generații de luptători naționali, inclusiv a lui Ioan Pelivan.

În ziua de 21 noiembrie 1917, la deschiderea Sfatului Țării, într-o atmosferă însuflețitoare, Ioan Pelivan a ținut o amplă cuvântare, în care se oglindesc suferințele românilor basarabenilor și dorința acestora de libertate și unire cu patria mamă.

Director al Afacerilor Externe în primul guvern al Republicii Moldovenești

La 2 decembrie 1917, are loc proclamarea Basarabiei drept Republică Moldovenească Federativă, iar la 6 decembrie este dată publicității declarația guvernului ales. Ioan Pelivan face parte și el din primul guvern al Republicii Moldovenești în calitate de Director al Afacerilor Externe. Fără a urmări vreodată interese sau ambiții personale, el declara că „Am primit să intru în această formație de directori vrând să fiu la curent cu tendințele lor și ca să pot lupta pentru singura mea țintă: Unirea cu România”. Într-adevăr, deținând acest post, el a jucat un rol covârșitor în intervenția trupelor române în Basarabia.

În împrejurările critice pentru interesele naționale, când activitatea Sfatului Țării era amenințată în mod direct de forțele bolșevice anarhizante, așa cum va arăta mai târziu un protagonist al evenimentelor, Dr. Petru Mătaș, în acea vreme căpitan în corpul voluntarilor ardeleni aflați în Basarabia, „mulți viteji de astăzi nu erau tocmai la înălțime, unii poate nu le aveau, alții poate le ascundeau acele virtuți românești ce se cereau, - trebuia mult suflet spre a nu pierde busola în haosul ideologic ce-și făcea loc în pătura intelectuală de la Chișinău. Onoare falangei naționaliste, că nu s-a pierdut momentul, - dar meritul cel mare revine incontestabil lui Ioan Pelivan, românului adevărat de pe atunci”. Având calitatea de ministru de Externe al tinerei Republici Moldovenești, Ioan Pelivan era, potrivit acelorași aprecieri, „tipul reprezentativ daco-roman, cu ochii blânzi albaștri, cu o noblețe sufletească pilduitoare, pășea hotărât, fără nici o clipă de șovăire, pe calea desenată de destinul neamului”. „Nici o jertfă nu e prea mare pentru mine – zicea Pelivan – ori de câte ori întâmpin vreo opoziție sau altă piedică”.

Situația incertă și pătrunderea ideologiei bolșevice printre militarii din unitățile din Basarabia au făcut ca, la începutul anului 1918, anarhia să devină incontrollabilă în acest teritoriu. Noua conducere a Basarabiei nu se putea baza pe regimentele moldovenești infestate și ele cu virusul bolșevismului. Pe de altă parte, intervenției unei armate străine i se opuneau vehement reprezentanții minorităților naționale, și mai ales ai evreilor. Unii reprezentanți ai Republicii Moldovenești, printre care Pelivan se afla în prima linie, își dădeau, totuși, seama că, pentru a stopa fărâdelegile și acțiunile banditești, a garanta pacea civilă și recoltele din ținut, singura forță militară organizată la care se putea apela nu era decât cea a României. Armata română rămăsese singură pe frontul de est după retragerea rușilor, fiind și ea nevoită în cele din urmă să accepte armistițiul cu germanii la 9 decembrie 1917. La 22 decembrie 1917, prin intermediul Consiliului Directorilor, Sfatul Țării a cerut guvernului român aflat la Iași să trimită armata să restabilească ordinea. Adresa către guvernul român de la Iași a fost întocmită de Ioan Pelivan, în

calitatea sa de ministru de Externe al Republicii Moldovenești, în condițiile în care existau încă rezerve serioase față de o intervenție a armatei române, care să arunce peste Nistru epavele armatei rusești, ce pereclitau existența Republicii, și a pune astfel capăt anarhiei create de forțele bolșevice. În adresa semnată de Ioan Pelivan, Vladimir Cristi și Pantelimon Erhan, adresată generalului Iancovescu, se solicita : „Conform hotărârii Directorilor Generali ai Republicii Moldovenești, vă rugăm să binevoiți a dispune trimiterea în Chișinău a unui regiment ardelenesc cu posibilă urgență. Totodată vă rugăm să ordonați ca acest regiment să stea la dispoziția Directoratului Republicii Moldovenești”. Ca urmare a acestui demers, a fost trimis un batalion de ardeleni în frunte cu generalul rus Kanizer, iar alt batalion de ardeleni staționat la Kiev a primit ordin să se pregătească pentru o eventuală intervenție în Basarabia.

În calitate de Director al Afacerilor Externe, Ioan Pelivan s-a deplasat la Iași, unde a avut contacte și discuții cu Nicolae Titulescu și cu primul ministru al României, Ion I.C. Brătianu. La întoarcere, a avut mult de furcă cu bandele de bolșevici și nu de puține ori i-a fost pusă viața în pericol. La 6 ianuarie 1918, Ioan Pelivan este condamnat la moarte de către organizația Front Otdel, fondată de comuniști. A scăpat cu viață doar datorită devotamentului prietenilor săi care l-au ajutat să se deghizeze în ostaș bolșevic și să fugă din Chișinău până la Suruceni. De aici, Pelivan a ajuns cu bine la Iași, de unde s-a reîntors în mod triumfal la Chișinău, împreună cu armata română, pentru a cărei intervenție legitimă luptase din greu.

Trupele române, conduse de generalul Ernest Broșteanu, însoțit de generalul Henri Berthelot, comandantul misiunii franceze, au trecut Prutul în ziua de 10 ianuarie 1918, fiind întâmpinate cu bucurie de populația basarabeană. Înaintarea spre capitala Basarabiei s-a făcut rapid. Înainte de sosirea trupelor române la Chișinău, a avut loc ședința comună a tuturor comitetelor militare moldovenești, prezidată de președintele Sfatului Țării, Ion Inculeț. Pe 12 ianuarie, aceste comitete revoluționare au trimis la Călărași o delegație în frunte cu Ion Inculeț și Ioan Pelivan, pentru a veni în întâmpinarea diviziei a 11-a care se îndrepta spre Chișinău și a discuta cu generalul Broșteanu condițiile intrării în capitala basarabeană. Pe 16 ianuarie 1918 s-a reușit eliberarea Chișinăului de jefuitori. Unitățile bolșevice s-au retras la Țighina, fără a opune rezistență, fiind complet anihilate la 7 februarie.

În legătură cu felul în care Ioan Pelivan a acționat în acele momente dificile pentru situația românilor basarabeni, același Petru Mătaș arăta că „mai tare în caracter neșovăelnic, mai dârz în sentimentele naționale și mai cu mult tact în mânăuirea directivelor ce-și propunea în sensul scopului final al unirii -, nici unul nu era dintre moldovenii noștri decât modestul nostru Ioan Pelivan. Căci totdeauna a lucrat mult și fără zgomot, era sensibil pentru orice încetineală sau insucces momentan în cursul evenimentelor. Ardea de dorul de a-și vedea visul cu un ceas mai înainte realizat”.

Deputat în Sfatul Țării

Ca deputat în Sfatul Țării pe tot parcursul existenței acestuia, Ioan Pelivan s-a implicat activ, jucând un rol însemnat în cele mai importante evenimente ale activității acestui organism legislativ al Basarabiei, precum: votarea independenței Republicii Moldovenești la 24 ianuarie 1918 și hotărârea istorică luată la 27 martie 1918, când Sfatul Țării a votat Unirea cu patria mamă România, iar Pelivan s-a aflat în rândul majorității de deputați (în număr de 86), care s-au pronunțat „Pentru”.

În afară de postul de Director al Afacerilor Externe pe care l-a deținut în timpul celor două guverne ale Republicii Moldovenești, Ioan Pelivan a mai fost de asemenea membru în diverse

comisii ale Sfatului Țării, precum : Comisia de Regulamente, Comisia de Declarații și Statute și Comisia Administrativă.

În fruntea delegației Basarabiei la Conferința Păcii de la Paris

Între anii 1919 -1920, Ioan Pelivan detine funcția de ministru al Justiției în Guvernul condus de Al. Vaida-Voievod. În aceea perioadă, au avut loc lucrările Conferinței de Pace de la Paris. Delegația română la Versailles a fost condusă de primul-ministru Ion I. C Brătianu. Sarcina principală care a stat în fața sa a rezidat în recunoașterea internațională a noilor hotare a României conform înțelegerilor din anul 1916 și a actului Unirii Basarabiei cu Țara de la 27 martie 1918. Consiliul Suprem al Antantei însă nu se grăbea să-și onoreze angajamentele luate. Inițial a existat chiar proiectul păstrării monarhiei habsburgice în care națiunile netitulare ar fi obținut un grad mai mare de autonomie. Logica evenimentelor a făcut ca aceste planuri să fie abandonate. Or, încăpăținarea și orgoliul de nemăsurat al nobilimii maghiare, care nu a dorit să cedeze nici o iotă din privilegiile sale, au jucat același rol nefast pentru Austro-Ungaria, precum cele ale șleahței poloneze pentru fosta Rzeczpospolita.

La Conferința de Pace de la Paris, Ioan Pelivan a fost delegat ca reprezentant al Basarabiei, împreună cu Gheorghe Năstase, Ioan Codreanu și Sergiu Cujbă de către Congresul Țărănesc din Basarabia. Misiunea principală a delegației Basarabiei era să aducă la cunoștința opiniei publice mondiale voința populației din regiune de a se reuni cu Țara.

În cadrul Conferinței se știe că „Cei Patru Mari”, Georges Clemenceau, Woodrow Wilson, Lloyd George și Vittorio Orlando s-au purtat foarte arogant atât cu țările învinse, cât și cu foștii lor aliați mai mici, România numărându-se printre cei din urmă și fiind considerată „stat cu interese limitate”. Această atitudine este consemnată și de către Pelivan, în una din scrisorile sale: „Aliații ne tratează extraordinar de prost ... Noi suntem tratați în așa mod, încât este posibil ca șeful nostru să nu iscălească preliminarile”, iar la 30 mai 1919: „Starea sufletească a delegației române este foarte încordată. Așteptăm din zi în zi să strângem geamantanele și să plecăm”.

Correspondența lui Ioan Pelivan, în perioada cât s-a aflat la Paris, cu prietenii și colegii săi, în special cu Dr. Daniel Ciugureanu, Pantelimon Halippa și Ion Inculeț, reflectă în mod grăitor desfășurarea evenimentelor din acea perioadă. Toate greutățile prin care trecea delegația română, provocările la adresa legitimității Sfatului Țării și a actului din 27 martie 1918, situația încordată de la Paris, toate acestea sunt descrise în scrisorile pe care el le adresează celor sus-menționați.

Duplicitatea poziției apusene față de cele ce se întâmplau în această regiune s-a manifestat și prin faptul că la Conferință au fost invitați să-și expună poziția și reprezentanții emigrației ruse în frunte cu fostul ambasador al Rusiei la Paris V. Maklakov, ex-mareșalul nobilimii basarabene, A. Krupenski, ex-ministrul de externe rus, S. Sazonov și fostul speaker al Dumei de Stat, cneazul Gh. E. Lvov, reuniți în așa zisa „Conferință Politică Rusă”. Evident, aceștia negau dreptul inalienabil și legitim al României de a reuni toate pământurile românești în componența unei singure țări.

Cele invocate cu un secol în urmă de către Maklakov, Krupenski și isonarii lor din „Evreiskaia Tribuna” nu diferă aproape cu nimic de cele pe care astăzi le înaintează separatiștii smirnoviști și adepții „moldovenismului” sforăitor de la Chișinău. Se vorbea și atunci despre faptul că Basarabia, la momentul anexării ei în anul 1812 de către Imperiul Rus, demult nu mai aparținea Moldovei, că România pe atunci nu exista ca stat, că interfluviul Pruto-Nistean este un „pământ ancestral al slavilor răsăriteni”, că Basarabia a fost un pământ practic nepopulat, că actul

Unirii din 1918 nu corespunde normelor dreptului internațional, că deputații Sfatului Țării l-au semnat fiind amenințați de mitralierele românești etc., etc.

„Argumentele” emigranților ruși au fost combătute într-un mod strălucit de către emisarul Sfatului Țării la Conferința de Pace de la Paris, Ioan Pelivan. În acest scop, fruntașul basarabean a colaborat intens cu ziarele „Le Temps”, „La Victorie”, „La Patrie” ș.a., dar a editat și gazeta „La Bessarabie”. Activitatea publicistică a lui Ioan Pelivan din acea perioadă a jucat un rol foarte însemnat, întâi de toate fiindcă a adus la cunoștința opiniei publice internaționale situația reală a Basarabiei în contextul relațiilor internaționale, și apoi nu de puține ori Pelivan a scris articole-replici la adresa mincniunilor pe care dușmanii intereselor populației basarabene le turna în ziare și reviste din diferite țări ale lumii. Meritele lui Ioan Pelivan în activitatea pe plan propagandistic în sprijinul poziției României în problema basarabeană au fost apreciate în mod deosebit de marele istoric român Nicolae Iorga. În obișnuita sa manieră, poate puțin exaltată, el scria: „Reunirea Basarabiei la România nu a fost un succes al diplomației românești, cum s-a afirmat în permanență, ci rezultatul propagandei efectuate de Pelivan la Paris”.

Până la urmă însă, pe măsură ce lucrările Conferinței se desfășurau, Marile Puteri au fost nevoite să cedeze cerințelor drepte ale delegației române, mai ales că la putere în Rusia se stabiliseră aproape definitiv bolșevicii, care erau dușmani declarați ai societății occidentale, astfel că pe data de 28 octombrie 1920 se semnează Protocolul basarabean, care prevedea recunoașterea Basarabiei ca teritoriu al României, semnat de România, Franța, Marea Britanie, Italia și Japonia. O prevedere a tratatului menționa că acesta intra în vigoare în momentul ratificării lui de către organele legislative ale statelor semnatare. Anglia l-a ratificat în 1922, Franța – 1924, Italia – 1927, Japonia – niciodată, ceea ce a constituit un motiv de șantaj din partea puterilor europene împotriva României.

Viața și activitatea lui Ioan Pelivan în perioada dintre cele două războaie mondiale

Întorcându-se în țară, Ioan Pelivan continuă să activeze cu același avânt în viața obștească a Basarabiei și a României Mari, fiind o perioadă ministru al Justiției în guvernul condus de Alexandru Vaida Voievod.

În anul 1922, Ioan Pelivan a fost trimis de Guvernul român la Conferința de pace de la Geneva. În 1923 s-a înscris în Partidul Național Tărănesc Român, deținând apoi mai multe mandate de deputat în Parlamentul României.

Pe tot parcursul activității sale politice el a căutat să protejeze drepturile și interesele basarabenilor de orice abuz, și să le înlesnească cât mai mult viața.

Franc, onest și corect, de fiecare dată când vorbea, Ioan Pelivan pune la atâta suflet în cuvintele sale, încât nimeni nu încerca deschis să-l contrazică. În parlamentul român a pus sistematic în discuție problemele cu care se confrunta populația basarabeană, mai ales proasta administrație trimisă din regat și comportamentul abuziv al jandarmilor. Pentru această atitudine corectă și tranșantă Ioan Pelivan a fost aspru criticat, însă, după cum am mai spus, mai mult pe după spate, căci nu era nimic de reproșat unui om care spunea deschis adevărul.

În 1927-1936 a condus filiala din Basarabia a Asociației de Cultură „Astra”. Mai mulți ani a activat și ca director al revistei Viața Basarabiei.

Ioan Pelivan a fost apreciat, iubit și respectat întotdeauna mai ales datorită verticalității sale de om integru. Acest aspect s-a evidențiat cu prisosință și cu ocazia jubileului de 60 de ani al lui Ioan Pelivan, care a fost sărbătorit la 1 iunie 1936. La inițiativa „Asociației foștilor deputați ai Sfatului Țării” și sub preșe-

diția Mitropolitului Gurie acest jubileu a fost transformat într-o adevărată sărbătoare națională. La această aniversare au venit cele mai mari personalități ale Basarabiei, mulți fiind prietenii cei mai buni ai lui Ioan Pelivan, ca de exemplu: Vladimir Cristî, Elena Alîstar, Pantelimon Erhan, Gherman Pântea, Ștefan Holban etc. Totodată, nu trebuie să uităm faptul că cel mai bun prieten, prieten de o viață a fost propria sa soție, care pe parcursul anilor a stat mereu alături de dânsul. Maria Pelivan era olteancă, descendentă din cunoscuta familie Gogu. S-a născut în martie 1886 la Craiova. Face studiile la „Belle Arte” la München, Germania. Cunoștea foarte bine franceza și germana. Căsătorindu-se cu Ioan Pelivan s-a stabilit cu traiul la Chișinău, pe str. Viilor (azi Al. Mateevici), „într-o casă mare, dar veche, un fost conac bisericesc, înconjurat de livadă”. Aici se va dedica activității de caritate și asistență socială. Astfel ea devine președinta „Asistenței publice pentru copii din orașul Chișinău”, totodată situându-se și în fruntea „Crucii Roșii din Basarabia”. A colaborat la „Revista arheologică bisericească” din Chișinău. A fost profesoara de limba germană și a tradus lucrări ale autorilor germani. A fost și președinta societății umanitare „Principele Mircea” pentru ocrotirea copiilor orfani. Pentru activitatea ei neobosită pe tărâmul social și umanitar a fost distinsă de Guvernul român cu un șir de decorații, printre care amintim aici: „Meritul Sanitar” clasa I-a, „Răsplata Muncii”, „Coroana României” în grad de cavaler. De asemenea din mărturiile fiicei adoptive a familiei Pelivan Nadejda Perju Mardare, aflăm că Maria Pelivan colecționa tablouri și icoane vechi, iar Ioan Pelivan era „un împătimit colecționar de documente vechi românești având o bibliotecă imensă „într-o cameră de vreo 40 metri pătrați”.

În 1940, la 28 iunie, când Basarabia și Nordul Bucovinei au fost invadate de trupele sovietice, în urma cunoscutelor note ultimative, Maria Pelivan se afla la București, fiica lor adoptivă Nadia(e) și soțul ei se aflau la Iași, iar Ioan Pelivan - la Chișinău. Soțul Nadiei era ofițer la biroul de informații al unei divizii și primise prin cod cifrat știri îngrijorătoare cu privire la faptul că sovieticii își concentrează armatele la Nistru, pregătindu-se să invadeze Basarabia. Atunci el i-a dat un telefon urgent lui Ioan Pelivan și i-a spus să vină imediat la Iași. „Luând cu el atât, cât a încăput într-o valiză, Ioan Pelivan a plecat cu primul tren spre Iași”. După 22 iunie 1941, atunci când Maria și Ioan Pelivan au revenit la Chișinău, nu au mai găsit nimic din colecțiile de cărți și documente vechi, întreaga casă fiind jefuită de către sovietici.

Calvarul regimului comunist

În anul 1944 familia Pelivan a fost nevoită să se refugieze din nou la București. La 4 mai 1950, la ora trei noaptea, persoane de la securitate îl arestează pe Ion Pelivan. Era deja în etate, avea 74 de ani și era destul de bolnav. Securiștii au spus familiei că îl iau pe Ioan Pelivan ca să dea o declarație și pe urmă îl eliberează. De atunci, însă, nimeni din familia Pelivan nu l-a mai văzut.

După o lună de zile de la arestarea lui Ioan Pelivan au venit iarăși câțiva securiști cu un camion la Maria Pelivan, spunându-i: „Sunteți Maria Pelivan? Aveți dispoziția să vă mutați de aici. Aveți voie să luați patul și lucrurile de îmbrăcat. Atât. Vă mutăm în altă parte”.

Demolată sufletește după arestarea soțului, Maria Pelivan a fost dusă într-o cameră de pe strada Olari, care semăna mai mult cu o magazie. Din cauza pivniței de dedesubt, încăperea era rece și umedă. La început era supravegheată să nu plece din această locuință, apoi treptat supravegherea a slăbit.

Peste câteva luni a fost arestat și soțul Nadiei, care era pe atunci maior în rezervă. Din mărturisirile Nadiei aflăm că: „Profesorul facultății de teologie din Chișinău C. Tomescu, unul din-

tre puținii supraviețuitori ai închisorii din Sighet, a venit în 1962 la Maria Pelivan și i-a spus că la Sighet a stat într-o cameră cu Ioan Pelivan, i-a povestit despre martirajul acestuia. Din cauza frigului și a umezelii din închisoare Ioan Pelivan avea dureri reumatice feroce. Temnicerii-bestii îl jigneau, îl scuipau, îi trăgeau palme, ceea ce îi provoca o suferință morală mai mare decât cea fizică. Din cauza alimentației proaste suferea de subnutriție. S-a stins încetșor (la 25 ianuarie 1954). A fost scos noaptea și înmormântat la cimitirul „Inchisorii”.

Cu mare greutate, și la rugămintele și la intervenția rudelor și apropiaților săi, s-a permis ca acest erou al poporului român să fie reînhumat în cimitirul de la Cernica, pe „aleea basarabenilor”. La 4 aprilie 1976 osemintele lui au fost reînhumate la mănăstirea Cernica, alături de mormintele altor luptatori basarabeni. Atunci a fost oficiată o slujbă de pomenire în prezența unei mari mulțimi, majoritatea fiind basarabeni. În legătură cu acest eveniment, organele de securitate au întreprins măsuri pentru a cunoaște din timp conținutul alocuțiunilor și a-i determina pe vorbitori să se limiteze în cuvântul lor la activitatea profesională a lui Pelivan, „fără a se referi la pretenții teritoriale și alte aspecte politice tendențioase”. În cadrul ceremoniei de reînhumare, a fost oficiată o slujbă de pomenire în prezența unei mari mulțimi, majoritatea fiind basarabeni. După cuvântările preoților Vasile Țepordei și Dumitru Balaur, prof. Constantin Tomescu, Elefterie Sinicliu, Tudor Grossu ș.a., a fost citită o scrisoare din partea lui Pantelimon Halippa, care a evocat în acest fel valențele multiple ale personalității lui Ion Pelivan. Potrivit unei note a securității, din 14 aprilie 1976, una dintre coroanele puse atunci la mormânt, având inscripția „Din partea prietenilor transnistreni”, ar fi dat naștere la un protest al unei „ambasade, care s-a sesizat de conținutul inscripției”. Discutând acest aspect cu un apropiat al său, Halippa a spus că un protest

ar fi putut fi îndreptățit dacă în inscripția de pe panglică se spunea „românii transnistreni” în loc de „prieteni transnistreni”; așa, vorbindu-se de „prieteni transnistreni”, se face referire numai la relații personale ale lui Pelivan, fără nici o posibilitate de generalizare. Ca și ceremoniile funerare ale altor fruntași ai mișcării naționale, reînhumarea lui Pelivan a constituit o ocazie potrivită pentru a se reaminti de visul basarabeian.

Posteritatea lui Ioan Pelivan

Probabil cel mai de seamă membru al Sfatului Țării, Ioan Pelivan a fost totodată și cel mai cinstit politician basarabeian, deosebindu-se de restul politicienilor din epocă prin comportamentul său corect fără pic de „politicianism” într-însul. Însă în pofida francheții și a corectitudinii sale, el s-a sfârșit, după cum am arătat, în chinuri inimaginabile. Totuși, „nașul moldovenilor”, după cum era supranumit de către prieteni, a lăsat în urma sa, în afară de uriașul edificiu la clădirea căruia a muncit și care este unirea, numeroase lucrări și studii istorice ce ne sunt astăzi de mare folos și care se păstrează în formă de manuscris în Arhivele Naționale ale României în bogatul fond documentar „Ioan Pelivan”. Pelivan a fost un îndrăgostit de istorie. A fost pasionat mai ales de trecutul zbugiumat al Basarabiei. A scris el însuși o serie de studii istorice despre această provincie românească. Dar mai ales a știut să aprecieze cu admirație și cu dreptate studiile altora cu privire la trecutul ținutului său. În repetate rânduri s-a referit la interesul lui Nicolae Iorga față de Basarabia.

Ioan Pelivan lasă posterității o impresionantă moștenire publicistică și literară, nevalorificată pe deplin, semnându-și lucrările cu Ioan Pelivan, dar și cu Jean Bielezki, Ion Rezeneanu și M. Inorodet. Numele lui îl poartă astăzi o stradă din sectorul Buiucani al Capitalei, precum și un sat din județul Orhei.

*Orașul Chișinău, la început de secol XX.
Ilustrațiile ce însoțesc acest text aparțin autorului*

O seară românească la Jewish Film Festival

Avându-l ca director pe criticul de film Paul Ghițiu, secundat în *boardul onorific* de senatorul Radu F. Alexandru și criticul de artă Irina Cajal, subsecretar de stat la Ministerul Culturii, alături de E.S. dl. Dan Ben Eliezer, ambasadorul extraordinar și plenipotențiar al Israelului la București, Jewish Film Festival și-a propus mai mult decât o simplă cunoaștere a fenomenului cultural reprezentat prin filmul produs în Israel sau de regizori, actori ori producători cu ascendențe evreiești din lumea întreagă, inclusiv din România, cât mai ales valorificarea unei anume *identități etnice*, reprezentată prin totalitatea manifestărilor creatoare, fie ele tehnice, artistice, medicale, economice și de orice altă natură. În esență, după cum sublinia Paul Ghițiu în preambulul Festivalului, *orice act de cunoaștere este un act cultural*. În acest sens, Festivalul Filmului Evreiesc a reprezentat, în opinia organizatorilor, cărora li s-au adăugat Primăria Municipiului București, Centrul de Proiecte Culturale - Arcub, alături de comunitatea Evreilor din București și grupul editorial Noi - Media Print și Centrul Național Cinematografic, pentru a-i semnala pe cei mai activi, “un vehicul” pentru promovarea moștenirii culturale și educarea tinerilor în sensul toleranței interetnice și interculturale.

Mai mult decât atât, Festivalul a însemnat și prezența la București a peste 40 de filme, cele mai multe în *premieră*, însumând 79 de premii internaționale, 13 premii de prestigiu (Cannes, Cesar etc.) și reîntâlnirea, la București, cu o serie de personalități internaționale, unele cu ascendențe în țara noastră.

Între întâlnirile *de suflet*, cu larg ecou în inimile multor iubitori ai filmului și scenei, semnalăm vizionarea, urmată de o discuție liberă cu protagoniștii, a filmelor *Oare cât trăiesc cocorii* (regia Dan Paul Ionescu) și *Destinul unei actrițe - Rozina Cambos* (regia Irina Farmache). Manifestarea a precedat ultima zi a Festivalului, fiind găzduită de cinematograful Scala, sâmbătă 25 iunie.

Reîntâlnirea cu câțiva dintre marii noștri artiști, este o dovadă că, fără a uita lecțiile trecutului, evreii din România știu să întindă o mână celor care îi înțeleg și îi cunosc. (CRONICAR)

AUTORII ACESTUI NUMĂR AUTHORS IN THIS ISSUE

Angela BOTEZ, *Philosopher*
 Ion CONSTANTIN, *Historian*
 Viorel COSMA, *Musicologiste*
 Teodor DIMA, *Romanian Academy*
 Silviu N. Dragomir, *Historian*
 Emil LUNGEANU, *Writer*
 Nicolae MAREȘ, *Diplomat*
 Marian NENCESCU, *Metropolitan Library of Bucharest*
 Ion C. ROGOJANU, *Bibliophile*
 Constantin ROTARU, *Priest*
 Ștefan ȘTEFĂNESCU, *Romanian Academy*
 Gabriela TOMA, *Librarian*

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Textele permise în vederea publicării, în variantă tipărită și electronică, se redactează în Word, font Times New Roman, corp de literă 12, cu spațiu de un rând și jumătate, având maximum 8 pagini.

Articolele trebuie să fie însoțite de bibliografie, precum și de un rezumat și cuvinte-cheie în limba engleză.

Textele trebuie să respecte normele ortografice academice, conform *Dicționarului Ortografic, Ortoepic și Morfologic al Limbii Române*, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005.

Redacția își rezervă dreptul de a interveni asupra inadvertențelor de formă într-un mod care să nu afecteze fondul textului.

SURSELE UTILIZATE ÎN ACEST NUMĂR

Pentru ilustrarea acestui număr au fost folosite următoarele surse, cum urmează: <http://ala.org/ala/aboutala/offices/oitp/publications/policybriefs/index.cfm>; www.zf.ro; <http://www.electroblogro.com>; <http://www.opiniateleormanului.ro>; <http://www.lucrurigratis.ro>; <http://astra-blajeana.blogspot.com>; <http://deleau-marius.blogspot.com/2011>; <http://www.intelepciune.ro>; <http://openlibrary.org>; <http://tribuna.md>; <http://www.okazii.ro>; <http://books.google.com>; www.antena3.ro; <http://madkiwibird.wordpress.com>; <http://calatorii.myfreeforum.ro>; <http://plaiuriromanesti.blogspot.com>; <http://www.unibuc.ro>; <http://commons.orthodoxwiki.org>; <http://www.bestmusic.ro>;

După caz, sursele utilizate de autori au fost semnalate direct în textele publicate.

Mulțumim pe această cale colaboratorilor și prietenilor revistei care ne-au pus la dispoziție, cu titlu gratuit, documente iconografice în vederea ilustrării unor articole de specialitate.

CATALOG

Cărți noi, primite la redacție

Maria DOBRESCU, *Cezar, fiul Xantipei. Cu poetul Cezar Ivănescu în viață și dincolo de ea*, București, Editura Privirea, 2010, 208 p.

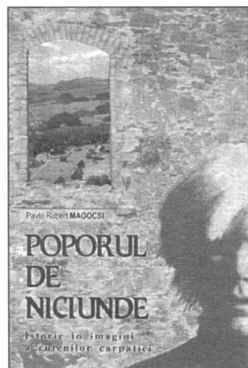
Eu sunt convins că existența noastră de aici, de pe Pământ, este negativul alteia, plină de lumină. Moartea este doar un ritual de trecere spre adevărata noastră esență și ființă. Nu trebuie să credem că această experiență a călătoriei noastre pe Pământ este o experiență în totalitate negativă [...]

Și totuși, în infern, învățăm să iubim, să ne sacrificăm, să ne dăruim, să fim generoși. Este un infern feeric. Anamneza angelică pe care ne-o facem, din când în când, ne indică spre ce ne îndreptăm. Spre Dumnezeu. (Cezar Ivănescu)

Maria DOBRESCU, *Cinci decenii de diplomație. Despre relațiile româno-albaneze, într-un dialog cu ambasadorul Gheorghe Micu*, București, Editura Privirea, 2011, 256 p.

Volumul de față este mai mult decât unul de memorii. Este o reflectare a unei epoci istorice importante din viața internațională, și anume a comunismului particular din Albania și România, dar și a lansării celor două țări pe drumul fără întoarcere al regimului democratic [...] Adevărul este spus aici conjunctural, dar și nefardat, autocenzura interlocutorilor este compensată de mărturisiri crude, iar interogatoriile construiesc secvențe de film realist. Nu se știe cine a căzut în plasa celui-lalt: jurnalistul în capcanele dibace ale diplomatului, sau oficialul în cursa abilă a ziaristului.

Pablo Robert MAGOCSI, *Poporul de niciunde. Istorie în imagini a rutenilor carpatici. Comentarii de subiect la imagini, Valerii Padeac, traducere în limba română de Elena Chilaru*, Ujgorod, Editura lui V. Padeac, 2007, 120 p. cu ilustrații

În prezent, guvernele Slovaciei, Poloniei, Ungariei, României, Serbiei și Croației recunosc rutenii carpatici drept minoritate națională. Rutenii din România au organizația lor proprie, „Asociația culturală a rutenilor din România”, își au propriul deputat ce reprezintă interesele lor culturale și cetățenești în Parlamentul de la București. În rezultatul recunoașterii oficiale a rutenilor drept popor aparte, ei beneficiază de asistență financiară de la guvernele acelor țări unde locuiesc.

Constantin DOBRESCU, Ion C. PETRESCU, *Căderea Constantinopolului, ultima citadelă a creștinismului din sud-estul Europei*, Ploiești, Editura Premier, 2009, 200 p.

Cel mai sângeeros sultan al istoriei otomane a trăit, a domnit, a torturat și ucis sute de mii de oameni într-un secol pe care l-am caracteriza a fi fost secolul celor mai numeroase și mai nimicitoare războaie din tot evul mediu, căci acest secol marchează începutul crizei aristocrației. Tot secolul al XV-lea este în același timp și secolul înfloririi în Italia și în alte țări a artelor Renașterii, precum și secolul afirmării mai puternice a Umanismului.

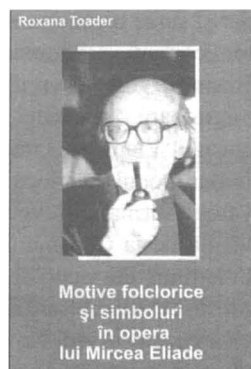
Gheorghe PĂUN, Nicolae (Cucu) URECHE, *Cactus de veghe*, Pitești, Editura Tiparg, 2011, 216 p. cu ilustrații

Cartea se vrea o întâlnire cu umorul, nimic mai mult, nimic mai puțin, de aceea nici nu am organizat epigramele în vreun fel, pe „teme”, de aceea am făcut ca și epigramele să se întâlnească, la puține pagini distanță, cu vreo caricatură cu care să „rimeze” prea mult. Ce-a ieșit vom vedea, vom auzi și vom citi... (Gheorghe Păun)

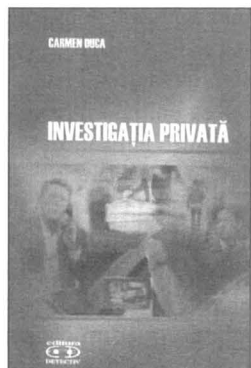
Roxana TOADER, *Motive folclorice și simboluri în opera lui Mircea Eliade*, Pitești, Editura Zodia Fecioarei, 2011, 142 p.

În totalitatea ei, creația epică și concepția despre mit a lui Mircea Eliade, filosofia sa de viață și de existență constituie o replică, dintre cele mai optimiste, la escatologia acestui abia consumat final de mileniu. Privită în ansamblu, opera lui Mircea Eliade impresionează prin complexitate, profunzime și unitate. Alături de Iorga, Eliade este cel mai prodigios cărturar al nostru, indiscutabil românul cel mai cunoscut în lume.

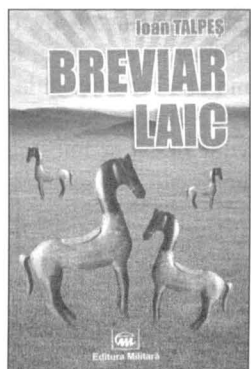
Carmen DUCA, *Investigația privată*, București, Editura Detectiv, 2010

Firește, activitatea detectivului este prin excelență silențioasă, pentru a fi și constructivă, dar se face în continuare prea puțin pentru afirmarea ei. Tocmai din acest punct de vedere, subliniez oportunitatea acestei cărți. Mă bucur sincer de apariția ei, mai ales că nu este scrisă de un specialist care se ascunde, enigmatic, în spatele profesiei, ci iese la înaintare cu întreaga-i experiență și pricepere. Prin doamna Carmen Daniela Duca detectivistica a început „să vorbească” serios și cu glas tare, semn că are multe de spus în România. (General (r) dr. Pavel Abraham)

Ioan TALPEȘ, *Breviar laic*, București, Editura Militară, 2010, 225 p.

Spre deosebire de breviarul ecleziastic, cel al lui Ioan Talpeș nu însumează noțiuni sau date privind particularitățile unui aume demers inițiativ. Breviarul lui Talpeș tratează în metafizica universului aristotelian, viziune în care analiza întreprinsă de autor scoate la iveală o imensă plajă de investigații filosofice. Revelații pe a căror substanță se eșafodează o viziune globală a fenomenelor asupra cărora avem oarecare influență și care, fără îndoială, au la rândul lor o influență certă asupra noastră. În acest sens, paralelismul cu Inconvenientul lui Cioran nu este întâmplător. ([George] Astalos)

Rubrică realizată cu sprijinul colaboratorilor

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE

Un mileniu de la creștinarea slavilor răsăriteni

Dr. Marian NENCESCU

Data de 28 iulie este considerată în spațiul slav, și cu deosebire în zonele locuite de slavii răsăriteni (ruși, bieloruși și ucraineni) drept data oficială creștinării, fiind sărbătorită ca atare, la nivel național, în Ucraina (din 2008) și în Rusia (din 2010). Este marcat astfel momentul când cneazul Vladimir (ce a domnit pe tronul de la Kiev între 890 și 1015) a primit, în anul 988, botezul creștin și s-a căsătorit cu prințesa Ana, sora împăratului bizantin Vasile al II-lea Macedoneanul. Decizia cneazului Vladimir, ce a avut drept consecință creștinarea Rusiei kievene, a fost precedată, după cum confirmă mărturiile din *Cronica vremurilor trecute*, dar și surse bizantine ale epocii, de o intensificare a raporturilor economice și comerciale între cnezatul kievean și Imperiul Bizantin. Într-o vreme când atacurile ultimelor populații migratoare – pecenegi, uzi și cumani – erau tot mai insistente, cneazul Vladimir a întărit fortificațiile din jurul Kievului și a impus populației locale, dar și negustorilor și mercenarilor varegi (urmași ai vechilor *vikingi*) noua credință creștină, venită de la Constantinopol. În acest fel, dinastia *rurikizilor* (Vladimir era nepotul, pe linie directă, al legendarului rege *Rurik*, cel despre care *Cronica Rusă*, a lui Nestor, consemnează că a cucerit orașul Novgorod, în 862, din care s-au constituit, ulterior, cnezatele Moscovei și cel al Kievului) și-a consolidat puterea, domnind efectiv în spațiul slav până în 1598.

O dată cu actul simbolic al creștinării cneazul Vladimir se pun și bazele unei conduceri *ereditare* a statului. Transformarea funcției eligibile de *jupan*, în cea de *cneaz* a contribuit substanțial la destrămarea vechii societăți de tip gentilic și constituirea unuia dintre cele mai puternice state ale Evului mediu timpuriu în estul Europei – Cnezatul de Kiev.

După exemplul lui Vladimir, populația slavă s-a convertit radical și în masă la noua religie, abandonând cvasi-definitiv vechiul panteon paleo-slav, avându-l ca exponent pe zeul Perun. Odată cu importul, de la Constantinopol, al noului cult, au fost aduse, la Kiev, numeroase icoane, precum și moaște ale sfinților martiri creștini și s-au ridicat, la Kiev și în împrejurimi, primele biserici și mănăstiri, cea mai cunoscută fiind actuala *Lavra Pecerska* (Mănăstirea Peșterilor). Cu acest prilej, s-au organizat botezuri în masă, de-a lungul râurilor, iar efigia lui Perun a fost distrusă și aruncată, simbolic, într-o prăpastie de lângă Kiev. Rezultatul direct al convertirii lui Vladimir a fost aplicarea, la nivel de stat, a principiilor stricte ale moralei creștine: mila și milostenia. Astfel, la ceremoniile de curte organizate la Kiev, cneazul împărțea săracilor și bolnavilor hrană și îmbrăcăminte, punând astfel bazele celui mai important serviciu de asistență socială din zorii civilizației moderne, obicei păstrat până azi în tradițiile bisericii răsăritene.

Despre vechea credință „păgână” a slavilor găsim informații esențiale în lucrarea lui Bonnie Marshall intitulată *The Snow Maiden and other Russian Tales* (Greenwood Publishing Group, 2004), dar și la Christian Lübke, *Christiannity and Paganism as Elements of Identities to the East of the Elbe and Saale River* (Brepols and Tournhout Group, 2008). Trebuie făcută astfel deosebirea între „păgânism” (termen abandonat azi, și care aparține mai degrabă zonei de propagandă

creștină) și cel de „politeism”. În esență, religia slavilor era una de tip indo-european având caracter *urano-solar*. După opinia istoricilor citați, slavii practicau un soi de tradiționalism religios, bazat pe ideea de unitate între om și natură, în jurul căreia gravitează elementele înconjurătoare. Evident, tradiționalismul nu este neapărat o religie, ci mai degrabă un mod de gândire, universal uman, ce leagă elementele magice de cele cosmice. Este un răspuns, dacă vrem, la întrebarea cărui/cărora zei să ne rugăm. Privit astfel, sistemul de credințe de tip indo-european privește ființa umană ca pe un urmaș direct al zeilor, iar nu un sclav al acestora. În cazul slavilor, dacă luăm drept reale relatările din *Povestea campaniei lui Igor* (epopee tradițională a slavilor), aceștia sunt „nepoții zeului Dažboj”. Așadar, vechii slavi venerau cu preponderență natura, populată de

Sfântul Vladimir; cel asemeni cu Apostolii

spirite și demoni, unde viitorul era prezis în funcție de interpretarea unor fenomene naturale. Trecerea la modelul de credință reprezentat prin creștinismul de tip bizantin a reprezentat, afirmă cercetătorii avizați, inclusiv Christian Lübke, o formă de „activare a dialogului cultural”, într-o Europă creștină în formare.

Astăzi istoricii vorbesc și de fenomenul de „dublă credință” (dvoeverie) ce desemnează întrepătrunderea creștinismului cu elemente păgâne. Numele rămase doar în cronici precum *Perun* (Marele zeu, suprem, identificat inclusiv cu denumirea de Bog-zeu, Dumnezeu), *Dažboj* (zeu solar ce reprezintă fertilitatea), *Striboj* (vântul) sau *Svaroj* (zeu Focului), fac doar obiectul cercetărilor de tip antropologic sau de istorie a religiilor. Vechile altare, unde se practicau sacrificii a animale – vite, câini sau oi – decorate cu idoli, se mai găsesc doar în zonele extreme, în Siberia, peninsula Kola sau în nordul scandinav. Noua biserică, atotcuprinzătoare, a închis definitiv templele și sanctuarele vremelnice, construite adesea în păduri sau amenajate direct în aer liber. Locul lor a fost luat de bisericile creștine paleoruse, sau au dăinuit în popor, prin arhitectura țărănească.

Un lucru rămâne cert: creștinarea slavilor răsăriteni, sub influența bizantină, reprezintă doar începutul crucial al istoriei moderne a umanității.

CALENDAR

august 2011

- ◆ *2 august 1891.* 120 ani de la nașterea lui **Mihail Jora**, compozitor, dirijor (2 aug. 1891 – 10 mai 1971)
- ◆ *2 august 1951.* 60 de ani de la nașterea actorului **Marcel Iureș**
- ◆ *2 august 1976.* 35 de ani de la moartea lui **Fritz Lang**, cineast austriac (5 dec. 1890 – 2 aug. 1976)
- ◆ *3 august 1961.* 50 de ani de la moartea lui **George Breazu**, etnomuzicolog, folclorist (14 nov. 1887 – 3 aug. 1961)
- ◆ *4 august 1931.* 80 de ani de la nașterea lui **Nicolae Ciobanu**, critic și istoric literar (4 aug. 1931 – 27 nov. 1987)
- ◆ *5 august 1906.* 105 de ani de la nașterea lui **John Huston**, actor, regizor, scenarist american (5 aug. 1906 – 28 aug. 1987)
- ◆ *5 august 1961.* 50 de ani de la moartea lui **Mircea Gesticone**, prozator, poet (3 mai 1902 – 5 aug. 1961)
- ◆ *6 august.* **Ziua Hiroșimei**
- ◆ *6 august 1881.* 130 de ani de la nașterea lui **Alexander Fleming**, medic englez, laureat al Premiului Nobel, 1945 (6 aug. 1881 – 11 mart. 1955)
- ◆ *6 august 1921.* 90 de ani de la nașterea lui **Ovid S. Crohmălniceanu**, critic și istoric literar (6 aug. 1921 – 25 feb. 2000)
- ◆ *6 august 1941.* 70 de ani de la nașterea lui **Cezar Ivănescu**, poet (6 aug. 1941 – 24 aprilie 2008)
- ◆ *7 august 1906.* 105 de ani de la nașterea lui **Nelson Goodman**, filosof american (7 aug. 1906 – 25 nov. 1998)
- ◆ *9 august 1896.* 115 ani de la nașterea lui **Jean Piaget**, psiholog elvețian (9 aug. 1896 – 17 sept. 1980)
- ◆ *9 august 1991.* 20 ani de la moartea pianistei și scriitoarei **Cella Delavrancea** (15 dec. 1887 – 9 aug. 1991)
- ◆ *10 august 1806.* 205 de ani de la moartea lui **Michael Haydn**, muzician, compozitor austriac (1737 – 10 aug. 1806)
- ◆ *11 august 1456.* 555 de ani de la moartea lui **Iancu de Hunedoara** (1387 – 11 aug. 1456)
- ◆ *11 august 1836.* 175 de ani de la nașterea lui **Cato Maximilian Guldberg**, chimist norvegian (11 aug. 1836 – 14 iun. 1902)
- ◆ *11 august 1926.* 85 de ani de la nașterea lui **Cornel Trăilescu**, compozitor
- ◆ *11 august 1961.* 50 de ani de la moartea lui **Ion Barbu**, matematician, poet (19 mart. 1895 – 11 aug. 1961)
- ◆ *12 august 1816.* 195 de ani de la nașterea lui **Ion Ghica**, om politic, prozator, economist (12 aug. 1816 – 22 apr. 1897)
- ◆ *12 august 1866.* 145 de ani de la nașterea lui **Jacinto Benavente**, dramaturg spaniol, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, 1922 (12 aug. 1866 – 14 iul. 1954)
- ◆ *12 august 1881.* 130 de ani de la nașterea lui **Cecil Blount De Mille**, cineast american (12 aug. 1881 – 21 ian. 1959)
- ◆ *13 august 1826.* 185 de ani de la moartea lui **René Laënnec**, medic francez (17 feb. 1781 – 13 aug. 1826)
- ◆ *13 august 1881.* 130 de ani de la moartea lui **Edward John Trelawny**, prozator englez (13 nov. 1792 – 13 aug. 1881)
- ◆ *14 august 1956.* 55 de ani de la moartea lui **Bertolt Brecht**, dramaturg, poet german (10 feb. 1898 – 14 aug. 1956)
- ◆ *15 august 1936.* 75 de ani de la moartea **Graziei Deledda**, scriitoare italiană, laureată a Premiului Nobel pentru Literatură, 1926 (27 sept. 1871 – 15 aug. 1936)
- ◆ *16 august 1931.* 80 de ani de la nașterea criticului și istoricului de teatru **Ileana Berlogea** (16 aug. 1931 – 16 oct. 2002)
- ◆ *18 august 1916.* 95 de ani de la nașterea istoricului **Neagu Djuvara**
- ◆ *18 august 1931.* 80 de ani de la nașterea scriitorului **Pau Anghel** (18 aug. 1931 – oct. 1995)
- ◆ *18 august 1936.* 75 de ani de la moartea lui **Federico García Lorca**, poet și dramaturg spaniol (5 iun. 1898 – 18 aug. 1936)
- ◆ *19 august 1881.* 130 de ani de la nașterea lui **George Enescu** (19 aug. 1881 – 5 mai 1955)
- ◆ *21 august 1806.* 205 de ani de la nașterea lui **Constantin Vârnăv**, medic, om politic (21 aug. 1806 – 21 aug. 1877)
- ◆ *21 august 1856.* 155 de ani de la nașterea lui **Constantin C. Bacalbașa**, scriitor, publicist, editor (21 aug. 1856 – 5 feb. 1935)
- ◆ *21 august 1896.* 115 ani de la nașterea lui **Alexandru I. Pantazi**, matematician (21 aug. 1896 – 1948)
- ◆ *21 august 1991.* 20 ani de la moartea poetului și traducătorului **Eugen Jebeleanu** (24 apr. 1911 – 21 aug. 1991)
- ◆ *22 august 1806.* 205 de ani de la moartea lui **Jean-Honoré Fragonard**, pictor francez (5 apr. 1732 – 22 aug. 1806)
- ◆ *23 august 1806.* 205 de ani de la moartea lui **Charles Augustin de Coulomb**, fizician francez (14 iun. 1736 – 23 aug. 1806)
- ◆ *23 august 1986.* 25 de ani de la moartea lui **Ion Clopoșel**, publicist (10 nov. 1892 – 23 aug. 1986)
- ◆ *25 august 1776.* 235 de ani de la moartea lui **David Hume**, filosof, istoric englez (7 mai 1711 – 25 aug. 1776)
- ◆ *25 august 1936.* 75 de ani de la nașterea actorului **Sebastian Papaiani**
- ◆ *25 august 1976.* 35 de ani de la moartea lui **Eyvind Johnson**, scriitor suedez, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, 1974 (29 iul. 1900 – 25 aug. 1976)
- ◆ *27 august 1576.* 435 de ani de la moartea lui Tițian [**Tiziano Vecellio**], pictor italian (1488 – 27 aug. 1576)
- ◆ *27 august 1876.* 135 de ani de la moartea lui **Eugène Fromentin**, pictor, scriitor francez (24 oct. 1820 – 27 aug. 1876)
- ◆ *29 august 1876.* 135 de ani de la moartea lui **Félicien David**, compozitor francez (13 apr. 1810 – 29 aug. 1876)
- ◆ *29 august 1881.* 130 de ani de la nașterea lui **Nicolae Dunăreanu**, prozator (29 aug. 1881 – 17 oct. 1973)
- ◆ *30 august 1891.* 120 ani de la moartea lui **Emanoil Bacaloglu**, fizician, chimist, matematician (11 apr. 1830 – 30 aug. 1891)

BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR

Revistă lunară editată de Biblioteca Metropolitană București
Monthly publication edited by the Metropolitan Library of Bucharest

sub auspiciile / *under the auspices of*
 Asociației Bibliotecarilor și Documentariștilor din România
Association of Librarians and Documentarists of Romania

Director de onoare / *Honorary Director*
 Acad. Dinu C. GIURESCU, *Romanian Academy*

Consiliul științific / *Scientific Council*
 Frédéric BARBIER

*Directeur de recherche au CNRS (IHMC/ENS Ulm),
 Directeur d'études à l'École pratique des hautes études (conférence d'Histoire et Civilisation du livre)*

Prof. univ. dr. Ilie BĂDESCU, *University of Bucharest*
 Acad. Florin CONSTANTINIU, *Romanian Academy*

Dr. Georgeta FILITTI, *Historian*
 Prof. univ. dr. Valeriu RÂPEANU, *University of Bucharest*
 Dinu SĂRARU, *Writer*

Acad. Ștefan ȘTEFĂNESCU, *Romanian Academy*
 Acad. Gheorghe VLĂDUȚESCU, *Romanian Academy*

Director / *Director*
 Dr. Florin ROTARU

Director General al Bibliotecii Metropolitane București
General Director of Metropolitan Library of Bucharest

Director artistic / *Art Director*
 Mircia DUMITRESCU

Universitatea Națională de Arte din București / Bucharest National University of Arts

Redactor-șef onorific / *Honorary Editor-in-Chief*
 Ion HOREA, *Writers Union of Romania*

Redactor-șef / *Editor-in-Chief*
 Dr. Marian NENCESCU

Colectivul redacțional / *Editorial Board*
 Secretar de redacție / *Editorial Secretary*: Iulia MACARIE
 Florin PREDA, Dr. Julieta ROTARU, Radu VLĂDUȚ

Redacția și Administrația / *Office and Administration*
 01354, București, Str. Tache Ionescu Nr. 4, Sector 1, România
 Tel./Fax: +40/021 539 65 00, 021 539 65 40
 E-mail: rbb@bmms.ro

Website: www.bibliotecametropolitana.ro / www.dacoromanica.ro

©Biblioteca Metropolitană București

Această publicație poate fi reprodusă, sub orice formă și prin orice mijloace,
 doar în scopul informării, documentării, cercetării sau al recenzării ei.

*This publication may only be reproduced, in any form or by any means,
 for the purposes of information, documentation, research or review.*

Revista apare lunar, cu texte în limbile română, engleză și franceză,
 și publică anual volumul colectiv *Lucrările Simpozionului Internațional
 CARTEA. ROMÂNIA. EUROPA*, cu texte în limbile engleză și franceză.

*This monthly review comprises articles in Romanian, English, and French,
 and yearly publishes the collective volume Proceedings of the International Symposium
 THE BOOK. ROMANIA. EUROPE including contributions in English and French.*

ISSN 1454-0487

TIPAR: COPERTEX

FREDERICO GARCIA LORCA

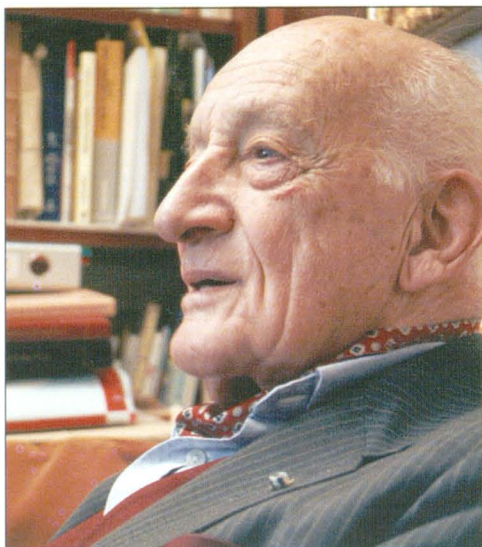
1898 – 1936

75 de ani de la moarte

*Verde, cât de drag mi-ești, verde, / Verde que te quiero verde.
Verde vânt. Și ramuri verzi / Verde viento. Verdes ramas.
Barca peste marea verde, / El barco sobre la mar
calul, cand în munți se pierde. / y el caballo en la montana.
Ea cu umbra-n cingătoare / Con la sombra en la cintura
în balcon stă și visează, / ella suena en su baranda,
părul verde, verde fața, / verde carne, pelo verde,
ochii de argint, ca gheața. / con ojos de fria plata.*

Romanță somnambulă

NEAGU DJUVARA

1916 –

95 de ani de la naștere

La sfârșitul veacului al XIX-lea, când un călător venea de la Istanbul la București, trecând prin alte orașe balcanic, putea exclama că Bucureștii sunt „micul Paris”. Azi, după ce am vizitat aproape toate orașele din Peninsula Balcanică, am dramatica impresie că Bucureștiul a ajuns cel mai balcanic dintre orașe [...] Să nu credeți că urăsc acum capitala. M-am născut în București, am copilărit la București. Dar văzând halul în care a ajuns această metropolă, mă apuc să visez: Ce bine ar fi fost să aibă îndrăzneala unioniștii noștri din 1859 să zidească o capitală nouă la Focșani! Sau ce frumos ar fi fost dacă ne-am fi întors la Curtea de Argeș!